

INCIPIT SECUNDUM MARCUM

Contents

INCIPIIT SECUNDUM MARCUM

1 Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei. ¹ ² Sicut scriptum est in Isaia propheta: [Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeprabit viam tuam ante te. ² ³ Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.] ³ ⁴ Fuit Joannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. ⁴ ⁵ Et egrediebatur ad eum omnis Judaeae regio, et Jerosolymitae universi, et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. ⁵ ⁶ Et

¹ + **1.1 Initium Evangelii.** ISID. Evangelium, bona annuntiatio, quod proprie ad regnum Dei et remissionem peccatorum pertinet. Unde: Poenitemini et credite Evangelio: et appropinquavit regnum caelorum. HIER. Quatuor Evangelia unum sunt, et unum quatuor. Itaque et Marci liber dicitur Evangelium, et similiter aliorum: quia unum omnia, et omnia unum. Jesu Christi. HIER. Jesus Hebraice, Soter Graece, Salvator Latine, Christus Graece, Messias Hebraice, unctus Latine, id est, rex sacerdos: dicitur de genere David regis, et Levitico. Filii Dei. BEDA. Matthaeus dicit: filii David filii Abraham Matth. 1.. Marcus dicit: filii Dei, ut paulatim a minoribus ad majora, etc., usque ad Joannes ab aeternitate Verbi Dei inchoat, in resurrectione Domini consummat.

² + **1.2 Sicut scriptum est.** Marcus prophetarum testimonia praemittit quibus haec vetera et non nova, sed a prophetis praescita et praedicta asserit, in quo et Judaeos qui legem et prophetas susceperant ad Evangelium invitat: et gentiles qui Evangelium tenebant ad venerationem legis et prophetarum provocat, ne quis juxta haereticos alterum sine altero suscipiat. Ecce mitto. BEDA. Angelus dicitur Joannes non societate naturae, ut mentitur Origenes, sed officii dignitate: sicut et sacerdotes, de quibus dicitur: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est Mal. 2.. ID. Nota quod hoc testimonium: Ecce ego mitto angelum, etc., Malachiae est, utrumque tamen dicit Isaiae esse, quia, etc., usque ad omnes prophetae uno spiritu locuti sunt quasi uno ore.

³ + **1.3 Clamantis.** ISID. Ad Judaeos surdos propter peccata longe positos, indignationis clamore dignos. In deserto. In deserto fit vox et clamor: quia deserta domus Judaeae vacans scopata sine spiritu Dei, propheta, rege, sacerdote. Unde Jesus et Joannes quaerunt quod in deserto amissum est. Ubi vicit diabolus, ibi vincitur: ubi cecidit homo, ibi resurgit. Parate. ISID. Poenitentiam agite et praedicate. Unde Parasceve ante sabbatum, etc., usque ad ut possideamus quieti terram desiderabilem. Viam Domini. HIER. Via Domini qua ad homines ingreditur, poenitentia est, per quam ad nos Deus descendit, et nos ad illum ascendimus. Unde angeli ascendentes descendentesque memorantur super Filium hominis. Rectas facite semitas. ISID. Praecipit, ut regia via euntes, proximos diligamus ut nos, et nos, etc., usque ad ut non separetur os ab opere, nec opus ab ore. Semitae post viam, quia mandata moralia post poenitentiam secundum Marcum vel Matthaeum explanantur. Paratur via per fidem et baptismum et poenitentiam. Rectae semitae per austera indicia vestis, zonae, cibi, potus, vocis humillimae.

⁴ + **1.4 Joannes.** ISID. Gratia Dei. A gratia Dei incipit, unde sequitur: Baptizans, etc. Per baptismum peccata dimittuntur; unde: Quod gratis accepistis, gratis date Matth. 10.. Et Apostolus: Gratia salvati estis Ephes. 2.. Baptizans. HIER. Baptismum poenitentiae dedit, baptismum in remissionem peccatorum praedicavit, tamen non dedit. Sicut praedicatione, etc., usque ad nunc per amicum sponsi inducitur sponsa, ut Rebecca Isaac, per puerum pallio albo velata.

⁵ + **1.5 In Jordane.** ID. Jordanis aliena descensio, ubi peccata absolvuntur. Arca enim, etc., usque ad corpus Christi, non mundatis non proficit, sed in deterius mutat. Confitentes, etc. ID. Confessio et pulchritudo in conspectu ejus Psal. 115., id est sponsi. Unde desilit sponsa de camelo, cum se humiliat Ecclesia Christo, qui figuratur per Isaac, in cujus nativitate risum fecit Deus Sarae. Sicut ad Mariam dicitur, quae est princeps cum Deo: Benedicta tu in mulieribus Luc. 1.. BEDA. Confitentes peccata sua baptizantur. Debent enim melioris vitae novitatem promittere, qui baptismum, etc., usque ad et sic mundatos Christianam religionem promittentes in Ecclesiae membra commuta.

erat Joannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos ejus, et locustas et mel silvestre edebat. ⁶ ⁷ Et prædicabat dicens: Venit fortior post me, cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus. ⁷ ⁸ Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto. ⁸ ⁹ Et factum est: in diebus illis venit Jesus a Nazareth Galilææ: et baptizatus est a Joanne in Jordane. ⁹ ¹⁰ Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, et Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. ¹⁰ ¹¹ Et vox facta est de cælis: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui. ¹¹ ¹² Et statim Spiritus expulit eum in desertum. ¹² ¹³ Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus: et tentabatur a Satana: eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi. ¹³ ¹⁴ Postquam autem traditus est

⁶+ **1.6 Et erat Joannes,** etc. HIER. Vestis prophetæ et cibus et potus, totam austeram vitam prædicantium significant, et gentes, etc., usque ad quia omnia a gratia Evangelii, in qua non est distinctio Judæi et Græci. BEDA. Vestitus pilis cameli. Quia peccata non fovit, sed aspere increpavit, dicens: Genimina viperarum, etc. Zona pellicea, etc., usque ad in melle enim dulcedo, in locusta alacer volatus, sed cito deciduus.

⁷+ **1.7 Fortior me.** HIER. Quis fortior est gratia qua abluuntur peccata? Ille qui, etc., usque ad et usque ad centum quadraginta quatuor millia pervenit. Solvere corrigiam. BEDA. Modus fuit apud veteres, ut si quis eam quæ sibi competeret, accipere uxorem nollet, ille, etc., usque ad Redemptoris vestigia nudare non valeo, quia sponsi nomen mihi non usurpo. HIER. Corrigia calcamentorum, id est mysterium Incarnationis Dei. Calx enim, etc., usque ad sponsa in patriarchis, amica in prophetis, proxima in Maria et Joseph, dilecta in Joanne Baptista, columba in Christo et apostolis.

⁸+ **1.8 Ego baptizavi vos aqua.** BEDA. Nondum Joannes dicit Deum aut Dei Filium esse aperte, quia rudes erant auditores: sed paulatim per humanitatem glorificatam ad fidem divinitatis ducit, dicens: Ille vero baptizabit vos Spiritu sancto. Sed postea cum capaciores jam videret, Dei Filium jam aperte prædicat dicens: Testimonium perhibuit, quia hic est Dei Filius Joan. 3. ISID. Ego baptizo vos aqua, ille, etc. Dei fluvius semper plenus, semper æqualis, de quo: Fluminis impetus lætificat civitatem Dei Psal. 45.. Multum distat, etc., usque ad unctio Christi de amaritudine passionis pervenit ad gloriam resurrectionis; unde Apostolus: Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, etc., usque: Propter quod et Deus illum exaltavit Phil. 2..

⁹+ **1.9 Et baptizatus est in Jordane.** Tribus causis: Ut justitiam et humilitatem impleret; ut baptismum Joannis comprobaret; ut Jordanis aquas sanctificans per descensionem columbæ Spiritum sanctum in baptismo adesse monstraret. HIER. Marcus: Sicut cervus desiderans ad fontes aquarum saltus dat, culmina pratorum carpit, palmas in vertice portat, velut apis melliflua flores agri (cui odor veri Isaac similatur) summatim gustat. Unde a Nazareth Galilææ venientem Jesum ad baptismum, etc., usque ad: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei Apoc. 2..

¹⁰+ **1.10 Vidit apertos cælos,** etc. BEDA. Mysterium Trinitatis in baptismo demonstratur: Filius baptizatur, Spiritus est in columba, Pater in voce sonat. Aperiantur cæli, etc., usque ad apud nos manebit et in nobis erit juxta mensuram fidei Spiritus. De Christo autem dicitur: Plenum gratiæ et veritatis Joan. 1.. Manentem in ipso. Manet in eo Spiritus, non ex quo baptizatus, sed ex quo conceptus. Quod autem in baptismo descendit, significat nobis gratiam spiritualem in baptismo dari, quibus in remissionem peccatorum ex aqua et Spiritu regeneratis solet amplior Spiritus gratia per impositionem manus episcopi cœlitus dari.

¹¹+ **1.11 Tu es Filius meus dilectus.** BEDA. Non quod nesciebat docetur, sed nobis quod credere debeamus ostenditur, ipsum scilicet, etc., usque ad bene autem in specie columbæ descendit Spiritus, quæ simplex animal et sine felle: quia simplices quærit, nec habitat in mentibus impuris.

¹²+ **1.12 Spiritus.** ID. Ne dubium quis spiritus, Lucas consulte præmittit: Jesus plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane; deinde intulit: et agebatur a Spiritu in desertum, ne putetur immundus spiritus quidquam contra eum potuisse.

¹³+ **1.13 Quadraginta diebus.** ID. Totum tempus significat, quo membra ejus diabolus tentat. Quadripartitus enim mundus per observantiam decem præceptorum contra diabolum certando

Joannes, venit Jesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei, ¹⁴ ¹⁵ et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei: pœnitementini, et credite Evangelio. ¹⁵ ¹⁶ Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores), ¹⁶ ¹⁷ et dixit eis Jesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. ¹⁸ Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. ¹⁹ Et progressus inde pusillum, vidit Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem ejus, et ipsos componentes retia in navi: ²⁰ et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum. ²¹ Et ingrediuntur Capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. ²² Et stupebant super doctrina ejus: erat enim docens eos quasi potestatem habens, et non sicut scribæ. ¹⁷ ²³ Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo: et exclamavit, ²⁴ dicens: Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. ¹⁸ ²⁵ Et comminatus est ei

Domino famulatur. Quater vero decem quadraginta faciunt. Ubique et semper adest adversarius, qui iter nostrum impedire non cessat. Eratque cum bestiis. Nos quoque si in eremo sanctæ conversationis bestiales hominum mores impolluta mente toleramus, mysterium angelorum meremur, a quibus corpore absoluti in cœlum transferamur

¹⁴ + **1.14 Postquam autem.** ISID. Accepimus gratiam pro gratia, carnalia decollantur, spiritualia vivificantur. Cessante umbra, adest veritas. Joannes in carcere, lex in Judæa, Jesus in Galilæa, salus in gentibus. Prædicans, etc. HIER. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsi possidebunt Matth. 5., etc. Regno terreno succedit paupertas, paupertati Christianorum regnum sempiternum; unde: Regnum meum non est de hoc mundo Joan. 18.: omnis enim honor terrenus, spuma, fumus, somnus.

¹⁵ + **1.15 Pœnitementini.** HIER. Amaritudinem radicis dulcedo pomi compensat: pericula maris spes portus delectat, dolorem medicinæ spes salutis mitigat. Qui desiderat nucleum, nucem frangat: pœnitentiam agat, qui vult æterno adhærere bono. Præconia Christi narrare possunt, qui ad palmam indulgentiæ pervenire meruerunt. Unde post pœnitentiam prædicatores eliguntur.

¹⁶ + **1.16 Vidit Simonem.** HIER. Simon, obediens; Andræas, virilis; Jacobus, supplantator; Joannes, gratia. His nominibus, etc., usque ad per prudentiam obedimus, per justitiam viriliter agimus, per temperantiam serpentes calcamus, per fortitudinem Dei gratiam meremur. ID. Quem non inebriat eloquentia sæcularis? Difficile homines potentes, et nobiles, et divites, et multo his difficilius eloquentes credunt Deo. Obcæcatur mens eorum divitiis et opibus atque luxuria, et circumdati vitiis non possunt videre virtutes, simplicitatemque Scripturæ sanctæ, non ex majestate sensuum, sed ex verborum judicant utilitate. ID. Vocantur quatuor piscatores, Simon, Andræas, Jacobus et Joannes: relictis omnibus sequuntur. Hac quadriga vehimur ad æthera, etc., usque ad pellibus Salomonis tegimur, quibus sponsa se gloriatur formosam. BEDA. Quæritur quomodo primum Petrum et Andream et post pusillum Jacobum et Joannem vocaverit, sicut narrat, etc., usque ad tunc enim non subductis ad terram navibus tanquam cura redeundi, sed tanquam vocantem et jubentem secuti sunt. Et ingrediuntur. HIER. Marcus dicta Evangelii in semetipso disponens, ordinem historiæ non secutus, mysteriorum ordinem servat, unde in sabbatis primam virtutem narrat dicens: Et ingrediuntur, etc. Capharnaum. ID. Capharnaum villa consolationis, sabbatum requies. Homo in spiritu immundo, genus humanum, in quo immunditia, etc., usque ad Pharaonem dimissus ab Israël, persequimur eum, diabolus contemptus surgit in scandala. BEDA. Quod sabbato maxime curat et docet, ostendit se non sub lege esse, sed supra: et docet nos verum sabbatum, ut saluti scilicet animarum studentes, ab omni opere servili, id est, ab omnibus illicitis abstineamus.

¹⁷ + **1.22 Erat enim,** etc. BEDA. Scribæ dicebant quæ scripta erant in Moyse et prophetis; Jesus, ut Deus et Dominus, ipsius Moysi libere quæ deerant legi addebat vel commutabat; unde in Matthæo: Audistis quia dictum est antiquis, etc. Ego autem dico vobis.

¹⁸ + **1.24 Quid nobis,** etc. ID. Non est hic voluntatis confessio, sed necessitatis extorsio: sicut servus fugitivus visum dominum timet, et de verberibus deprecatur. Dæmones enim in terris Dominum cernentes, se continuo judicandos credebant esse.

Jesus, dicens: Obmutesce, et exi de homine. ¹⁹ ²⁶ Et discernens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna, exiit ab eo. ²⁰ ²⁷ Et mirati sunt omnes, ita ut conquirent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. ²¹ ²⁸ Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ. ²⁹ Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis et Andreae, cum Jacobo et Joanne. ³⁰ Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: et statim dicunt ei de illa. ²² ³¹ Et accedens elevavit eam, apprehensa manu ejus: et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis. ²³ ³² Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia habentes: ²⁴ ³³ et erat omnis civitas congregata ad januam. ²⁵ ³⁴ Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, et dæmonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum. ²⁶ ³⁵ Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. ²⁷ ³⁶ Et persecutus est eum Simon, et qui cum illo erant. ³⁷ Et cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærent te. ³⁸ Et ait illis: Eamus in proximos vicos, et civitates, ut et ibi prædicem: ad hoc enim veni. ²⁸ ³⁹

¹⁹ + **1.25 Obmutesce.** ID. Congruo ordine lingua serpentina quæ prima virus sparsit, ne ultra spargat primo obcluditur, deinde, etc., usque ad ut sit idem ordo restorationis in Domino, qui perditionis in protoplasto.

²⁰ + **1.26 Discernens.** ID. Vel convexans, sicut quidam codices habent. Lucas autem dicit quia nihil ei nocuit. Sed quod Marcus ait, discernens, idem est quod Lucas: cum projecisset eum in medium. Quod vero addidit, nihilque nocuit: intelligendum est quia illa jactatio non eum debilitavit: sicut exeunt dæmones amputatis vel avulsis aliquibus membris. ID. Virum a dæmonio liberatum, animam ab immunda cogitatione purgatum intelligimus. Femmam vero a febris consequenter curatam, carnem a concupiscentiæ fervore per continentiae præcepta frenatam.

²¹ + **1.27 Quidnam est?** Per ea quæ vident ad inquisitionem eorum quæ audierant excitantur. Ad hoc enim et ipse Dominus signa facit, et discipulis facere dedit, ut per hoc Evangelio certius credatur, dum qui cœlestia promittunt terrenis, cœlestia et divina opera operentur in terris.

²² + **1.30 Et statim dicunt ei,** etc. Lucas dicit quia rogaverunt pro illa. Modo enim Salvator rogatus, modo ultro curat, ut contra vitiorum quoque passiones, et se precibus fidelium semper adesse, et quæ non intelliguntur, vel intelligenda dare, vel non intellecta, dimittere pie petentibus ostendat. Unde: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Psal. 18..

²³ + **1.31 Apprehensa.** Socrus Petri febricitans apprehensa manu levatur. Febris intemperantia est, de qua nos filii Synagogæ per manum disciplinæ et levationem desiderii sanamur, et hujus qui sanat nos ad vesperam declinantis a nobis ministramus voluntati. Ministrabat eis. BEDA. Tropologicè: Id est, membra quæ servierant immunditiæ, serviant justitiæ.

²⁴ + **1.32 Vespere autem.** ID. Occasus solis mors Christi. Afferebant ad eum omnes male habentes. Plures enim per apostolos post mortem suam sanavit, quam cum in carne vivens Judæis prædicavit.

²⁵ + **1.33 Ad januam.** HIER. Janua regni moraliter pœnitentia est cum fide, quæ operatur salutem variis languoribus. Varia enim sunt vitia, quibus languescit civitas mundi.

²⁶ + **1.34 Quoniam sciebant eum.** BEDA. Lucas dicit apertius: Exibant dæmonia a multis, etc., quia sciebant eum esse Christum. Dæmonia ergo Christum esse sciunt et Filium Dei, etc., usque ad unde Paulus: Nemo principum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent I Cor. 2..

²⁷ + **1.35 Et diluculo.** ID. Sicut per occasum solis mors, sic per diluculum resurrectio Christi cujus manifesta luce abiit in desertum gentium et in fidelibus orabat, quia eorum corda ad orationem excitabat.

²⁸ + **1.38 Ad hoc enim veni.** VICT. ANT. Commode hoc subdit evangelista. Neque enim solo illius divinitatis auctoritas per hoc adumbratur, verum etiam spontaneæ evacuationis humilitas. Lucas autem, quo verbi œconomiam exprimat, ad hoc enim missus sum, scribit. Quare is Patris de

Et erat prædicans in synagogis eorum, et in omni Galilæa, et dæmonia ejiciens. ²⁹ ⁴⁰ Et venit ad eum leprosus deprecans eum: et genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. ³⁰ ⁴¹ Jesus autem misertus ejus, extendit manum suam: et tangens eum, ait illi: Volo: mundare. ³¹ ⁴² Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est. ⁴³ Et comminatus est ei, statimque ejecit illum, ⁴⁴ et dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis. ³² ⁴⁵ At ille egressus cœpit prædicare, et diffamare sermonem, ita ut jam non posset manifeste introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad eum undique. ³³

2Et iterum intravit Capharnaum post dies, ² et auditum est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, et loquebatur eis verbum. ³⁴ ³ Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur. ³⁵ ⁴ Et cum non possent offerre eum illi præ turba,

Verbi incarnatione beneplacitum apostolatus nomine designat.

²⁹ + **1.39 Et erat prædicans in synagogis.** BEDA. In hac prædicatione intelligitur etiam sermo ille habitus in monte quem refert Matthæus; nam, etc., usque ad: Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare Matth. 8..

³⁰ + **1.40 Et genu flexo,** etc. BEDA. Humilis pudibundus. Debet enim quisque de maculis vitæ suæ erubescere, sed confessionem verecundia non reprimat: ostendat vulnus, remedium poscat. HIER. Leprosus genuflexo Domini voluntatem deprecans mundatur qui non vult mortem peccatoris, sed, etc., usque ad: Date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt. Luc. 11.. BEDA. Leprosus genus humanum significat, qui, secundum Lucam, lepra plenus fuisse perhibetur. Omnes enim, etc., usque ad et vero sacerdoti offerre corpora sua hostiam viventem, sanctam, Deo placentem Rom. 12.. Si vis potes. ID. In voluntate tribuit potestatem, nec dubitat ut incredulus de voluntate Domini, sed colluvionis suæ conscius non præsumit. ID. Qui exclusus a lege Domini se potestate curari postulat, supra legem judicat gratiam esse. Ut enim in Domino potestatis auctoritas, sic in illo fidei constantia.

³¹ + **1.41 Extendit manum.** ID. Leprosus tangi lex prohibet, sed quia Dominus legis est, non obsequitur legi, sed legem facit. Non ideo tangit, quia sine tactu curare non poterat, sed sic probat, quia legi subjectus non erat. Volo, mundare. ID. Illud mirabile, quo rogatur eo sanat genere. Volo, mundare: et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra. Nihil medium inter opus et præceptum. Dixit et facta sunt Psal. 32.. Vides quia voluntas potestas est. Itaque, etc., usque ad: Volo enim dicit propter Potinum, imperat propter Arium, tangit propter Manichæum.

³² + **1.44 Vide,** etc. ID. Non quia voluit quod non potuit, quia omnia quæcunque voluit fecit Psal. 113.. Sed docet nostra beneficia reprimi, non tantum a mercede pecuniæ, sed etiam gratiæ. Ostende te, etc. ID. Ut intelligat non legis ordine, sed gratia quæ super legem est esse curatum. Offerre jubet, ut ostendat quia non legem solvit, sed implet, dum secundum legem gradiens supra legem sanat, quos remedia legis non sanabant. Nec sacrificium significans cessare debebat, cum nondum significatum confirmatum erat constitutione apostolorum et fide credentium.

³³ + **1.45 At ille egressus.** ID. Unius salvatio multos ad Dominum cogit. Non potest tacere beneficium, etiam jussus ab eo qui dedit. Præcepit Dominus abscondi. Vult enim, ut in bonis quæ agimus latere velimus, quod est humilitatis; et inviti prodamur ut aliis prosimus, quod magnæ est sublimitatis, cum etiamsi ipsi velimus, opera non possunt taceri. Ita ut jam, etc. HIER. Non omnibus manifestatus est Jesus, qui latis atque plataneis serviunt laudibus et propriis voluptatibus, sed his, etc., usque ad quos nihil potest separare a charitate Dei.

³⁴ + **2.2 Ita ut non caperet,** etc. BEDA. Prædicante Domino, in domo non capiuntur, neque ad januam: quia prædicante in Judæa Christo gentiles ad audiendum nondum intrare voluerunt, ad quos tamen (etsi foris positos) doctrinæ suæ verba direxit per prædicatores suos.

³⁵ + **2.3 Paralyticum.** HIER. Paralysis typus est torporis, quo piger jacet in mollitie carnis, habens desiderium salutis: sed turbis, etc., usque ad ut per aliam viam cum Magis in suam regionem

nudaverunt tectum ubi erat: et patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus jacebat. ³⁶ ⁵ Cum autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. ³⁷ ⁶ Erant autem illic quidam de scribes sedentes, et cogitantes in cordibus suis: ³⁸ ⁷ Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? ³⁹ ⁸ Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? ⁹ Quid est facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula? ⁴⁰ ¹⁰ Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico), ⁴¹ ¹¹ tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam. ⁴² ¹² Et statim surrexit ille: et, sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, et honorificent Deum, dicentes: Quia numquam sic vidimus. ¹³ Et egressus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, et docebat eos. ⁴³ ¹⁴ Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. ⁴⁴ ¹⁵ Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi

redeat. A quatuor portabatur. BEDA. Quia quatuor virtutibus ad Dominum fiducia mentis erigitur. De quibus dicitur in libro Sapientiæ: Sobrietatem et sapientiam docet, et scientiam et virtutem Sap. 8., quas alii prudentiam, fortitudinem, temperantiam et justitiam nuncupant.

³⁶ + **2.4 Nudaverunt tectum ubi erat.** Tectum domus in qua Christus docet, sublimitas est Scripturæ, in qua corrigit adolescentior viam suam, in custodiendo sermones tuos Psal. 118.. BEDA. Domus Jesu secundum alium evangelistam tegulis tecta dicitur, quia vilitate litteræ sensus spiritualis tegitur. Cum grabato ante Jesum deponitur, quia cognoscere Jesum debet etiam in carne hac constitutus.

³⁷ + **2.5 Cum autem vidisset.** ID. Multum valet apud Deum fides propria, ubi tantum valuit aliena: ut homo interius et exterius sanatus repente exurgeret, aliorumque meritis sua ei relaxarentur errata. Fili. Mira humilitas, despectum ab omnibus, dissolutum totis artibus, filium vocat. Aut certe ideo, quia dimittuntur ei peccata.

³⁸ + **2.6 Dimittuntur tibi peccata.** Ostendit propter peccata fuisse morbo percussus, et ideo non posse sanari nisi prius his dimissis. Sicut paralytico ad piscinam: Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi contingat Joan. 5.. BEDA. Quinque de causis afficiuntur homines molestiis carnis. Aut propter merita augenda, ut Job et martyres. Aut propter humilitatem, etc., usque ad Lazarus, cujus infirmitas non fuit ad mortem, sed pro gloria Dei, aut ad initium æternæ damnationis, ut Herodes.

³⁹ + **2.7 Quis potest dimittere.** ID. Verum dicunt: Solus Deus hoc potest, solus etiam per eos dimittit quibus potestatem dimittendi peccata tribuit, ideo vere Deus. Verum testantur, sed personam Christi negando falluntur. Errant igitur, quia ut Deum esse, et peccata dimittere credunt, Christum tamen esse eum non credunt. Sed dementius Ariani, qui et Christum esse et peccata dimittere negare non audent: Deum esse negare non timent.

⁴⁰ + **2.9 Quid est.** ID. Quasi dicat: Qua potentia cordis occulta intueor, eadem peccata dimitto. Quasi dicat: Ex vobis intelligite quid consequatur paralyticus.

⁴¹ + **2.10 Filius hominis.** ID. Solus Deus dimittit peccata, et Filius hominis habet potestatem dimittendi peccata: ergo idem Deus et Filius hominis est. Ita homo Christus per divinitatem dimittit peccata, per humanitatem pro peccatoribus potest mori.

⁴² + **2.11 Vade in domum tuam.** ID. Qui languerat, grabatum domum reportat, cum anima peccatorum remissione curata, se ad diuturnam sui custodiam cum ipso corpore refert: ne quid iterum unde feriatur admittat.

⁴³ + **2.13 Et egressus,** etc. ID. Post curationem paralytici in Capharnaum ad mare egreditur, quia non solum cives, sed et maris habitatores instruit, et fluctivagos mundi motus fidei firmitate, etc., usque ad et ab undis cupiditatum separatos ad solitudinem, quiete conversationis quæ est in spe cœlestium, pertrahit.

⁴⁴ + **2.14 Levi.** HIER. Levi additus, quia a telonio negotiorum sæcularium sequitur solum

publicani et peccatores simul discumbabant cum Jesu et discipulis ejus: erant enim multi, qui et sequebantur eum. ⁴⁵ ¹⁶ Et scribæ et pharisæi videntes quia manducaret cum publicanis et peccatoribus, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit Magister vester? ¹⁷ Hoc audito Jesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: non enim veni vocare justos, sed peccatores. ⁴⁶ ¹⁸ Et erant discipuli Joannis et pharisæi jejunantes: et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli Joannis et pharisæorum jejunant, tui autem discipuli non jejunant? ⁴⁷ ¹⁹ Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jejunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare. ⁴⁸ ²⁰ Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc jejunabunt in illis diebus. ²¹ Nemo assummentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin auferet supplementum novum a veteri, et major scissura fit. ⁴⁹ ²² Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet. ⁵⁰ ²³ Et factum est iterum Dominus sabbatis ambularet per sata, et

verbum quod dicit: quia qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus Luc. 14.. BEDA. Marcus et Lucas verecundiæ causa et honore evangelistæ nomen vulgatum non ponunt. Ipse (secundum hoc quod scriptum est: Justus in primis accusator est sui Prov. 18.; Matthæum se et publicanum nominat: ut ostendat nullum conversum debere de salute diffidere cum apostolus et evangelista de publicano sit factus repente. Secutus est eum. ID. Lucas plenius: Et relictis omnibus secutus est eum Luc. 5.. Sequitur, qui ut pauperem Christum non tam corporis gressu quam mentis affectu possit sequi, omnia relinquit, etc., usque ad merito ergo qui obediendo humana contempsit negotia, divinorum dispensator factus est talentorum.

⁴⁵ + **2.15 Et factum est.** ID. Lucas: Fecit eis convivium magnum Levi in domo sua Luc. 5.. Qui enim Christum intus recipit, voluptatum delectatur ubertate, et Dominus libenter ingreditur, et in ejus recumbit affectu. Hoc est spirituale convivium bonorum pauperum, quo dives eget, pauper epulatur. Publicani. Qui publica vectigalia exigunt, vel sæculi lucra sectantes, qui exemplo publicani conversi jam de salute præsumunt, nec ut Pharisæi calumniantur in vitiis permanentes, sed pœnitentes. BEDA. Ad convivium peccatorum vadit: ut docendi occasionem habeat, et spirituales cibos impertiat. Eundo ad peccatores, Domini humilitas ostenditur: in conversione pœnitentium patet doctrinæ ejus potentia. ID. Per vocationem Matthæi fides gentium: quæ, relictis lucris sæculi, epulis charitatis et operum bonorum cum Domino convivantur. Per pharisæorum supercilium, de salute gentium Judæorum invidia designatur, quibus dicitur: Publicani et meretrices præcedent vos in regno Dei Matth. 21..

⁴⁶ + **2.17 Non necesse.** ID. Si medicum dicit, qui miro medicandi genere vulneratus est propter iniquitates nostras, et livore ejus sanati sumus Isa. 53..

⁴⁷ + **2.18 Et erant discipuli.** ID. Alii evangelistæ dicunt pharisæos et discipulos Joannis hoc quæsisisse. Hic videtur dicere, quod alii quæsierunt quos ejusdem rei cura movisset. Unde colligitur hoc a pluribus fuisse objectum, a pharisæis, a discipulis Joannis, a convivis, vel quibuslibet aliis. ID. Discipuli Joannis et Pharisæorum jejunant, quia qui operibus legis gloriantur, vel (quod pejus est) traditiones sequuntur, etc., usque ad manducavit cum peccatoribus, ut gratiam cernens potestatem agnosceres.

⁴⁸ + **2.19 Nunquam possunt.** Matthæus ita: Nunquid possunt filii sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus, etc. Matth. 9. Sponsus Christus, sponsa Ecclesia, de quo spirituali connubio apostoli creati sunt, qui lugere et jejunare non possunt, quandiu sponsum cum sponsa vident. Quando transierint nuptiæ, ac passionis et resurrectionis tempus advenerit, tunc jejunabunt. BEDA. Quandiu sponsus nobiscum est, in lætitia sumus, nec jejunare possumus, nec lugere; cum vero pro peccato recedit et avolat, tunc jejunium indicendum, tunc luctus multiplicandus.

⁴⁹ + **2.21 Nemo assummentum.** ID. Discipulos, vestimenta vetera dicit, id est, adhuc carnales, necdum innovatos fidei firmitate, etc., usque ad vinum, fervor fidei, spei et charitatis, quo in conspectu Dei intus sensus novitate reformamur.

⁵⁰ + **2.22 Sed vinum novum.** Erant autem novi, cum post ascensionem desiderio consola-

discipuli ejus cœperunt progredi, et vellere spicas. ⁵¹ ²⁴ Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet? ²⁵ Et ait illis: Numquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant? ⁵² ²⁶ quomodo introiit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, nisi sacerdotibus, et dedit eis qui cum eo erant? ⁵³ ²⁷ Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. ⁵⁴ ²⁸ Itaque Dominus est Filius hominis, etiam sabbati. ⁵⁵

3Et introiit iterum in synagogam: et erat ibi homo habens manum aridam. ⁵⁶ ² Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum. ⁵⁷ ³ Et

tionis ejus sperando et orando innovabantur: tunc Spiritum sanctum acceperunt, quo quasi novo musto novi utres repleti sunt.

⁵¹ + **2.23 Cum sabbatis.** BEDA. Nota primo apostolos litteram sabbati æstruere contra Ebionitas, qui, cum alios discipulos recipiant, Paulum quasi transgressorem legis repudiant. Et vellere spicas. Esuriunt ut homines, præ turba manducandi spatium non habentes. Sed exemplum austerioris vitæ præbent, non præparatas epulas, sed simplices quærent. BEDA. Discipuli per sata transeunt, cum prælati subditos pia sollicitudine circumspiciunt, et qualiter quemque ad fidem trahant, sedule, etc., usque ad hoc Dominus sabbati probat, stulti defensores sabbati improbant, qui solam litteræ superficiem diligunt, mentis refectionem nesciunt, requiem animarum non norunt.

⁵² + **2.25 Nunquam legistis,** etc. Præ cæteris in medium affert Davidem, qui legis sanctimoniam adversatus videri potuit. Facit autem hoc eo consilio quo per honorem et reverentiam quam Davidi deferebant, compescat impudentem sycphantiam, quam apostolis maligne intenterunt. Quasi diceret: An non Davidem legis servitute obstrictum meministis? Ego autem, etsi Filius hominis dicar, sabbati Dominus sum.

⁵³ + **2.26 Sub Abiathar,** etc. Non te turbet quod alii dicunt Achimelech, ambo enim tunc illic aderant. Achimelech pater, et Abrathar filius: qui occiso patre a Saule, comes exsiliis David factus est, et eo regnante summus pontifex majoris nominis quam pater: et ideo dignus cujus Dominus mentionem faceret, quasi summi sacerdotis, etiam patre vivente. Panes propositionis. BEDA. Quasi dicat: Si David et Achimelech a nobis non reprehenduntur, sed pro fame excusantur, cur in his causam improbatis quam in cæteris probatis? quamvis sit, etc., usque ad et omnes filii Ecclesie sacerdotes sunt, juncti in sacerdotium sanctum, offerentes seipsos spirituales hostias Deo. Et dedit eis. Hoc secutus. Misericordiam volo, et non sacrificium Ose. 6.: melius judicavit a famis periculo homines liberare quam sacrificium offerre. Hostia Deo placabilis, hominum salus.

⁵⁴ + **2.27 Homo propter sabbatum.** BEDA. Ita sabbatum custodiri præceptum est, ut si necessitas fuerit, non sit reus, etc., usque ad si quis jejunium fregerit ægrotus, reus non tenetur.

⁵⁵ + **2.28 Itaque Dominus.** Quasi dicat: Si David rex et sacerdotes (secundum alium evangelistam) propter templi ministerium sabbatum violantes, crimine carent, quanto magis Filius hominis verus Rex et Sacerdos! et ideo Dominus sabbati in sabbato vulsarum spicarum crimine non tenetur reus.

⁵⁶ + **3.1 Manum aridam.** BEDA. Quæ ad fructum vetitum extensa est, a bono opere aruit, per manus Christi in cruce extensas, bonorum operum succis restituta. HIER. Homo iste significat avaros, qui, nolentes dare, volunt accipere, prædari et non largiri: quibus dicitur ut extendant manus suas, id est, qui furabatur jam non furetur, magis autem laboret operans manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti Ephes. 4..

⁵⁷ + **3.2 Et observabant.** BEDA. Quia discipulos probabiliter excusaverat: ipsum observant, ut si in sabbato curet, transgressionis: si non curet, crudelitatis aut imbecillitatis arguant. Licet sabbatis benefacere. ID. Arguit, quod legis præcepta prava interpretatione violant, æstimantes in sabbato a bono feriandum, cum lex dicat, etc., usque ad similitudinem præposuit de ove, et conclusit quod licet sabbato benefacere. Animam. ID. Hominem totum per partem significat. Vel quia propter animam hoc faciebat, vel quod hæc manus sanatio animæ salutem significat. Perdere. ID. Non quod summe pius quemquam possit perdere, sed ejus non salvare est perdere. Sicut dicitur indurasse cor Pharaonis, non quod obduravit, sed obduratum non emollivit.

ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. ⁴ Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant. ⁵ Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. ⁵⁸ ⁶ Exeuntes autem pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. ⁵⁹ ⁷ Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a Galilæa et Judæa secuta est eum, ⁶⁰ ⁸ et ab Jerosolymis, et ab Idumæa, et trans Jordanem: et qui circa Tyrum et Sidonem multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. ⁹ Et dicit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum: ⁶¹ ¹⁰ multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent, quotquot habebant plagas. ¹¹ Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: et clamabant, dicentes: ⁶² ¹² Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. ⁶³ ¹³ Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: et venerunt ad eum. ⁶⁴ ¹⁴ Et fecit ut essent duodecim cum illo: et ut mitteret eos prædicare. ⁶⁵ ¹⁵

⁵⁸ + **3.5 Extende manum.** BEDA. Infructuosa debilitas animæ non melius curatur quam eleemosynæ largitione; unde: Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas, similiter faciat Luc. 3.. Et in Ecclesiastico: Fili, non sit manus tua porrecta ad capiendum et ad dandum collecta Eccl. 4.. Frustra enim in oratione manus ad Dominum expandit, qui eas ad rogantem viduam non extendit. Et restituta est manus illi. Magnum studium nequitiae in crimen reputant., quod ad verbum illius sanata est manus. Neque et sabbato potest convinci laborasse, qui dixit et facta sunt: cum ipsi in sabbatis cibos portent, calices porrigant, et cætera victui necessaria.

⁵⁹ + **3.6 Exeuntes autem.** Qui per se non possunt, socios iniquitatis quærunt. Cum Herodianis. Ministri Herodis propter inimicitias quas ipse adversus hominem exercebat, Jesum insidiis et odiis persequerentur quem Joannes prædicabat.

⁶⁰ + **3.7 Secessit.** Fugit ut homo, quia nondum venerat hora ejus, et passionis ejus extra Jerusalem non erat locus. BEDA. De synagoga secedit ad mare, etc. Judæam relinquit, ad gentes venit cum discipulis, scilicet prædicantibus apostolis corda gentium adiit: et sic multos ad se venientes suscepit, et desideratam salutem dedit. Et multa turba. ID. Magistri plebis et ministri regis odio persequuntur: vulgus indoctum dilectione sequitur, et plurimi sanari merentur.

⁶¹ + **3.9 Navicula.** Ecclesia de gentibus congregata fluctus sæculi mente transgressa: quæ quanto sinum cordis gratiæ recipiendæ dilatat, tanto fluctus sæculi securius calcat. Ne comprimerent. Compriment, qui Ecclesiæ pacem turbant. Tangunt, qui fidem vero corde et dilectione suscipiunt, qui tetigere sanati esse perhibentur: fugiens comprimentes naviculam ascendit.

⁶² + **3.11 Et spiritus immundi,** etc. BEDA. Uterque et plagas habentes, et immundi spiritus. Sed infirmi pia intentione salutis: dæmoniaci, vel potius in eis dæmones: non solum timore coacti ad procidentum, verum etiam ad confitendum majestatem ejus. Præsentia enim ejus perterriti, quem Filium Dei esse jamjamque noverant, celare non poterant. Saniore Arianis, qui etiam hodie negant Filium Dei esse.

⁶³ + **3.12 Ne manifestarent.** ID. Non solum dæmones, qui inviti, vel ab eo sanati, qui sponte confitentur: sed et apostoli toto orbe post passionem prædicaturi, ante passionem tacere jubentur, ne divina majestate prædicata passio differretur, et sic salus mundi.

⁶⁴ + **3.13 Et ascendens.** ID. Postquam immundos spiritus se prædicare prohibuit, sanctos elegit, qui eum prædicarent et nefandos spiritus ejicerent. Mons iste significat altitudinem justitiæ, qua instruendi, et quam prædicaturi erant, per locum admonet ad cœlestia erigi, sic et legem in monte dedit. HIER. Consuetudo divinæ Scripturæ est allegorice loqui: sed nos sic excelsa sensibus nostris applicemus, ut historiæ veritatem, etc., usque ad in montem vocantur excelsi et merito et verbo, ut locus congruat meritis altis.

⁶⁵ + **3.14 Ut essent duodecim.** Speciem Jacob dilexit Deus cum videret excelsus gentes, et separaret filios Adam. Statuit terminos populorum juxta numerum filiorum Israël, ut sint super thronos duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. Quibus data est potestas, quam Filius accepit

Et dedit illis potestatem curandi infirmitates et ejiendi dæmonia. ¹⁶ Et imposuit Simoni nomen Petrus: ⁶⁶ ¹⁷ et Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem Jacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii tonitruui: ⁶⁷ ¹⁸ et Andræam, et Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Jacobum Alphæi, et Thaddæum, et Simonem Cananæum, ⁶⁸ ¹⁹ et Judam Iscariotem, qui et tradidit illum. ⁶⁹ ²⁰ Et veniunt ad domum: et convenit

a Patre secundum carnem, ut opera quæ ipse fecit et ipsi faciant, et majora horum faciant. BEDA. Dedit etiam potestatem mortuos suscitandi, sicut Matthæus dicit, ut virtus ostensa fidem, etc., usque ad quia linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus I Cor. 14..

⁶⁶ + **3.16 Et imposuit.** ID. Non modo primum, sed cum adducto ab Andræa dixit: Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus Joan. 1.. Sed hic evangelista te attentum reddit dicens, quod, etc., usque ad vel audiens tristitiam mortis, scilicet cum ei dicitur: Alius te cinget et ducet quo tu non vis I Cor. 4..

⁶⁷ + **3.17 Et Jacobum.** Qui supplantata habet desideria carnis. Et Joannem, qui gratia accipit quod alii per laborem. Et imposuit eis nomen Boanerges, quod est filii tonitruui. Quorum sublime meritum in monte meretur audire tonitruum Patris per nubem de Filio tonantis: Hic est Filius meus dilectus Matth. 17., ut per nubem carnis et ipsi Christi ignem ac fulgura in pluviam spargerent in terris. quoniam Dominus in pluviam fulgura fecit, ut exstinguat misericordia quod iudicium exurit; unde: Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine Psal. 100.. Jacobum. Qui curam carnis Domino vocante supplantavit, et ipsam carnem Herode trucidante contempsit. Joannem. BEDA. In quo est gratia, vel Domini gratia, qui ob amoris præcipui gratiam quam virginali gloria promeruit, supra Redemptoris sui pectus in poena recubuit. Filii. ID. Quorum unus intonans, vocem theologam (quam nemo prius edere noverat) emisit: In principio erat Verbum, etc. Joan. 1. Quam tanto pondere gravidam reliquit, ut si aliquanto plus intonare voluisset, nec ipse mundus capere potuisset.

⁶⁸ + **3.18 Et Andream.** HIER. Qui viriliter vim facit perditionis suæ ut responsum mortis semper in se habeat et animam semper in manibus suis. Et Philippum. ID. Qui os lampadis est, qui illuminat ore quod accipit, cui datum est opus oris illuminati. Hoc locutionis genus sæpe Scriptura commemorat, quando nomina propter mysteria sunt posita: quod nunc evangelista, ex Dei persona vehementer affectans interserit. Et Bartholomæum. ID. Qui est filius suspendentis aquas, illius scilicet qui dixit: Mandabo nubibus meis ne pluant Isa. 5.. Nomen vero filii Dei per pacem et dilectionem acquiritur: Beati enim pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur Matth. 5.. Et: Diligite inimicos vestros ut sitis filii Dei Luc. 6.. Et Matthæum. Qui est donatus: cui non solum remissio peccatorum, sed etiam in apostolorum numero esse datur, ut leo et bos simul comedant, et lupus cum agno Isa. 11.. Nota, quod alii evangelistæ Matthæum præponunt, et publicanum non dicunt. Ipse post Thomam se ponit, et publicanum se dicit. Et Thomam. ID. Qui est abyssus. Multi enim profunda sciunt, sed non proferunt. Unde scio hominem in Christo, etc., usque: quæ non licet homini loqui II Cor. 12.. BEDA. Thomas abyssus: quia altitudinem virtutis in resurrectione penetravit. Vel geminus, græce quod dicitur didymus, id est, dubius propter dubium cor, quia resurrectionem vix credidit. Et Jacobum Alphæi. Id est, docti vel millesimi, cujus a latere cadent mille, et decem millia a dextris tuis Psal. 90.. BEDA. Jacobum Alphæi, qui et frater Domini dicitur: quia Maria Alphæi fuit soror, etc., usque ad post resurrectionem statim Jerosolymorum ordinatur episcopus, tanquam doctus vel docti filius. Thaddæum. Custos cordis. Hunc Lucas in Evangelio, et in Actibus apostolorum Judam Jacobi nominat, quia frater Jacobi fratris Domini. Unde dicitur filius Mariæ matris Jacobi et Joseph et Judæ et Simonis. HIER. Et Thaddæum, qui est corculus, id est, cordis cultor qui servat cor suum omni custodia. Munditia namque cordis videtur Deus ut per vitrum mundum. Et Simonem. BEDA. Simon Cananæus a Cana vico Galilææ, qui et Simon Zelotes, id est, æmulator. Cana, Zelus; Cananæus, Zelotes. Et Simonem Cananæum. Qui et Zelotes Simon ponens vel habens tristitiam. Beati namque qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur Matth. 5.. Trinum luctum implet qui consolationem quærit futuram. Deflet propria peccata cum David et Maria. Cum Paulo flet cum flentibus. Et flet multum cum Joanne qui dicebat: Et ego flebam multum: quia nemo dignus inventus est aperire librum et solvere signacula ejus Apoc. 5.. Zelotes autem dicitur quem comedit zelus domus Dei, ut Phinees: Et cessavit quassatio Num. 25..

⁶⁹ + **3.19 Et Judam Scariotem.** Qui non delet peccatum suum per pœnitentiam, nec illud deletur per memoriam. Unde: Et peccatum matris ejus non deleatur. Fiat contra Dominum semper

iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. ⁷⁰ ²¹ Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est. ⁷¹ ²² Et scribæ, qui ab Jerosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. ⁷² ²³ Et convocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo potest Satanas Satanam ejicere? ⁷³ ²⁴ Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare. ²⁵ Et si domus super semetipsam dispertiat, non potest domus illa stare. ²⁶ Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, et non poterit stare, sed finem habet. ²⁷ Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc domum ejus diripiet. ⁷⁴ ²⁸ Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, et blasphemiæ quibus blasphemaverint: ²⁹ qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. ⁷⁵ ³⁰ Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet. ³¹ Et veniunt

Psal. 108.. Judas confitens vel gloriosus; Scarioth memoria mortis. Confessores multi sunt in Ecclesia superbi et gloriosi quorum primus Simon Magus, et alii hæretici, quorum memoria mortalis in Ecclesia celebratur: ut deleatur. HIER. Judas Scarioth a vico in quo ortus, aut a tribu Issachar. Issachar merces, pretium scilicet perditionis: Scarioth, etc., usque ad quos unius exemplum ad timorem humiliat, ut angelos luciferi casus, ut Non gloriatur sapiens in sapientia sua Jer. 9., sed qui gloriatur, in Domino gloriatur I Cor. 1.. Et veniunt, etc. BEDA. Qui aliorum curam susceperunt, sollicitè custodire debent conscientiæ donum, ut se prius, inde alios regant.

⁷⁰ + **3.20** HIER. Domus in qua conveniunt, primitiva Ecclesia est. Turbæ quæ impediunt panem manducare, peccata et vitia sunt, quia qui manducat corpus Domini indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini I Cor. 11.. Unde Dominus in furorem vertitur cum dicit: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam Joan. 6..

⁷¹ + **3.21 Et cum audissent,** etc. Turba frequentat eum, sui tanquam furiosum despiciunt, in quo salus gentium notatur, et invidia Judæorum reprobatur, de quibus: In propria venit, et sui eum non receperunt Joan. 6..

⁷² + **3.22 Et Scribæ.** BEDA. Si qui tarditate mentis non intelligunt verbum Dei, remanet tamen spes salutis; si forte intelligant, nulla. Qui autem intelligere nolunt et invertunt quod intelligunt, nulla spes est. Unde, Scribæ, id est sapientes, etc. Ab Hierosolymis. Quod significat eum a civibus suis esse persequendum usque ad mortem. Legimus supra quia secuta est eum turba a Galilæa et Jerosolymis, et trans Jordanem et circa Tyrum et Sidonem, quæ sunt civitates gentilium: et Scribæ ab Jerosolymis blasphemabant: quia turba populi Judæorum illum cum palmis et laudibus perduxit; gentiles desiderabant; Scribæ et seniores populi de nece ejus tractabant. Beelzebub habet. Vir muscarum sive habens muscas: quo nomine principem dæmoniorum cognominabant propter sordes immolatitii cruoris.

⁷³ + **3.23 Quomodo potest Satanas,** etc. BEDA. Eligant quod volunt. Si Satanas Satanam non potest ejicere, nihil contra Dominum dicunt. Si autem potest, recedant a regno ejus, quod divisum stare non potest.

⁷⁴ + **3.27 Et tunc domum ejus diripiet.** ID. Domum diripuit, quia omnes mundi partes a diabolo possessas, apostolis et eorum successoribus quasi divisas provincias, ut populos ad fidem converterent, distribuit.

⁷⁵ + **3.29 Qui autem blasphemaverit.** HIER. Quia non meretur poenitentiam agere ut recipiatur, qui Christum intelligens principem dæmoniorum esse dicebat, etc., usque ad: Qui enim fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum Matth. 5.. BEDA. Matthæus dicit Matth. 12.: Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum vel verbum, etc. Ubi ostendit quædam revelari in futuro. Quod de minimis intelligendum est, ut de sermone otioso, de risu nimio; quorum etiam hæc vita veniam promeruit. In æternum. Hoc contra Origenem, qui omnibus peccatoribus veniam promittit post judicium transactis innumeris sæculis. Reus erit æterni delicti. BEDA. Non quia spiritum non esse: vel quia esse, sed non Deum esse: vel Deum esse, sed minorem Patre et Filio: quia hoc non invidia diabolica, sed humana ignorantia, etc.

mater ejus et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum,⁷⁶ ³² et sedebat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce mater tua et fratres tui foris quærunt te. ³³ Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea et fratres mei? ⁷⁷ ³⁴ Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater mea et fratres mei. ⁷⁸ ³⁵ Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

4Et iterum cœpit docere ad mare: et congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat: ⁷⁹ ² et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua: ⁸⁰ ³ Audite: ecce exiit seminans ad seminandum. ⁴ Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres cæli, et comederunt illud. ⁸¹ ⁵ Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam: et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ: ⁶ et quando exortus est sol, exæstuavit: et eo quod non habebat radicem, exaruit. ⁷ Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. ⁸ Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem et

⁷⁶ + **3.31 Fratres.** HIER. Non filii Mariæ semper Virginis, ut mentitur Helvidius: vel Joseph ex alia uxore, sicut alii garrunt, sed cognati. BEDA. Mater et fratres, populus Judæorum ex quibus Christus secundum carnem, foris stant in litterali sensu. Turba in domo, gentes in spirituali mysterio. Foris volunt Judæi videre Christum, quia, spiritualem intelligentiam non quærentes, potius ad carnalia docenda eum exire cogunt vel quærunt.

⁷⁷ + **3.33 Quæ est mater.** ID. Non refutat obsequi matri qui dicit: Honora patrem et matrem Exod. 20.: sed ostendit se plus debere paternis mysteriis, quam maternis affectibus, idem exemplo monstravit, quod verbo ait: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus Matth. 10.. Nec fratres injuriose contemnit, sed opus spirituale præficit cognationi, docens meliorem esse copulam cordium quam corporum.

⁷⁸ + **3.34 Ecce mater mea,** etc. HIER. Ut sciamus nos esse et fratres ejus et matrem si voluntatem Patris ejus fecerimus, ut cohæredes simus, quia non in sexibus, sed in factis discernit. Soror et frater credendo, mater prædicando, dum per prædicationem amor Christi quasi ipse Christus in corde auditoris generatur.

⁷⁹ + **4.1 Et iterum cœpit docere.** BEDA. Exiens de domo ubi dæmonium habere dicitur, docet ad mare, ut ostenderet se ob perfidiæ culpam Judæam relicturum et ad gentes transiturum. Unde apte præmittitur, quia prædicante eo in domo, mater et fratres foris steterunt. HIER. Cœpit docere ad mare, ut locus indicet auditores amarus et instabiles. Et ideo, etc., usque ad qui amara dulcificat, tristia convertit in gaudium, ægritudinem in salutem. Navim ascendens, etc. BEDA. Ecclesiam, quæ est in mari inter infideles, quam Deus gratia suæ visitationis illustrat et dilectam sibi mansionem consecrat. Et omnis turba circa mare. HIER. Hi sunt qui nuper ad audiendum verbum venerunt, et inde pietate animi, ab amaritudine reproborum tamquam a mari secuti sunt: sed nondum cum Domino in navi sunt, quia nondum cœlestibus mysteriis vel sacramentis quæ desiderant imbuti sunt.

⁸⁰ + **4.2 In parabolis multa.** Parabola est rerum natura discrepantium sibi sub aliqua similitudine facta comparatio. More suæ prudentiæ loquitur, ut qui cœlestia sapere non poterant, per similitudinem terrenam auditam percipere potuissent. Græce similitudo dicitur quando quod intelligi volumus, per aliquas comparationes indicamus, ut ferrum, aliquem durum, velocem, ventis comparamus et avibus. Idem fit in tricesimo sexagesimo et centesimo fructu, id est lege, prophetia et Evangelio, quod in ore trium testium mysterium regni in monte ostensum, id est, Moysi, Eliæ et Jesu, consistit.

⁸¹ + **4.4 Aliud cecidit secus viam,** etc. Lucas: Et conculcatum est, et volucres cœli comederunt Luc. 8.. Via mens, metu carnalium cogitationum trita: unde semen perit nec fructum affert, et a volucris rapitur, id est a dæmonibus, qui volucres cœli dicuntur sive quia cœlestis et spiritualis naturæ, vel, quia in ære habitant.

crescentem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. ⁹
 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. ¹⁰ Et cum esset singularis,
 interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam. ¹¹ Et
 dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris
 sunt, in parabolis omnia fiunt: ¹² ut videntes videant, et non videant: et
 audientes audiant, et non intelligant: nequando convertantur, et dimittantur
 eis peccata. ¹³ Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? Et quomodo omnes
 parabolas cognoscetis? ¹⁴ Qui seminat, verbum seminat. ¹⁵ Hi autem sunt,
 qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit
 Satanas, et aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. ⁸² ¹⁶ Et
 hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum,
 statim cum gaudio accipiunt illud: ¹⁷ et non habent radicem in se, sed
 temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum,
 confestim scandalizantur. ¹⁸ Et alii sunt qui in spinas seminantur: hi sunt
 qui verbum audiunt, ¹⁹ et ærumnæ sæculi, et deceptio divitiarum, et circa
 reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu efficitur.
⁸³ ²⁰ Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum,
 et suscipiunt, et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.
²¹ Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modo ponatur, aut sub
 lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? ⁸⁴ ²² Non est enim aliquid
 absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in
 palam veniat. ⁸⁵ ²³ Si quis habet aures audiendi, audiat. ²⁴ Et dicebat illis:
 Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et
 adjicietur vobis. ⁸⁶ ²⁵ Qui enim habet, dabitur illi: et qui non habet, etiam
 quod habet auferetur ab eo. ⁸⁷ ²⁶ Et dicebat: Sic est regnum Dei,
 quemadmodum si homo jaciatur sementem in terram, ⁸⁸ ²⁷ et dormiat, et
 exurgat nocte et die, et semen germinet, et increseat dum nescit ille. ²⁸

⁸² + **4.15 Hi autem**, etc. Differentias ponit eorum qui audiunt verbum. Sunt autem quidam, ut gentiles, qui nec audiunt.

⁸³ + **4.19 Reliqua concupiscentiæ**, etc. Quod præceptum est. Præcipitur enim: Concupisces sapientiam: serva mandata Prov. 7., etc. Et alibi: Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis Psal. 3.. Hæ concupiscentiæ bonæ: qui reliqua concupiscit, aberrat.

⁸⁴ + **4.21 Lucerna**, etc. HIER. Lucerna verbum Dei. Modius aut lectus, auditus inobedientium. Candelabrum, apostoli, quos illuminavit verbum Dei. Absconditum et occultum, quod palam fit cum a Domino tractatur. BEDA. Modius, vita nostra divina præscientia mensurata. Lectus, caro, in qua, etc., usque ad quia ei carnis concupiscentias præponit. Nonne ut super candelabrum ponatur? ID. Ut dominetur prædicatio veritatis, subsit servitus corporis, per quam tamen excelsior appareat doctrina tanquam per candelabrum lucerna.

⁸⁵ + **4.22 Non est enim aliquid**, etc. Quasi dicat: Nolite erubescere Evangelium, quia nihil occultum modo, quod non fiat palam in judicio, quando illuminabit Deus abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium Matth. 10.; ubi vobis a Deo laus, illis autem pœna æterna.

⁸⁶ + **4.24 In qua mensura**, etc. HIER. Etenim secundum mensuram fidei unicuique dividitur intelligentia mysteriorum, et adjicietur nobis donum scientiæ, etiam adjicientur virtutes.

⁸⁷ + **4.25 Qui enim habet**, etc. Scilicet qui fidem habet, habebit virtutem, et qui habet opus verbi, habebit intelligentiam mysterii. Et econtra, qui non habet fidem, deficit virtute; et qui non habet opus verbi ejus intelligentia caret; et qui non intelligit, auditum perdit, ac si non audisset.

⁸⁸ + **4.26 Sic est regnum Dei**. HIER. Scriptura divina per terrenas similitudines monstrat cœlestia sacramenta, sicut per totum Evangeliorum corpus constat. Regnum Dei est Ecclesia quæ, etc., usque ad: Quoniam adest messis, id est consummatio sæculi, in qua justii gaudebunt qui in lacrymis seminaverunt.

Ultero enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. ²⁹ Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. ⁸⁹ ³⁰ Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? ³¹ Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: ⁹⁰ ³² et cum seminatum fuerit, ascendit, et fit majus omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves cæli habitare. ⁹¹ ³³ Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: ³⁴ sine parabola autem non loquebatur eis: seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. ⁹² ³⁵ Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra. ³⁶ Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: et aliæ naves erant cum illo. ⁹³ ³⁷ Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. ³⁸ Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum, et dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus? ⁹⁴ ³⁹ Et exurgens comminatus est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas magna. ⁹⁵ ⁴⁰ Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? et timuerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia et ventus et mare obediunt ei? ⁹⁶

⁸⁹ + **4.29 Mittit falcem.** VICT. ANT. Messis quidem tempus consummationis, falx Dei verbum omni gladio ancipiti penetrabilis. Cæterum falx hoc loco non denotat, etc., usque ad omnes enim ferunt frumentum, etsi non æque multum omnes.

⁹⁰ + **4.31 Sicut granum.** HIER. Hoc semen iterum comparat grano sinapis, quod minimum in timore est, magnum in charitate, quæ major est omnibus oleribus, quia Deus charitas est, et omnis caro fenum, et qui infirmus est, olera manducet. Et facit ramos misericordiæ et compassionis. Cujus sub umbra pauperes Christi qui sunt cœli animalia delectantur habitare. Seminatum fuerit. A Christo sive ab homine in terra, vel in agro, id est in corde suo. Hic homo est sensus noster et animus, qui fovens granum prædicationis humore fidei facit pullulare in agro pectoris sui. Minus est, etc. Quasi contemptibilia prædicans, et primo non creditur, quia prædicat Deum hominem mortuum, crucifixum, hoc eloquentiæ et sapientiæ philosophorum comparatum minus invenitur.

⁹¹ + **4.32 Ascendit,** etc. Quæ altitudine, amplitudine, annositate transcendit herbarum naturam: Alta est, quia ad cœlestia sustollit; ampla, quia totum mundum occupavit; annosa, quia non poterit finiri. Oleribus. BEDA. Philosophicis disciplinis, quæ tanto apertius excrescunt, viliores fiunt: quia sicut olera herbarum cito decident.

⁹² + **4.34 Sine parabola.** ID. Non quod nullum sermonem turbis apertum faceret, sed quia nullus sermo ejus invenitur in quo aliquid parabolæ non inveniatur. Seorsum autem discipuli. HIER. Illi enim digni erant audire mysteria in intimo penetrati sapientiæ, qui, remotis cogitationum tumultibus, in solitudine virtutum permanebant. Sapientia enim est in tempore otii discenda.

⁹³ + **4.36 In navi.** BEDA. Allegorice: Mare sæculi æstus. Navicula, crux qua mundi fluctus ascendimus et ad littus patriæ cœlestis pervenimus. Aliæ naves, etc., usque ad erant enim forsitan illæ naves nuper factæ et in portum tantum deductæ, vel post maris pericula ad portum reductæ.

⁹⁴ + **4.38 In puppi.** HIER. Puppis mortuis pellibus vivos continet et fluctus arcet, et ligno solidatur, etc., usque ad: Tranquillitas magna; pax Ecclesiæ post pressuras, sive theoricæ post activam vitam. Dormiens. BEDA. Discipulis navigantibus Christus obdormit, quia fidelibus regni futuri quietem meditantibus et Spiritus sancti secundo flatu vel remigio proprii conatus mundi fluctus post terga jactantibus, subito Christi passio advenit, quo ascendente, etc., usque ad sed ad gubernatorem recurramus, illum sedulo excitemus, qui non servit, sed imperat ventis, qui omnia sedabit, qui portum salutis indulgebit.

⁹⁵ + **4.39 Tace, obmutesce.** Nota quod omnis creatura sentit imperium Creatoris. Non quod omnia animata, ut mentiuntur hæretici, sed majestate conditoris quæ nobis insensibilia, illi sunt sensibilia.

⁹⁶ + **4.40 Quid timidi estis?** BEDA. Quasi dicat: Quid me præsentem timetis? Cui simile

5 Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. ⁹⁷ ² Et exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, ⁹⁸ ³ qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis jam quisquam poterat eum ligare: ⁹⁹ ⁴ quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas, et compedes comminisset, et nemo poterat eum domare: ⁵ et semper die ac nocte in monumentis, et in montibus erat, clamans, et concidens se lapidibus. ⁶ Videns autem Jesum a longe, cucurrit, et adoravit eum: ⁷ et clamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas. ¹⁰⁰ ⁸ Dicebat enim illi: Exi spiritu immunde ab homine. ⁹ Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. ¹⁰¹ ¹⁰ Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem. ¹¹ Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens. ¹² Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introëamus. ¹⁰² ¹³ Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari. ¹⁰³ ¹⁴ Qui autem pascebant eos, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum: ¹⁰⁴ ¹⁵ et veniunt ad Jesum:

est, quod post resurrectionem exprobravit incredulitatem illorum, et duritiam cordis, quia hi qui viderunt eum resurgere, non crediderunt Marc. 16.. Et item: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ! Nonne oportuit pati Christum et sic intrare in gloriam suam Luc. 24.? Et timuerunt. Matthæus: Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est, etc. Matth. 8. Non ergo discipuli, sed alii qui in navi erant mirabantur, de eo dubitantes, cui mare et ventus obedirent. Vel etiam ipsi discipuli recte homines dicti, quia necdum noverant potentiam Salvatoris.

⁹⁷ + **5.1 Et venerunt**, etc. BEDA. Gerasa urbs insignis Arabiæ, trans Jordanem, juncta monti Galaad in tribu Manasse, non longe a stagno Tiberiadis, in quo porci præcipitati sunt, significat, etc., usque ad et qui erat longe, factus est prope in sanguine Christi.

⁹⁸ + **5.2 Homo in spiritu**. ISID. Homo iste desperatissimus est populus gentium quem enumerat Apostolus. Elatus, superbus, immundus, sanguinarius, idololatra, ignominiosus, etc., usque ad flagellato enim stulto sapiens sapientior fit vel prudentior.

⁹⁹ + **5.3 Et neque catenis**, etc. BEDA. Catenis et compedibus graves, et duæ leges gentium signantur, quibus peccata in re eorum publica cohibebantur. Ruptis catenis (ut Lucas scribit) subito agebatur a Domino in deserto, quia etiam transgressis illis legibus ad ea scelera cupiditate raptabantur, quæ jam vulgarem excederent consuetudinem.

¹⁰⁰ + **5.7 Torqueas**. ID. Magnum tormentum ei a læsione hominis cessare, et tanto dimittit gravius quanto possidet diutius.

¹⁰¹ + **5.9 Quod tibi nomen est?** BEDA. Non quasi nescius interrogat, sed ut confessa publica peste quam toleraverat, virtus curantis gratior appareat. Sed etiam sacerdotes nostri temporis qui per exorcismum dæmones ejiciunt solent dicere: non aliter patientes posse curari, nisi quantum sapere possunt, omne quod a dæmonibus visu, auditu, vel quolibet sensu corporis aut animi vigilantes dormientesve pertulerunt, patenter confiteantur. Legio mihi nomen est. ID. Significat populum gentilem innumeris idololatriæ cultibus mancipatum: cui contra, est, etc., usque ad reprobos autem plures sectæ quam linguæ dissociando confundunt.

¹⁰² + **5.12 Mitte nos**. ID. Lucas: Et rogabant eum ne imperaret illis, ut in abyssum irent Luc. 8.. Sciebant ergo aliquando futurum ut per adventum ejus mitterentur in abyssum, non futura, etc., usque ad nam nisi quis porci more vixerit, in eum diabolus potestatem non accipit, nisi forte ad probandum, non autem ad perdendum.

¹⁰³ + **5.13 Grex præcipitatus est**. BEDA. Quia jam clarificata Ecclesia, et liberato populo gentium a dæmonum dominatione, in abditis agunt sacrilegos ritus, etc., usque ad quoniam ob unius hominis salutem duo millia porcorum suffocantur.

¹⁰⁴ + **5.14 Qui autem**. Quia quidam primates impiorum, quamvis Christianam legem fugiant, potentiam tamen ejus stupendo et mirando per gentes prædicant.

et vident illum qui a dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sanæ mentis, et timuerunt.¹⁰⁵ ¹⁶ Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat, et de porcis.¹⁷ Et rogare cœperunt eum ut discederet de finibus eorum.¹⁰⁶ ¹⁸ Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo,¹⁹ et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui.¹⁰⁷ ²⁰ Et abiit, et cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Jesus: et omnes mirabantur.²¹ Et cum transcendisset Jesus in navi rursus trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare.²² Et venit quidam de archisynagogis nomine Jairus, et videns eum procidit ad pedes ejus,¹⁰⁸ ²³ et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat.¹⁰⁹ ²⁴ Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum.¹¹⁰ ²⁵ Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim,¹¹¹ ²⁶ et fuerat multa perpessa a compluribus medicis: et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat:¹¹² ²⁷ cum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit

¹⁰⁵ + **5.15 Et vident illum.** BEDA. Lucas: Sedentem ad pedes ejus. quod signat eos qui a peccatis correcti sunt, fixa mentis intentione vestigia Salvatoris quæ sequantur, intueri. Vestitum. Virtutum studio, quod vesana mente perdiderat. Unde filius prodigus ad patrem rediens, mox stola prima cum annulo induitur: quia quisquis vero corde pœnituerit potest donante Christi gratia pristina justitiæ opera, de quibus ceciderat, cum annulo involatæ fidei recuperare. Et timuerunt. Multi enim antiqua suavitate delectati honorare se, sed pati nolle Christianam legem dicunt, quia eam implere non possunt, admirantes tamen fidelem populum a pristina conversatione sanatum.

¹⁰⁶ + **5.17 Et rogare cœperunt eum.** RAB. Ut Petrus: Exi a me, Domine, quia homo peccator sum, etc. Luc. 5. Ne tangant arcam Dei, ut Oza.

¹⁰⁷ + **5.19 Vade in domum tuam.** BEDA. Sic quisque post resurrectionem peccatorum in conscientiam bonam redeat et propter aliorum salutem Evangelio serviat: ut post cum Christo quiescat, ne dum præpropere vult jam esse cum Christo, negligat prædicationis mysterium fraternæ redemptioni accommodatum. HIER. Homo sanatus mittitur in domum suam, id est, in spiritualem legis observantiam: et prædicat, etc., usque ad quia moralia ad litteram observanda sunt. BEDA. Matthæus duos, Marcus et Lucas unum a dæmone curatum dicunt, quia unus eorum clarioris nominis, est famosioris: et ideo curatio ejus est famosior. Allegorice: Duo, gentes significant de duobus filiis Nœ. Cum enim Nœ tres filios genuerit, unus assumptus est in possessionem Dei, duo idolis dediti.

¹⁰⁸ + **5.22 Et venit quidam,** etc. HIER. Post hæc Jairus archisynagogus venit, quia cum intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israël, etc., usque ad Abraham et Moyses et Samuel rogant pro plebe mortua, et sequitur Jesus preces eorum. BEDA. Jairus illuminans vel illuminatus: quia verbis vitæ populum illuminavit: et ut hoc posset, a Spiritu sancto illuminatus est.

¹⁰⁹ + **5.23 Quoniam filia mea.** BEDA. Lucas: Quia filia unica erat illi fere annorum duodecim, et hæc moriebatur Luc. 8.. Filia Archisynagogi est Synagoga sola legali institutione, etc., usque ad subito errorum languore consternata, spirituales vias desperabiliter omisit.

¹¹⁰ + **5.24 Et comprimebant.** Dum ad puellam sanandam vadit, a turba comprimitur: quia Judæis salutis monita præbens, quibus ægram eorum conscientiam erigeret, noxia carnalium populorum consuetudine gravatus est.

¹¹¹ + **5.25 Et mulier,** etc. Pergente Domino ad filiam archisynagogi, morbosa mulier annis duodecim præripit sanitatem, et post filia sanata est et suscitata est: quia sic dispensata est salus humani generis, ut primo aliqui ex Israël, deinde plenitudo gentium, et sic omnis Israël salvus fiet. BEDA. Notandum quod puella duodenis et mulier duodecim annis sanguine fluxit, etc., usque ad hæc dum Christus Judæam sanare discerneret, jam paratam aliisque promissam salutem spe certa prævenit.

¹¹² + **5.26 Multa perpessa,** etc. ID. Falsis theologis, philosophis, legum sæcularium doctoribus,

vestimentum ejus: ¹¹³ ²⁸ dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero. ²⁹ Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus: et sensit corpore quia sanata esset a plaga. ³⁰ Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? ³¹ Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit? ¹¹⁴ ³² Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. ³³ Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. ¹¹⁵ ³⁴ Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. ³⁵ Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrum? ¹¹⁶ ³⁶ Jesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede. ¹¹⁷ ³⁷ Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem Jacobi. ¹¹⁸ ³⁸ Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et ejulantes multum. ¹¹⁹ ³⁹ Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. ¹²⁰ ⁴⁰ Et irridebant eum. Ipse vero ejectis omnibus assumit patrem, et matrem puellæ, et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat jacens. ¹²¹

qui se utilia vivendi præcepta dare promittebant. Dæmones quoque, etc., usque ad cœperunt languoris sui et sperare et inquirere remedium.

¹¹³ + **5.27 Venit in turba.** ID. Si quis mihi ministrat, me sequatur Joan. 12.. Et alibi: Post Dominum Deum ambulabis Ose. 11.. Vel quia Deum præsentem in carne non videt, sed post ad fidei agnitionis gratiam, etc., usque ad sacramentis Evangelicis, quasi suis vestimentis, fontes obsceni sanguinis emundat.

¹¹⁴ + **5.31 Tetigit.** BEDA. Sola fidelis mulier Dominum tangit, quem passim comitans turba comprimit. Quia qui diversis inordinate glomerantium hæresibus, vel perversis moribus gravatur, solo fideli Ecclesiæ corde tangitur; unde: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum Joan. 20.. Quia veraciter tangere est eum æqualem Patri credere. HIER. Septima virtute suscitatur mortua, sed inter viam tangit fimbriam retro mulier sanguinaria, quæ cum salute substantiam, etc., usque ad cymbalum confessionem; malum punicum, martyrii voluntatem significat et virtutum candorem.

¹¹⁵ + **5.33 Mulier autem.** BEDA. Ecce quo tendebat interrogatio, ut mulier scilicet confiteatur veritatem diuturnæ infirmitatis, et subitæ credulitatis et sanationis: et ita ipsa confirmaretur in fide et aliis præberet exemplum.

¹¹⁶ + **5.35 Adhuc,** etc. BEDA. Muliere sanata statim nuntiatur puella mortua: quia Ecclesia gentium a labe vitiorum curata, et ob fidei meritum, etc., usque ad sed quod hominibus est impossibile, Deo est possibile.

¹¹⁷ + **5.36 Archisynagogo.** Archisynagogus coetus est doctorum legis de quibus: Super cathedram Moysis sederunt scribæ et Pharisei Matth. 28.. Qui si credere voluerint, etiam subjecta eis Synagoga salva erit.

¹¹⁸ + **5.37 Et non admisit,** etc. BEDA. Blasphemis et irrisoribus non sunt revelanda mysteria, sed fidelibus qui honorent. Unde alibi: Justificata est sapientia ab omnibus filiis suis Matth. 11..

¹¹⁹ + **5.38 Flentes et ejulantes.** ID. Lætentur omnes qui sperant in Domino, et in æternum exsultabunt, et habitabis in eis Psal. 5.. Hanc lætitiā merito infidelitatis Synagoga amisit: et ideo inter flentes et ululantes mortua jacet. Sed Jesus eam funditus interire non patitur.

¹²⁰ + **5.39 Non est mortua.** Mihi, in cujus dispositione et anima recepta vivit, et caro suscitanda quiescit. Hinc mos est Christianis, ut mortui qui resurrecturi non dubitantur, dormientes vocentur; unde: Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus I Thess. 4.. BEDA. Cum anima quæ peccaverit moriatur, ea tamen quam Dominus ad vitam æternam prævidet, nobis quidem mortua fuisse, sed ei obdormisse non incongrue dici potest.

¹²¹ + **5.40 Ejectis omnibus.** ID. Turba ejicitur ut puella suscitetur: quia nisi sæcularium curarum multitudo a corde ejiciatur, anima quæ intus jacet mortua non suscitatur. Dum enim se

⁴¹ Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico), surge. ¹²² ⁴² Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum duodecim: et obstupuerunt stupore magno. ⁴³ Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare.

6Et egressus inde, abiit in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui: ² et facto sabbato cœpit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? et quæ est sapientia, quæ data est illi, et virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? ¹²³ ³ Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi, et Joseph, et Judæ, et Simonis? nonne et sorores ejus hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. ¹²⁴ ⁴ Et dicebat illis Jesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione sua. ¹²⁵ ⁵ Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: ¹²⁶ ⁶ et mirabatur propter incredulitatem eorum, et circuibat castella in circuitu docens. ¹²⁷ ⁷ Et vocavit duodecim: et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. ¹²⁸ ⁸ Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs, ¹²⁹ ⁹ sed

per universas cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit.

¹²² + **5.41 Talitha cumi.** In Syro sermone quem evangelista ponit, non plus est quam: Puella, surge. Sed forte ad vim Dominicæ jussionis exprimendam hoc addidit: Tibi dico, surge, et magis sensum loquentis quam verba intimare curavit. Sic sæpe apostoli et evangelistæ cum aliquod testimonium assumunt, magis sensum quam verba ponunt. HIER. Ad puellam dicitur Talitha cumi, id est, Puella, surge. Archisynagogo, etc., usque ad unde dicitur: Creditit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam Jac. 2.. BEDA. Quod Christus tres mortuos suscitavit, tria genera animarum significat. Puellam suscitavit, etc., usque ad quartum mortuum annuntiante discipulo audivit: sed quia vivi qui pro eo precarentur defuerunt: Dimitte, inquit, mortuos sepelire mortuos suos Matth. 8..

¹²³ + **6.2 Unde huic,** etc. Mira cæcitas. In factis et dictis Christum cognoscere possunt, ob solam generis notitiam contemnunt.

¹²⁴ + **6.3 Faber.** BEDA. Qui operatur igni et spiritu; unde: Ipse baptizabit vos in igne et spiritu Joan. 1.. Faber est qui fabricatus est auroram et solem.

¹²⁵ + **6.4 Non est propheta.** Prope naturale est cives civibus invidere quia non opera, sed infantiam quam viderunt recordantur. ISID. Comitatur sæpe vilitas originem. Ut, Quis est filius Isai III Reg. 12.. Sed: Humilia Dominus respicit, et alta a longe cognoscit Psal. 137..

¹²⁶ + **6.5 Et non poterat,** etc. Ne cives incredulos pejus condemnaret faciens multas virtutes. Vel quia in patria sua despicitur, paucas ibi virtutes fecit et signa, ne penitus excusabiles sint. Majora quotidie in gentibus signa facit, non tam in corporum sanatione quam animarum.

¹²⁷ + **6.6 Et mirabatur.** BEDA. Non quasi de improviso, sed quasi mirandum ostendit, quia nec prophetis credunt, nec ipsi quem præsentem cernunt.

¹²⁸ + **6.7 Et vocavit.** HIER. Mittuntur duodecim apostoli, et datur eis potestas præcepta docendi ut comitetur verbum simul et factum: et cum promissis invisibilibus virtutes misceantur, et sic cum unguent ægros oleo, infirmitatem fidei virtute corroborant. Et dabat illis, etc. Benignus Dominus et magister non invidet discipulis et servis potestatem suam. Sed ipse potestate sua agit, illi sua infirmitate, si quid agunt, et Domini virtutem confitentur dicentes: In Jesu nomine surge et ambula Act. 3..

¹²⁹ + **6.8 Ne quid tollerent,** etc. Tanta sit in Domino fiducia, ut nihil deesse certissime sciant, ne dum sibi provident temporalia, minus aliis provideant æterna. BEDA. Mattheus et Lucas memorant Dominum discipulis dixisse, ut nec virgam ferrent: Marcus ne quid tollerent nisi virgam. Sed illi realiter virgam accipiunt. Marcus per virgam potestatem accipiendi necessaria a subditis intelligit.

calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. ¹³⁰ ¹⁰ Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde: ¹¹ et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. ¹³¹ ¹² Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: ¹³ et dæmonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos ægros, et sanabant. ¹³² ¹⁴ Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen ejus), et dicebat: Quia Joannes Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtutes operantur in illo. ¹³³ ¹⁵ Alii autem dicebant: Quia Elias est; alii vero dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex prophetis. ¹⁶ Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic a mortuis resurrexit. ¹⁷ Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. ¹³⁴ ¹⁸ Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. ¹³⁵ ¹⁹ Herodias autem insidiabatur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. ²⁰ Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. ²¹ Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, et tribunis, et primis Galilææ: ²² cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a me quod vis, et dabo tibi: ²³ et juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. ¹³⁶ ²⁴ Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptistæ. ²⁵ Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. ²⁶ Et contristatus est rex: propter jusjurandum, et propter simul discumbentes, noluit eam contristare: ¹³⁷ ²⁷ sed misso spiculatore præcepit afferri caput

¹³⁰ + **6.9 Calceatos sandaliis.** ID. Ut pes neque tectus sit neque nudus ad terram, id est, nec Evangelium occultetur, nec terrenis commodis innitatur. Ne induerentur duabus tunicis. ID. Quod est ut simpliciter ambulent, non dupliciter.

¹³¹ + **6.11 Excutite pulverem de pedibus.** ID. Pulvis excutitur de pedibus in testimonium laboris sui, quod ingressi sunt civitatem, quod prædicatio usque ad illos pervenerit. Vel quod nihil ab eis acceperint ad victum necessarium qui Evangelium spreverunt.

¹³² + **6.13 Et ungebant oleo.** ID. Jacobus dicit: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum ungentes eum oleo Jac. 5., etc. Unde patet ab apostolis hunc morem esse traditum ut energumeni et alii ægroti ungantur oleo a pontifice consecrato.

¹³³ + **6.14 Et audivit rex.** ID. Lucas Luc. 9.: Audivit Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant, etc. Unde intelligendum, aut confirmatum eum ex aliorum verbis credendo dixisse, aut adhuc hæsitando, etc., usque ad non resurrexisse, sed sublevatum esse furtim credere maluerunt.

¹³⁴ + **6.17 Philippi fratris sui.** BEDA. Vetus historia narrat Philippum majoris Herodis fuisse filium, et fratrem Herodis sub quo passus est Dominus, et duxisse Herodiam, filiam Arethæ, et postea Aretham ortis simultatibus filiam suam tulisse, et Herodi inimico Philippi in dolorem ipsius nuptiis copulasse. Egesippus vel Josephus tamen longe aliter.

¹³⁵ + **6.18 Non licet tibi habere,** etc. ID. Qui venerat in spiritu et virtute Eliæ, Herodem arguit et Herodiam, sicut, etc., usque ad homo enim ad laborem nascitur, et sancti per mortem transeunt ad requiem.

¹³⁶ + **6.23 Et juravit.** BEDA. Non excusatur a perjurio per juramentum. Ideo enim forte juravit, ut occasionem inveniret occidendi. Et si illa patris aut matris interitum postulasset, non utique concessisset Herodes.

¹³⁷ + **6.26 Et contristatus,** etc. ID. Consueto more Scripturæ contristatus, non re, sed multorum opinione. Sicut et ipse Joseph, etc., usque ad ut sub occasione pietatis impius fieret.

ejus in disco. Et decollavit eum in carcere,¹³⁸ ²⁸ et attulit caput ejus in disco: et dedit illud puellæ, et puella dedit matri suæ. ²⁹ Quo audito, discipuli ejus venerunt, et tulerunt corpus ejus: et posuerunt illud in monumento. ¹³⁹ ³⁰ Et convenientes Apostoli ad Jesum, renuntiaverunt ei omnia quæ egerant, et docuerant. ¹⁴⁰ ³¹ Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi: et nec spatium manducandi habebant. ¹⁴¹ ³² Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum. ¹⁴² ³³ Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt eos. ¹⁴³ ³⁴ Et exiens vidit turbam multam Jesus: et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et cœpit docere multa. ¹⁴⁴ ³⁵ Et cum jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus hic, et jam hora præteriit: ¹⁴⁵ ³⁶ dimitte illos, ut euntes in proximas villas et vicos, emant sibi cibos, quos manducant. ³⁷ Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare. ¹⁴⁶ ³⁸ Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et

¹³⁸ + **6.27 Caput ejus in disco.** ID. Caput legis quod est Christus, a corpore abscinditur, etc., usque ad Christus autem, qui est lux mundi, cum incipiunt crescere dies.

¹³⁹ + **6.29 Et tulerunt.** ID. Josephus narrat Joannem vinctum, in castellum Macheronta adductum ibique truncatum. Ecclesiastica narrat historia, in Sebaste urbe Palæstinæ, quæ dicta est quondam Samaria. Tempore vero Juliani, etc., usque ad expurgato a sordibus templo Serapis ossa eadem ibi posuit, et basilicam in honore sancti Joannis consecravit.

¹⁴⁰ + **6.30 Et convenientes.** HIER. Ad locum unde exeunt flumina redeunt. Deo gratias semper referunt super his quæ acceperunt. Omnia. Non solum quæ ipsi egerant et docuerant apostoli Domino renuntiant, sed etiam quæ Joannes eis docentibus passus sit. Vel sui vel ejusdem Joannis discipuli, sicut Matthæus scribit.

¹⁴¹ + **6.31 Venite seorsum.** BEDA. Non solum requisitionis causa, sed mystice significat quod, relicta Judæa, quæ, etc., usque ad venit seorsum, ducit quos eligit, ut inter male viventes mala non attendant, ut Loth in Sodomis, et Job in terra Hus, et Abdias in domo Achab. Requiescite. Ut aves in ramis sinapis. Pusilla hic requies sanctis, longus labor: sed post dicitur illis ut requiescant a laboribus suis. Erant enim, etc. HIER. In arca Noë animalia quæ intus erant, foras mittebantur, et quæ foris erant, intus erumpebant. Sic in Ecclesia Judas, etc., usque ad tunc cessabit ventus et procella, Jesu sedente et regnante in navi, quæ est universalis Ecclesia.

¹⁴² + **6.32 Abierunt in deserto.** BEDA. Petendo solitudinem fidem turbarum an se sequatur explorat, et exploratam digna mercede remunerat. Turbæ autem non jumentis, non vehiculis, sed proprio labore pedum, iter deserti arripiunt, et salutis desiderium ostendunt. Rursus ipse excipiendi fatigatos, docendo inscios, sanando ægrotos, recreando jejunos, quantum devotione credentium delectetur insinuat.

¹⁴³ + **6.33 Et pedestres.** Nota quia non in aliam maris ripam sine Jordanis navigio pervenerunt. Sed transito aliquo freto vel stagno, proximos ejusdem regionis locos adierunt, quo etiam pedestres indigenæ pervenire potuerunt.

¹⁴⁴ + **6.34 Et misertus est.** BEDA. Quomodo misertus sit, Matthæus plenius exponit hoc modo: Et misertus est eis, et curavit languores eorum. Hoc est enim pauperum et non habentium pastorem veraciter misereri, et viam veritatis aperire, et languidos curare et jejunos reficiendo ad laudem supernæ largitatis animare; quæ sequentia eum fecisse declarant.

¹⁴⁵ + **6.35 Et cum jam hora.** Die declinata Salvator turbas reficit, quia vel fine sæculi propinquante, vel cum sol justitiæ pro nobis occubuit, a diutina spiritalis inediæ sumus liberati fame. BEDA. Christum deserta gentium petentem multæ. fidelium catervæ relictis mœnibus priscae conversationis, neglectoque variorum dogmatum præsidio, sequuntur, et cum primum notus in Judæa Deus, tunc exaltatus est super cœlos et super omnem terram gloria ejus.

¹⁴⁶ + **6.37 Date illis.** Provocat apostolos ad fractionem panis, ut illis se non habere testantibus,

videte. Et cum cognovissent, dicunt: ¹⁴⁷ ³⁹ Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœnum. ¹⁴⁸ ⁴⁰ Et discubuerunt in partes per centenos et quinquagenos. ¹⁴⁹ ⁴¹ Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos: et duos pisces divisit omnibus. ¹⁵⁰ ⁴² Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. ⁴³ Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, et de piscibus. ¹⁵¹ ⁴⁴ Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum. ¹⁵² ⁴⁵ Et statim coëgit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. ¹⁵³ ⁴⁶ Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. ¹⁵⁴ ⁴⁷ Et cum sero

magnitudine signi notesceret. Et insinuans, quia quotidie per eos jejuna corda sunt pascenda, cum eorum exemplis vel verbis ad amanda cœlestia suscitatur. Notandum, quod hoc panum miraculum Joannes scripturus præmisit, quod proximum esset Pascha. Matthæus et Marcus hoc, interfecto Joanne, continuo esse factum dicunt: unde colligitur Joannem imminente Pascha fuisse decollatum, et alio sequente Pascha crucifixum Dominum.

¹⁴⁷ + **6.38 Quinque.** BEDA. Quinque panes, quinque Mosaicæ legis libri, quibus divinæ æternitatis cognitio, mundi creatio, cursus habentis sæculi, et vera Deo serviendi religio, etc., usque ad ad ultimum vero magno munere dat electis ut edant et bibant super mensam suam in regno suo.

¹⁴⁸ + **6.39 Secundum contubernia.** ID. Diversi discubitus, distincti ordines ecclesiarum qui unam catholicam faciunt.

¹⁴⁹ + **6.40 Per centenos et quinquagenos.** Per quinquaginta jubilæi requies. Quinquagenarius autem bis ductus centum facit; et ideo utriusque quietis perfectionem significat, scilicet, corporis et mentis. Qui enim quiescit ab actibus pravus, requiem habet corporis. Qui autem a cogitationibus etiam perversis, requiem habet mentis. Bene autem super viride fœnum discumbentes, Dei pascuntur alimentis, qui per studium abstinentiæ, calcatis illecebris carnis, audiendis implendisque verbis Dei operam impendunt. Ideo alii quinquageni, alii centeni, quia requiescitur prius a malo opere, ut post sit etiam requies in mente.

¹⁵⁰ + **6.41 Et acceptis.** Non nova cibaria creat quia incarnatus, non alia quam quæ scripta erant prædicat: sed legem et prophetas mysteriis grava esse demonstrat. Fregit. Et ante turbas ponenda distribuit discipulis suis, quia sacramenta sanctis doctoribus, qui hæc toto orbe prædicent, patefecit.

¹⁵¹ + **6.43 Et sustulerunt,** etc. BEDA. Secretiora mysteria quæ rudes capere nequeunt, perfectiores diligenter inquirunt. Nam per cophinos, duodecim apostoli: et per apostolos sequentes doctores figurantur, foris despecti, intus salutaris cibi reliquiis ad alenda humilium corda cumulati. In cophinis enim servilia geruntur opera: sed ille eos panis fragmentorum implevit, qui infirma mundi, ut frangat vel confundat, elegit.

¹⁵² + **6.44 Quinque millia.** ID. Propter quinque sensus corporis. Hi Dominum secuti, significant eos qui in sæculari adhuc habitu positi, exterioribus quæ possident bene uti norunt. Qui recte quinque panibus aluntur: quia necesse est ut tales legalibus adhuc præceptis instruantur. Qui autem mundo omnino renuntiant, et quatuor sunt millia et septem panibus refecti, hoc est evangelica perfectione sublimes, et spirituali gratia intus eruditi.

¹⁵³ + **6.45 Et statim coëgit.** Exemplum dat nobis ut in omnibus bonis quæ agimus humani favoris retributionem vitemus: ne nos operatio virtutum ad concupiscentiam flectat temporalium. Quod ipse Dominus nobis insinuans, cum hi qui virtutes ejus admirabantur, regem eum facere vellet, fugit in montem orare. Crucifixoribus promptus occurrit, ut scilicet parati simus ad adversa toleranda, cauti ad blandimenta si arriserint, et ne nos, si affluent, emolliendo decipiant, crebris a Domino precibus imploremus. Ad Bethsaidam. BEDA. Bethsaida civitas est in Galilæa Andreæ et Petri et Philippi prope stagnum Genesareth. Sed Marcus dicit, etc., usque ad quæ ambæ sunt civitates in Galilæa juxta stagnum Genesareth: quod etiam Tiberiadis a Tiberiade civitate sic vocatur.

¹⁵⁴ + **6.46 Abiit in montem.** ID. Bene orat qui Deum orando quærit, a terrenis ad superiora progrediens, verticem curiæ sublimioris ascendit. Qui de divitiis, etc., usque ad omnia quæ vult potest, quia advocatus et iudex noster est; alterum pietatis officium, alterum potestatis insigne.

esset, erat navis in medio mari et ipse solus in terra. ¹⁵⁵ ⁴⁸ Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: et volebat præterire eos. ¹⁵⁶ ⁴⁹ At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, et exclamaverunt. ¹⁵⁷ ⁵⁰ Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum: nolite timere. ¹⁵⁸ ⁵¹ Et ascendit ad illos in navim, et cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant: ⁵² non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. ¹⁵⁹ ⁵³ Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt. ⁵⁴ Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum: ¹⁶⁰ ⁵⁵ et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse. ⁵⁶ Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas aut civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent, et quotquot tangebant eum, salvi fiebant. ¹⁶¹

7Et conveniunt ad eum pharisæi, et quidam de scribis, venientes ab Jerosolymis. ¹⁶² ² Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. ¹⁶³ ³ Pharisæi

¹⁵⁵ + **6.47 Et ipse solus**, etc. Qui aliquando omnino in periculis Ecclesiam deseruisse videtur; unde: Ut quid, Domine, recessisti longe Psal. 10. etc. Sed quia differt auxilium, non aufert subsidium.

¹⁵⁶ + **6.48 Et circa quartam**. BEDA. Stationes et vigiliæ militares, horarum spatio dividuntur: patet ergo eos, etc., usque ad Lucifer namque tres horas noctis, id est, totam vigiliam matutinam illuminare dicitur. Et volebat præterire eos. ID. Ut ad horam, scilicet, conturbati: sed continuo liberati, plus liberationis suæ miraculum stupebant, et ereptori suo, etc., usque ad Cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te;

¹⁵⁷ + **6.49 Putaverunt**. BEDA. Adhuc hæretici putant phantasma esse, nec veram carnem de virgine assumpsisse. Theodorus enim, etc., usque ad et qualiter non infusis pedibus corporale pondus habentibus et materiale onus, deambulabat in humidam et instabilem substantiam.

¹⁵⁸ + **6.50 Nolite timere**. Prima subventio est pellere timorem; secunda, tempestatem præsentia suæ virtute compescere. Nec mirum si Domino ascendente in navim cessat ventus: quia in quocumque corde per gratiam sui amoris adest, mox universa vitiorum et adversantis mundi et malignorum spirituum bella quiescunt.

¹⁵⁹ + **6.52 Non enim intellexerunt**. BEDA. Miraculo panum, quod esset rerum conditor ostendit. Ambulando super undas, quod totum corpus habebat liberum ab omni gravedine peccati. Placando ventos et undas, quod elementis dominaretur ostendit. Sed carnales adhuc discipuli magnitudine quidem virtutum stupebant, sed divinæ majestatis veritatem non cognoscebant.

¹⁶⁰ + **6.54 Cognoverunt**. Rumore, non facie vel magnitudine signorum: etiam vultu plurimis notus erat.

¹⁶¹ + **6.56 Fimbriam vestimenti**. BEDA. Minimum mandatum quod qui transgressus fuerit, minimus vocabitur in regno cœlorum: vel assumptionem carnis per quam venimus ad Verbum Dei.

¹⁶² + **7.1 Et conveniunt**. ID. Patet quam vera sit confessio Domini ad Patrem qua dicitur: Quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis Matth. 11.. Indocti veniunt, infirmos adducunt, ut vel fimbriam ejus contingant, et ideo cupita salute patiuntur. Pharisæi vero et Scribæ, qui doctores populi esse debebant, non ad verbum audiendum, non quasi ad medicum, sed ad quæstionum pugnas concurrunt.

¹⁶³ + **7.2 Communibus manibus**. HIERON. Immundis, vel communibus manibus communionem gentium significat. Munditia Pharisæorum sterilis est, communio apostolorum non tota extendit palmites suos usque ad mare. Non lotis. De non lotis corporis manibus vituperant, cum in eorum operibus nihil immunditiæ inveniatur. Ipsi aqua exterius loti, conscientia livore intus

enim, et omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: ¹⁶⁴ ⁴ et a foro nisi baptizentur, non comedunt: et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, et urceorum, et æramentorum, et lectorum: ¹⁶⁵ ⁵ et interrogabant eum pharisæi et scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? ¹⁶⁶ ⁶ At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: [Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me: ¹⁶⁷ ⁷ in vanum autem me colunt, docentes doctrinas, et præcepta hominum.] ⁸ Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum et calicum: et alia similia his facitis multa. ⁹ Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. ¹⁶⁸ ¹⁰ Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, et matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. ¹¹ Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: ¹⁶⁹ ¹² et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri, ¹³ rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: et similia hujusmodi multa facitis. ¹⁴ Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, et intelligite. ¹⁵ Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt quæ communicant hominem. ¹⁷⁰ ¹⁶ Si quis habet aures audiendi, audiat. ¹⁷ Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam. ¹⁸ Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare:

sunt polluti.

¹⁶⁴ + **7.3 Pharisæi.** BEDA. Superstitiosa hominum traditio crebrius lavari, ob manducandum et hujusmodi. Sed necessaria doctrina veritatis eos jubet, qui panem vitæ qui de cœlo descendit manducare desiderant, crebro eleemosynarum, aliorumque justitiæ fructuum lamento sua opera purgare.

¹⁶⁵ + **7.4 Baptismata.** Frustra vasorum baptismata servant, qui cordium suorum et corporum sordes negligunt. Non enim hoc de materialibus manibus dictum est, sed pro mentium emundatione, et operum castigatione, et animarum sanctimonia et salute.

¹⁶⁶ + **7.5 Quare discipuli tui,** etc. Mira stultitia! Filium Dei arguunt, quia non servat præcepta hominum. Manus autem, id est, opera non corporis sed animæ lavandæ sunt, ut fiat in illis Verbum Dei.

¹⁶⁷ + **7.6 Bene prophetavit.** HIERON. Latratum Pharisæorum reprimat furca rationis, id est, Moysi et Isaïæ increpatione, ut et nos hæreticos verbis Scripturæ vincere possimus.

¹⁶⁸ + **7.9 Bene irritum.** Falsam calumniam vera ratione confutat, quasi, Vos propter traditionem hominum præcepta Dei contemnitis et negligitis, quare ergo meos discipulos arguitis, qui jussa seniorum parvipendunt, ut custodiant mandata Dei?

¹⁶⁹ + **7.11 Vos autem dicitis.** BEDA. Consulens Dominus imbecillitati, vel ætatum vel penuriæ parentum, præcepit, etc., usque ad qui verus Pater est, oblatio Domini præponatur. Tibi profuerit. ISID. In tuos usus consumitur, quod sacrilegium est. Vel interrogative. Quasi dicat: Proderit tibi? Non debet: Hoc metuentes patres afficiebantur inedia.

¹⁷⁰ + **7.15 Nihil est extra,** etc. BEDA. Nec idolothytum in quantum cibus est, in quantum Dei creatura est, sed dæmoniorum invocatio hoc facit immundum. Unde: Non potestis bibere calicem Domini et calicem dæmoniorum I Cor. 10.. Judæi se partem Dei jactant, communes cibos vocant, quibus omnes homines utuntur, ut ostrea, lepores, et hujusmodi animalia, quæ unguam non findunt, nec ruminant, nec squamosa in piscibus sunt.

¹⁷¹ ¹⁹ quia non intrat in cor ejus, sed in ventrum vadit, et in secessum exit, purgans omnes escas? ¹⁷² ²⁰ Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem. ²¹ Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, ¹⁷³ ²² furta, avaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. ²³ Omnia hæc mala ab intus procedunt, et communicant hominem. ²⁴ Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis: et ingressus domum, neminem voluit scire, et non potuit latere. ¹⁷⁴ ²⁵ Mulier enim statim ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, et procidit ad pedes ejus. ¹⁷⁵ ²⁶ Erat enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia ejus. ²⁷ Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. ¹⁷⁶ ²⁸ At illa respondit, et dixit illi: Utique Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. ¹⁷⁷ ²⁹ Et ait illi: Propter hunc sermonem vade: exiit dæmonium a filia tua. ¹⁷⁸ ³⁰ Et cum abiisset

¹⁷¹ + **7.18 Et vos imprudentes.** Corripiuntur, quia quæ per se patent, mystica putant. Ex quo advertimus vitiosum esse auditorem, qui obscura manifeste, aut manifeste dicta obscure vult intelligere.

¹⁷² + **7.19 Et in secessum.** BEDA. Hinc calumniantur quidam hæretici, quod Dominus physicæ ignarus putet omnes cibos, etc., usque ad per occultos meatus (quos Græci poros vocant) ad inferiora dilabitur et in secessum vadit. AUG. Quædam sic accedunt ut etiam mutent et mutantur, sicut et ipse cibus amittens speciem suam, in corpus nostrum vertitur, et nos refecti in robur mutamur.

¹⁷³ + **7.21 De corde hominum.** BEDA. Animæ locus principalis non juxta Platonem in cerebro, sed juxta Christum in corde est. Arguuntur etiam, etc., usque ad ut si pulchram mulierem nos crebro viderit inspicere, intelligit nos amare.

¹⁷⁴ + **7.24 Et inde surgens.** Relictis Scribis et Phariseis calumniatoribus, in partes Tyri et Sidonis secessit, ut Tyrios Sidoniosque curaret. Neminem. BEDA. Quamvis latere non potuerit, non tamen factum est quod voluit. Sed exemplum, etc., usque ad ut filiam Syrophœnissæ a dæmonio liberaret et per fidem gentilis feminæ Scribarum et Phariseorum perfidiam argueret.

¹⁷⁵ + **7.25 Mulier enim.** Marcus dicit Dominum fuisse in domo, cum venit ad eum mulier. Matthæus dicit quod clamat post nos Matth. 15.. Per quod innuit quod post ambulantem preces emisit. Venit ergo ad eum mulier in domum, sed quia Matthæus ait: Non respondit ei verbum, dedit intelligere quod ambo tacuerunt, et cum silentio ingressi sunt. Et ita cætera contextuntur, quæ in nullo dissentiant. HIER. Mulier est mater nostra Romana Ecclesiæ. Nata, dæmoniaca occidentalis barbaries, cujus fides fecit de cane ovem. Micas intellectus quærit, non panem infractum litteræ cupit. BEDA. Mulier gentilis, sed cum fide ad Dominum veniens Ecclesiam significat de gentibus collectam, quæ pro filia, etc., usque ad qui priscas suæ perfidiæ mansiones relinquunt, atque in domum Dei, id est Ecclesiam, pia se devotione transferunt.

¹⁷⁶ + **7.27 Sine prius saturari filios.** Quasi dicat: Futurum est ut et vos gentes salutem consequamini: sed prius oportet Judæos, qui antiqua electione filii Dei nominantur, pane cœlesti refici, et sic tandem gentibus vitæ pabula ministrari. Filiorum. BEDA. Mira conversio: nam Israël quondam filius, nos canes. Pro diversitate fidei ordo nominum mutatur. De illis dicitur: Circum-dederunt me canes multi Psal. 21.. De nobis: Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili Joan. 10..

¹⁷⁷ + **7.28 De micis.** Non integros cibos digna sum recipere, reliquiis catellorum contenta sum, ut sic tandem gentibus vitæ pabula ministrari. BEDA. De micis, etc. Mensa, scriptura, unde: Parasti in conspectu meo mensam, etc. Psal. 22.. Micæ puerorum, etc., usque ad ut ad speranda superna quæ a Domino promissa sunt præmia in cœlo, merito se humilitatis erigant.

¹⁷⁸ + **7.29 Propter hunc sermonem.** BEDA. Hic datur exemplum catechizandi et baptizandi infantes, quia per fidem et confessionem parentum in baptismo liberantur a dæmonio parvuli, qui necdum per se sapere vel aliquid agere boni possunt aut mali.

domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, et dæmonium exiisse.
³¹ Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter
 medios fines Decapoleos. ¹⁷⁹ ³² Et adducunt ei surdum, et mutum, et
 deprecabantur eum, ut imponat illi manum. ¹⁸⁰ ³³ Et apprehendens eum de
 turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus: et exspuens, tetigit
 linguam ejus: ¹⁸¹ ³⁴ et suscipiens in cælum, ingemuit, et ait illi: Ephphetha,
 quod est, Adaperire. ¹⁸² ³⁵ Et statim apertæ sunt aures ejus, et solum est
 vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. ¹⁸³ ³⁶ Et præcepit illis ne cui
 dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant: ¹⁸⁴
³⁷ et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: et surdos fecit
 audire, et mutos loqui.

¹⁷⁹ + **7.31 Tyri.** HIERON. Tyrus angustia significans Judæam, cui Dominus: Coangustatum est stratum et pallium breve, utrumque operire non potest, ut transferat se ad alias gentes Isai. 18. Sidonem. HIERON. Sidon, venatio, fera indomita, nostra regio vel natio est. Decapoleos. BEDA. Regio decem urbium trans Jordanem ad Orientem. Quod autem dicitur: Venit ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos, non ipsos eum intrasse significat, neque enim mare transnavigasse dicitur, sed usque ad mare venisse, atque ad locum qui medios fines Decapoleos longe trans mare positos respiciebat. HIERON. Salvator ad salvandas gentes ab apostolis deducitur, et docet quod adolescenti interroganti respondit: Nosti mandata, hæc fac et vives Luc. 18..

¹⁸⁰ + **7.32 Surdum et mutum.** BEDA. Qui scilicet, nec aures verbis Dei audiendis, nec os pro loquendis aperit. Quales necesse est ut hi qui audire et loqui verbum Dei longo usu didicerunt, Domino sanandos offerant, ut eos quos humana fragilitas nequit, gratiæ dextera salvet. HIERON. Genus humanum tanquam unus homo varia peste absumptus in protoplasto, cæcatur dum videt, surdus fit dum audit, dum odorat emungitur, obmutescit dum loquitur, mancus fit dum manus erigit, incurvatur dum erigitur, hydropticus fit dum concupiscit, claudus dum progreditur, lepra suffunditur dum mundatur, dæmone impletur dum divinitatem appetit, moritur morte dum audacter excusat. Et deprecabantur. Incarnationem Domini prophetæ et patriarchæ cupiebant.

¹⁸¹ + **7.33 Et apprehendens eum,** etc. Seorsum a turbulentis cogitationibus et actibus inordinatis serminibusque incompositis educitur qui sanari meretur. Digi qui in aures mittuntur, verba Spiritus sancti, de quo dicitur: Digitus Dei est hic Exod. 8.. Et: Opera digitorum tuorum sunt cæli Psal. 8.. Tetigit linguam, etc. Spuma de carne Domini, divina sapientia, quæ solvit ignorantiam humani generis, ut dicat: Credo in Deum Patrem omnipotentem, etc. Seorsum. BEDA. Prima salutis via est de turba educi. De turba educit Dominus infirmum, cum mentem peccatis, etc., usque ad exspuens ergo linguam muti ut loqui valeat, tangit, cum ora diu bruta ad verba sapientiæ proferenda contactu suæ pietatis informat.

¹⁸² + **7.34 Et suscipiens,** etc. HIERON. Ingemuit. Gemere nos docuit, et in cælum thesaurum nostri cordis erigere, quod per compunctionem cordis a frivola carnis lætitia purgatur, ut dicitur: Rugiebam a gemitu cordis mei; Domine, ante te omne desiderium meum, etc. Et ait illi: Ephphetha, quod est Adaperire. Corde creditur ad justitiam Rom. 10., etc. Et statim apertæ, etc. Aures apertæ sunt ad hymnos et cantica et psalmos. Solvitur lingua, ut eructet verbum bonum, quod non possunt nec minæ nec verba cohibere vel prohibere. Unde Paulus: Ego vinctus sum, sed verbum Dei non est alligatum in me I Tim. 2..

¹⁸³ + **7.35 Et loquebatur recte.** BEDA. Ille solus recte loquitur vel Dominum confitendo, vel aliis prædicando, cujus auditum ut cælestibus possit auscultare et obsecundare mandatis divina gratia referat. Cujus linguam Dominus tactu sapientiæ, quæ ipse est, ad loquendum instruit. Hic talis dicere potest: Domine, labia mea aperies Psal. 5., etc.

¹⁸⁴ + **7.36 Et præcepit illis ne cui dicerent.** Non in virtutibus gloriandum esse docuit, sed in cruce et in humiliatione. Quanto autem eis, etc. Civitas in monte posita undique circumspæta abscondi non potest Matth. 15.: humilitas semper præcedit gloriam. Adaperire. Ad aures proprie. Aures enim ad audiendum aperiendæ, lingua ut loqui possit erat solvenda. Unde sequitur: Statim apertæ, etc. Quanto autem eis præcipiebat, etc. Sciebat ille qui omnia novit antequam fiant, quod magis prædicarent, et hoc præcipiendo pigris voluit ostendere, quanto studiosius quantoque frequentius [ferventius] prædicare debeant, quibus jubet ut prædicarent: quando illi qui prohibentur tacere non poterant.

8In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: ² Misereor super turbam: quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: ¹⁸⁵ ³ et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. ¹⁸⁶ ⁴ Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos quis poterit saturare panibus in solitudine? ⁵ Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. ¹⁸⁷ ⁶ Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, et apposuerunt turbæ. ¹⁸⁸ ⁷ Et habebat pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et jussit apponi. ¹⁸⁹ ⁸ Et manducaverunt, et saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. ¹⁹⁰ ⁹ Erant autem qui manducaverunt, quasi quatuor millia: et dimisit eos.

¹⁸⁵ + **8.2 Misereor super turbam.** Quia verus homo miseretur et compatitur affectu humanæ fragilitatis. Quod de septem panibus et paucis pisciculis quatuor millia hominum satiavit, divinæ potentiae opus est contra Eutichetis errorem. Triduo sustinent. Quare triduo sustinerent Matthæus dicit sic Matth. 15.: Et ascendens in montem sedebat ibi, et accesserunt ad eum, etc. Turba triduo Dominum sustinet propter sanationem infirmorum suorum, cum electi quique fide sanctæ Trinitatis lucidi Domino, pro suis suorumque peccatis, animæ peccantis, scilicet, languoribus instanter supplicant. Turba multa triduo Dominum sustinet, cum multitudo fidelium peccata sua per poenitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione et cogitatione convertit. BEDA. Hoc miraculo designatur, quod viam præsentis sæculi, aliter incolumes transire nequimus, alimento verbi sui Christus nos reficiat. Hoc vero typice, etc., usque ad ipse ab infimis delectationibus abstractam pane cœli reficit, atque ad appetitum supernæ suavitatis cibi spiritualis dato pignore accendit.

¹⁸⁶ + **8.3 Si dimisero eos.** Quia conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ pabulis dimittantur. De longe. Moraliter. Qui nihil carnalis corruptionis expertus, ad servitutum Dei festinat, de longinquo non venit; qui etiam nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus, nec iste de longinquo. Alii post multa flagitia veniunt: et ideo de longinquo.

¹⁸⁷ + **8.5 Septem.** BEDA. Mysterium est Novi Testamenti, in quo septiformis Spiritus gratia plenius creditur et datur. Nec sunt panes hordeacei, sicut illi quinque de quibus quinque millia hominum satiata sunt, ne, sicut in lege, vitalis animæ alimentum corporalibus sacramentis tegeretur. Hordei enim medulla tenacissima tegitur palea. HIER. Septem panes, septem dona Spiritus sancti. Quatuor millia, annus Novi Testamenti cum quatuor temporibus. Septem sportæ, septem primæ Ecclesiæ. Fragmenta panum mystici intellectus primæ septimanæ sunt. Pisciculi benedicti: libri Novi Testamenti, quomodo piscis assi partem resurgens postulat, et piscem superpositum prunis discipulis in captura piscium porrgit.

¹⁸⁸ + **8.6 Super terram.** BEDA. In refecione quinque panum turba supra fenum discubuit; quæ autem septem panibus reficienda est, super terram discumbere præcipitur: quia per legem carnis, etc., usque ad hic autem remota omni cupiditate carnali convivas Novi Testamenti spei permanentis firmamentum tanquam ipsius montis soliditas nullo feno interposito continet.

¹⁸⁹ + **8.7 Pisciculos.** ID. Sanctos illius temporis, per quos eadem condita est Scriptura: vel quorum ipsa Scriptura, fidem, vitam et passiones continet; qui de fluctibus sæculi erepti, et divina benedictione consecrati refecionem nobis, ne in hujus mundi excursu deficiamus, vitæ suæ et mortis suæ exemplo præbuere.

¹⁹⁰ + **8.8 Manducaverunt.** ID. Sunt multi qui quamvis omnia sua relinquere, et altiora hujus mundi nequeant implere, tamen esurientes et sitientes justitiam saturantur, cum audientes mandata Dei ad vitam perveniunt æternam. Quod superaverat. ID. Altiora præcepta vel exhortamenta, et consilia, quæ generalis fidelium multitudo nequit attingere, sicut hic: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes Matth. 19., etc. Septem sportas. Septem sportæ, Spiritus sancti gratia septiformi repleti. Fiunt enim sportæ de junco, et palmarum foliis. Juncus nascitur super aquas, palma victorem coronat. Sancti quoque ne ab humore æternitatis arescant, in ipso vitæ fonte se collocant, et æternæ retributionis palmam exspectant.

¹⁰ Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. ¹⁹¹ ¹¹ Et exierunt pharisæi, et cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cœlo, tentantes eum. ¹⁹² ¹² Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. ¹⁹³ ¹³ Et dimittens eos, ascendit iterum navim et abiit trans fretum. ¹⁹⁴ ¹⁴ Et oblitus sunt panes sumere: et nisi unum panem non habebant secum in navi. ¹⁵ Et præcipiebat eis, dicens: Videte, et cavete a fermento pharisæorum, et fermento Herodis. ¹⁶ Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: quia panes non habemus. ¹⁷ Quo cognito, ait illis Jesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscetis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum? ¹⁹⁵ ¹⁸ oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? nec recordamini, ¹⁹ quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. ²⁰ Quando et septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem. ²¹ Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis? ²² Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæcum, et rogabant eum ut illum tangeret. ²³ Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: et exspuens in oculos ejus impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret. ¹⁹⁶ ²⁴ Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes. ¹⁹⁷ ²⁵ Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: et

¹⁹¹ + **8.10 Et statim.** Pro hoc in Matthæo habemus: Ascendit in naviculam, et venit in fines Magedan. Sed non est dubitandum eumdem locum esse sub utroque nomine. Nam plerique codices habent Magedan etiam secundum Marcum.

¹⁹² + **8.11 Quærentes,** etc. Quasi ea quæ viderant, non fuissent signa. Sed quid quærant per hoc determinatur, de cœlo, vel in morem Eliæ ignem de sublimi, vel ad similitudinem Samuelis æstivo tempore mugire tonitrua, vel fulgura vel imbres, quasi non possent et hæc calumniari qui ea calumniabantur quæ oculis viderant, manu tangebant, utilitate sentiebant. Vel signa de cœlo, manna, ut qui paucis panibus multa hominum millia satiavit, nunc sicut Moyses manna cœlitus misso populum omnem passim reficiat. Unde Joannes post edulium panum turbas quæsisse dicit: Quid operaris? Patres nostri manducaverunt manna in deserto Joan. 6., etc.

¹⁹³ + **8.12 Si dabitur.** AUG. De concordia evangelistarum. In Marco ita scriptum esse dicit: et signum non dabitur ei. BEDA. Generationi isti, id est tentantium Deum et contradicentium verbis ejus, non dabitur signum de cœlo, quod tentantes, etc., usque ad ad impositionem manuum apostolorum gratiam sancti Spiritus de cœlo plurimis credentibus infudit.

¹⁹⁴ + **8.13 Ascendit navim.** ID. Septem sportis modo impletis, statim ascenderunt in naviculam, et venerunt in fines Magedan, et ibi navigantibus dictum est quod caverent a fermento Pharisæorum et sadducæorum. Sed Scriptura dicit quod oblitus sunt panes tollere, in quo ostenditur quod modicam curam carnis haberent intenti Domini præsentia.

¹⁹⁵ + **8.17 Quid cogitatis.** BEDA. Accepta occasione, docet quid significant quinque panes et septem, et pauci pisciculi, quinque millia hominum aut quatuor. Si enim fermentum Pharisæorum et Herodis traditiones perversas et hæretica significat dogmata, quare cibi quibus nutritus est populus Dei non veram doctrinam integramque significat?

¹⁹⁶ + **8.23 Ex exspuens.** ID. Sputum ab intus a capite Domini procedit. Manus vero membra corporis exterius posita. Exspuens ergo in oculos cæci, manus suas imponit, ut videat: quia cæcitate humani generis et per invisibilia divinæ pietatis dona et per ostensa a foris sacramenta assumpta humanitatis abstersit. Quem uno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, ut magnitudinem humanæ cæcitate ostendat: et quæ vix et quasi per gradus ad lucem redeat, et gratiam suam nobis indicat, per quam singula perfectionis incrementa adjuvant.

¹⁹⁷ + **8.24 Video homines,** etc. HIER. Omnes æstimat sibi superiores, se indignum judicans: ut David se vocari hominem, sed canem mortuum et pulicem unum. Primo autem, etc., usque ad huic Dominus secunda impositione manuum, lucem omnia clara videndi restituit: scilicet quid

cœpit videre: et restitutus est ita ut clare videret omnia. ¹⁹⁸ ²⁶ Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum introieris, nemini dixeris. ¹⁹⁹ ²⁷ Et egressus est Jesus, et discipuli ejus in castella Cæsareæ Philippi: et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? ²⁰⁰ ²⁸ Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum de prophetis. ²⁹ Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. ²⁰¹ ³⁰ Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. ²⁰² ³¹ Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus et scribis, et occidi: et post tres dies resurgere. ²⁰³ ³² Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. ²⁰⁴ ³³ Qui conversus, et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me Satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. ²⁰⁵ ³⁴ Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: et tollat crucem suam, et sequatur me. ²⁰⁶ ³⁵ Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui

credendum, quomodo vivendum, quæ præmia sunt speranda.

¹⁹⁸ + **8.25 Deinde iterum**, etc. HIER. Ut clare videret omnia, id est per opera visibilia invisibilia intelligeret, et quæ oculus non vidit, et clarum, animæ suæ statum post rubiginem peccati mundi cordis oculo contempleretur. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt Matth. 5..

¹⁹⁹ + **8.26 Et misit**. HIER. Ut videret in se quod ante non vidit. Non enim putat desperans homo de salute omnino posse se quod facere illuminatus per spem potest perficere. Mystice. Admonet Dominus omnes qui agnitione veritatis illustrantur, ut ad cor redeant, et quantum sibi donatum fuerat sollicita mente perpendant, et beneficiis Dei digna operatione respondeant. Nemini dixeris. BEDA. Quod sanationem silere jubet, exemplum est suis, ne si miranda faciant, favorem quærant, sed divinis aspectibus sint placere contenti.

²⁰⁰ + **8.27 Quem me dicunt?** Pulchre primo sententiam hominum interrogat, ne confessio eorum vulgi opinione, sed veritatis agnitione videatur infirmata: ne sicut Herodes de auditis hæsitare putentur. Unde Petro secundum Matthæum dicit: Caro et sanguis non revelavit tibi Matth. 16., id est doctrina hominum. Homines. Pulchre qui hominum more diversam de Domino sententiam ferunt, homines dicuntur. Nam qui veritatem potentiæ ejus pia mente cognoscunt, non homines, sed dii appellari merentur. Unde dicit illis: Vos vero, etc. Quasi dicat: Illi, homines, humana opinantes; sed vos, dii, quem me esse dicitis?

²⁰¹ + **8.29 Tu es Christus**. BEDA. Omnia complectitur qui et naturam et nomen exprimit, in quo summa virtutum. Paulus dicit, etc., usque ad non licet tamen nescire generationis fidem.

²⁰² + **8.30 Et comminatus est**. BEDA. Noluit se ante passionem et resurrectionem prædicari: quia completo sanguinis sacramento apostolis opportunius dicit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti Matth. 18.. Quia non prodesset eum publice prædicari, quem flagellatum sunt visuri, et crucifixum multa pati.

²⁰³ + **8.31 Quoniam oportet**, etc. HIER. Sicut gubernator peritus tempestatem in tranquillitate præcavens, nautas paratos vult esse suos. Sicut alibi: Si quis vult venire post me, abneget se Matth. 16., etc.

²⁰⁴ + **8.32 Et apprehendens**. BEDA. Amantis affectu dicens: Absit a te, Domine. Vel ut melius in Græco habetur: Propitius esto, etc., usque ad apprehenditque eum in affectum suum, vel separatim ducit, ne præsentibus cæteris magistrum videatur arguere.

²⁰⁵ + **8.33 Vade retro**. ID. Multi putant quod non Petrus, sed adversarius Spiritus sit correctus, quo suggerente hoc Apostolus dicebat: Sed mihi error Apostoli de pietatis affectu veniens, nunquam incentivum videbitur diaboli. Diabolo dicitur: Vade retro, Satanas. Petro: Vade retro me, etc., id est sequere sententiam meam. Quæ Dei sunt, etc. Mea est voluntas et Patris, ut pro salute hominum moriar: tu non vis granum frumenti in terram cadere, ut multum fructum afferat.

²⁰⁶ + **8.34 Si quis vult**, etc. BEDA. Postquam mysterium suæ passionis et resurrectionis ostendit, hortatur omnes ad imitandum passionis exemplum, et omnibus salutem promittit animarum.

autem perdiderit animam suam propter me, et Evangelium, salvam faciet eam. ³⁶ Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum et detrimentum animæ suæ faciat? ³⁷ Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? ³⁸ Qui enim me confusus fuerit, et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice, et Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis. ²⁰⁷ ³⁹ Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute. ²⁰⁸

9Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem, et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. ²⁰⁹
² Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, et candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. ²¹⁰ ³ Et apparuit illis Elias cum Moyse: et erant loquentes cum Jesu. ²¹¹ ⁴ Et respondens Petrus, ait

Sed perfectioribus, quanta passurus quod a mortuis resurrecturus esset aperuit, formam tribuens prædicandi, ut scilicet, pro suo quisque modo instruat, neque infirmis altiora committantur. Deneget. Non valet apprehendere quod ultra ipsum est si nescierit mactare quod est. Nisi quis a semetipso deficiat, ad Deum, qui supra ipsum est, non appropinquat. Tollat crucem. Vel per abstinendam macerando corpus, vel per compassionem animum. De corpore dicit Paulus: Castigo corpus meum, et in servitutem redigo II Cor. 9., etc. Idem de compassione animi: Quis infirmatur, et ego non infirmor? II Cor. 11.

²⁰⁷ + **8.38 Qui enim.** BEDA. Duo tempora Ecclesia significat, aliud persecutionis, quando ponenda est anima; aliud pacis, quando frangenda sunt desideria terrena. Qui enim me, etc. Quia multi avaritiam vineunt, labentia despiciunt, sed fidei rectitudinem quam habent verecundia impediti, non exprimunt voce. Addit: Qui enim me, etc.

²⁰⁸ + **8.39 Amen dico.** BEDA. Cum de futura vita loqueretur, ideo necessarium fuit ut hoc promitteret de pœnitenti vita, ut rudes adhuc discipuli hac consolatione confortarentur, sicut de Judaico populo dicitur: Dedit illis regiones gentium et labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant Psal. 104.. Regnum Dei, etc. Id est, Ecclesiam contra mundi hujus gloriam erectam. Vel futuram in cœlis beatitudinem quam in monte viderunt. Quod pia provisione factum est, ut æternum gaudium, tametsi ad breve momentum prælibatum, ad adversa ferenda fortius animaret.

²⁰⁹ + **9.1 Et post dies,** etc. HIER. Post comminationem crucis resurrectionis gloria ostenditur, unde sequitur: Et post dies, etc. Ut non timerent opprobria crucis, qui oculis suis viderant gloriam futuræ resurrectionis. BEDA. Et post dies sex. Lucas: Factum est autem post hæc verba fere dies octo, etc., usque ad ne in octavo retributionis tempore ab irato iudice corripiamur. In montem excelsum. In montem ut oraret, etc., usque ad tunc æterna ejus visione merebuntur lætari. Transfiguratus. Non veram substantiam carnis amisit, sed gloriam futuræ suæ, vel nostræ resurrectionis ostendit. Talis post iudicium cunctis apparebit electis: in iudicio, in forma servi et bonis et malis, ut impij quem sprevere, quem Judæi negavere, milites quem crucifixere, Pilatus Herodesque quem iudicare nequeant iudicem agnoscere.

²¹⁰ + **9.2 Et vestimenta.** Vestimenta Domini, sancti. Unde: Qui in Christo baptizati estis Christum induistis Gal. 3.. Hæc Domino in mundo manente videbantur despecta, sed ipso montem petente novo candore refulgent. Quia nunc quidem filii sumus Dei, sed nondum apparuit quid erimus. Cum ergo apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est I Joan. 3.. Unde subditur.

²¹¹ + **9.3 Et apparuit,** etc. Moyses sanctus mortuus, Elias vivus in cœlum raptus, visi in majestate cum Domino (ut Lucas dicit) futuram in illo omnium sanctorum gloriam significant: qui tempore iudicii vel vivi in carne reperientur vel mortui. Elias cum. BEDA. Legislator et eximius prophetarum apparent: loquuntur cum Domino in carne vivente, ostendentes ipsum esse quem lex et prophetæ promiserunt; non in infimis, sed in monte cum illo, quia qui terrena desideria mente transeunt solvi majestatem Scripturæ sanctæ, quæ in Domino impleta est, perspiciunt.

Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ unum. ²¹² ⁵ Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. ⁶ Et facta est nubes obumbrans eos: et venit vox de nube, dicens: Hic est Filius meus carissimus: audite illum. ²¹³ ⁷ Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Jesum tantum secum. ²¹⁴ ⁸ Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. ²¹⁵ ⁹ Et verbum continuerunt apud se: conquientes quid esset, cum a mortuis resurrexerit. ²¹⁶ ¹⁰ Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt pharisæi et scribæ, quia Eliam oportet venire primum? ²¹⁷ ¹¹ Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit primo, restituet omnia: et quomodo scriptum est in Filium hominis, ut multa patiatur et contemnatur. ²¹⁸ ¹² Sed dico vobis quia et Elias venit (et fecerunt illi quæcumque voluerunt) sicut scriptum est de eo. ¹³ Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et scribas conquientes cum illis. ²¹⁹ ¹⁴ Et confestim omnis populus videns Jesum, stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. ¹⁵ Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? ²²⁰ ¹⁶ Et respondens unus de turba, dixit: Magister,

²¹² + **9.4 Rabbi.** Quamvis stupefactus, etc., usque ad unum habentia tabernaculum, id est Ecclesiam Dei. Bonum est. Multo ergo melius choris sanctorum interesse, Deitatis perfrui visione: si sic delectat humanitas Christi transfigurata, et duorum societas ad punctum ostensa.

²¹³ + **9.6 Nubes obumbrans.** Unde quia quæsivit materiale tabernaculum, nubis accipit umbraculum, ut discat in resurrectione non tegmine domorum, sed Spiritus sancti sanctos esse protegendos. Hic est. Quasi dicat: Hic vere est ille quem Moyses iste vobis promisit, etc., usque ad ipsaque illustrabitur gratia et in perpetuum protegetur.

²¹⁴ + **9.7 Et statim.** BEDA. Cum fieret vox super Filium hominis, inventus est ipse solus. Quia cum manifestaverit seipsum electis, erit Deus omnia in omnibus: imo ipse cum suis unus per omnia Christus, id est, caput cum corpore splendebit, unde: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo Joan. 3..

²¹⁵ + **9.8 Præcepit illis.** Non vult gloriam regni futuri et triumphum quam in monte ostenderat publice prædicari: ne et incredibile esset pro magnitudine, et post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret.

²¹⁶ + **9.9 Verbum continuerunt.** HIER. Id est, cum absorpta mors fuerit in victoria, non erunt in memoria priora, cum abstulerit Dominus sordem filiæ Sion, auferens omnem lacrymam ab oculis sanctorum.

²¹⁷ + **9.10 Quid ergo.** Tradunt scribæ, secundum Malachiam, quod Elias veniet ante adventum Salvatoris, et reducet corda patrum ad patres eorum, et restituet omnia in antiquum statum. Existimant ergo discipuli hanc adventus gloriam esse, quam viderant in monte, et dicunt: Si jam venisti in gloria, quare præcursor tuus non apparet? maxime quia vident recessisse Eliam.

²¹⁸ + **9.11 Restituet,** etc. Scilicet convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres. Restituet enim morti quod debet et diu vivendo sustulit, unde addit: Quomodo scriptum. Quasi dicat: Sicut de Christi passione prophetæ multifarie scripserunt: sic et Elias multa passurus est. Restituet ergo omnia. Primo, corda hominum illius temporis ad credendum in Christo, resistendum Antichristo. Deinde, ponet animam pro Christo.

²¹⁹ + **9.13 Turbam magnam.** HIER. Non est requies sub sole: semper occidit parvulos invidia, magnos percutiunt fulgura montes, alii discentes cum fide, alii invidentes cum fastu, ad Ecclesiam veniunt. Conquientes. BEDA. Quid conquirant Evangelista non dicit, sed potest intelligi de hoc quæstionem motam fuisse, quare discipuli dæmoniacum qui in medio erat, non possent liberare: hoc enim ex sequentibus concipi potest.

²²⁰ + **9.15 Et interrogavit.** ID. Nota quod loca rebus congruunt. In monte orat, transformatur, discipulis arcana suæ majestatis aperit, in imo a turba excipitur, miserorum fletu pulsatur. Sursum discipulis mysteria regni reserat, deorsum turbis peccata infidelitatis exprobrat. Sursum vocem Patris his qui audire poterant pandit, deorsum malos spiritus expellit. Nunc pro meritum

attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: ¹⁷ qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, et non potuerunt. ²²¹ ¹⁸ Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. ²²² ¹⁹ Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: et elisus in terram, volutabatur spumans. ²²³ ²⁰ Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: ²²⁴ ²¹ et frequenter eum in ignem, et in aquas misit ut eum perderet: sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. ²²⁵ ²² Jesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possible sunt credenti. ²³ Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo, Domine; adjuva incredulitatem meam. ²⁴ Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde et mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: et amplius ne introëas in eum. ²⁵ Et exclamans, et multum discerpens eum, exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est. ²²⁶ ²⁶ Jesus autem tenens manum ejus elevavit eum, et surrexit. ²⁷ Et cum introisset in domum, discipuli ejus secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum? ²⁸ Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione et jejunio. ²²⁷ ²⁹ Et inde profecti prætergredebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire. ³⁰ Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. ²²⁸ ³¹ At illi ignorabant verbum: et timebant interrogare eum. ²²⁹ ³² Et

qualitate aliis ascendere, aliis non desistit descendere. Et interrogavit. HIER. Scit et interrogat, ut confessio pariat salutem, et murmur cordis nostri sermonibus solvatur prius ut est: Dic iniquitates tuas prius, ut justificeris.

²²¹ + **9.17 Et dixi discipulis.** Latenter culpam obliquat in discipulos, cum sæpe curatio non curantium, sed curandorum impediatur vitio.

²²² + **9.18 O generatio.** Non homini irascitur, sed vitio. Non tædio affectuum hoc dicit, sed ut medicus ægro contra præcepta agentis. Et arguit per unum Judæos incredulitatis.

²²³ + **9.19 Statim spiritus.** Quia dum post peccatum ad Dominum converti volumus, magis a diabolo impugnamur, ut vel excutiat virtutem, vel vindicet suam expulsionem.

²²⁴ + **9.20 Ab infantia.** HIER. Significat gentilem populum cui nativitate increvit cultus idolorum, ut stulte immolaret filios suos dæmoniis, unde sequitur:

²²⁵ + **9.21 Et frequenter eum,** etc. Alii enim ignem, alii aquam venerabantur. Adjuva. HIER. Credulitas nostra, ut rostrata lingua infirma est, nisi innixa adjutorio Dei. Fides cum lacrymis optata vota capit, ut est: Fiat tibi secundum fidem tuam Matth. 15..

²²⁶ + **9.25 Discerpens,** etc. HIER. Discerpit diabolus appropinquantes ad salutem, quod est ei esca dilecta, quos in ventrem suum trahere desiderat per terrores et damna, ut Job: Factus, etc. ISID., RAB. etc. Sanatis enim dicitur: Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo Col. 3.. Unde infirmitas Christianorum non est mors, sed mortis similitudo.

²²⁷ + **9.28 Hoc genus non nullo.** HIER. Stultitia ad luxuriam carnis pertinet et jejunio sanatur. Ira et ignavia oratione depellitur. Medicina cujusque vulneris adhibenda est ei. Non sanat oculum quod calcaneum, jejunio passiones corporis, oratione sanantur pestes mentis.

²²⁸ + **9.30 Occident eum,** etc. Prosperis miscet tristitia, ut cum venerint, non impræmeditatis ferantur animis. Si contristat eos, quia occidendus est, debet lætificare quia die tertia resurrectorum est.

²²⁹ + **9.31 Ignorabant.** Non tam ingenii tarditate quam amore, quia Deum verum cognoverunt, moriturum credere nequibant. Et quia eis in figuris loqui consueverunt, horrentes ejus mortem, in his quoque eum loqui figurate putabant.

venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? ²³⁰ ³³ At illi tacebant: siquidem in via inter se disputaverunt: quis eorum major esset. ²³¹ ³⁴ Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister. ²³² ³⁵ Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis: ²³³ ³⁶ Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: et quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me. ²³⁴ ³⁷ Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. ²³⁵ ³⁸ Jesus autem ait: Nolite prohibere eum: nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me: ²³⁶ ³⁹ qui enim non est adversum vos, pro vobis est. ⁴⁰ Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. ⁴¹ Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. ²³⁷ ⁴² Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam

²³⁰ + **9.32 Capharnaum.** HIER. Villa consolationis: congruit prædictæ sententiæ: Occisus die tertia resurget Joan. 12.. Granum frumenti moritur, ut multiplicius colligatur: si non moritur, solum manet. Quid in via, etc. In via tractabant de principatu: similis tractatio loco. Principatus enim vi ingreditur, sic deseritur, et dum tenetur labitur: et incertum in qua mansione, id est, in qua die finiatur; unde dicit: Qui vult esse primus, etc.

²³¹ + **9.33 Inter se disputaverunt.** BEDA. Hinc exorta videtur disputatio, quia viderant Petrum et Jacobum et Joannem seorsum ductos in montem, et aliquod secretum ibi esse creditum eis, sed et Petro, sicut Matthæus dicit, claves regni cælorum promissas, et Ecclesiam super petram fidei, a qua ipse nomen acceperit, ædificandam. Putabant ergo vel illos tres cæteris, vel omnibus Petrum esse prælatum.

²³² + **9.34 Et residens,** etc. Illi euntes disputabant de principatu, et ipse sedens docet humilitatem. Principes enim laborant, humiles quiescunt. Desiderium gloriæ vult humilitate sanare, et primo simplici monet imperio, mox innocentiae puerilis exemplo.

²³³ + **9.35 Complexus.** Significat humiles dignos esse suo complexu, qui jure possunt gloriari et dicere: Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me Cant. 2..

²³⁴ + **9.36 Quisquis unum.** Vel simpliciter pauperes Christi ab his qui velint esse majores, pro ejus honore ostendit esse recipiendos. Vel ipsos malitia parvulos esse suadet, ut tanquam parvuli simplices sint. Et quicumque. Quia in pueris se recipi docebat, ut caput in membris, ne putaretur hoc solum esse quod videbatur, adjunxit: Et quicumque me susceperit, etc.

²³⁵ + **9.37 Respondit illi.** Quia dixerat: Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit, me recipit, intelligit Joannes quod in nomine ejus eos non recipiant, qui non sincere ambulant; unde ait: Magister, vidimus quemdam. Quasi dicat: Hic in nomine tuo non debet suscipi. Et prohibuimus eum. Putavit eum excludendum a beneficio qui non utitur officio, sed docetur neminem a bono quod ex parte habet arcendum, sed ad hoc potius quod non habet provocandum: unde: Nolite prohibere.

²³⁶ + **9.38 Nolite prohibere.** BEDA. Hinc Apostolus: Sed sive occasione sive veritate Christus annuntietur, etc., usque ad detestari et prohibere debemus.

²³⁷ + **9.41 Et quisquis scandalizaverit.** Quanquam hoc generale sit, potest tamen secundum consequentiam sermonis contra apostolos dici, qui de primatu disputabant et eos quos ad fidem vocabant, exemplo suo perdere poterant. BEDA. Nota quod in bono opere nostro aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando pro nihilo habendum: in quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si autem pro veritate scandalum sumitur, utilius nasci permittitur quam veritas relinquatur. Mola asinaria. HIER. Secundum morem provinciæ, etc., usque ad tolerabilior utcunque eum inferni pœna cruciaret.

duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ²³⁸ ⁴³ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. ²³⁹ ⁴⁴ Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ⁴⁵ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. ⁴⁶ Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ⁴⁷ ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. ⁴⁸ Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. ²⁴⁰ ⁴⁹ Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos. ²⁴¹

10Et inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem: et conveniunt iterum turbæ ad eum: et sicut consueverat, iterum docebat illos. ²⁴² ² Et accedentes pharisæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes eum. ²⁴³ ³ At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit

²³⁸ + **9.42 Et si scandalizaverit.** Quia supra docuit, ne scandalizemus eos qui credunt in eum, admonet quantum debemus eos cavere qui scandalizant. Græce offendiculum vel ruina vel impactio pedis. Vel, ut alii, scrupulus. Ille ergo scandalizat fratrem qui ei dicto vel facto occasionem ruinæ præbet. Manus tua. Amicus, cujus ope et consilio indigemus quotidie. Sed si hic lædere in causa animæ voluerit, excludendus est a nostra societate, ne si cum perditio in hac vita partem habere volumus, simul cum illo pereamus. Quam duas manus. HIER. Duæ manus principatus, humilitas et superbia. Abscinde superbiam, tene humile principatum.

²³⁹ + **9.43 Ubi vermis.** BEDA. Fetor vermium de corruptione carnis et sanguinis, ideoque caro recens sale conditur, ut exsiccat humore sanguineo, vermis esse nequeat. Caro ergo et sanguis vermes creant, quia delectatio carnalis cui condimentum continentiae non resistit, pœnam luxuriosis generat æternam. Debemus ergo corpus continentiae sale, et mentem condimento sapientiae ab erroris et vitiorum labe castigare.

²⁴⁰ + **9.48 Omnis enim igne.** Quia tertio mentionem fecit ignis et vermis, ostendit quomodo utrumque valeamus vitare. Omnis enim igne, mire dictum est: Quod enim sale salitur, vermis putredinem arcet. Quod vero igne, id est, in igne, asperso sale carnem quoque consumit. Hæc secundum legem in hostiis fiebant quæ in altari cremabantur, ubi in omni victima et sacrificio sal offerri præceptum est. Omnis victima sale salietur. Ille enim vere Domini victima est qui corpus et animam, etc., usque ad dilectos et proximos nobis abnegare. Omnis victima sale salietur. HIER. Victima genus humanum, quod hic sapientiae sale vel ratione salitur, dum corruptio sanguinis, custodia putredinis, et mater vermium hic consumitur, et post purgatorio igne examinabitur.

²⁴¹ + **9.49 Quod si sal,** etc. Id est, si quis semel condimentis veritatis refectus ad apostasiam redierit: quo alio doctore corrigitur, qui eam quam gustavit sapientiam, vel adversis territus, vel prosperis illectus respuit? Unde: Quis medebitur incantatori a serpente percusso? Eccli. 12. In hoc Judam et socios ejus significare creditur, qui phylargyria corruptus, et apostolatam perdere, et Dominum tradere non dubitavit. Quia autem sunt multi quos dum major scientia erigit, ab aliorum societate disjungit, et quo plus sapiunt, eo plus a concordiae virtute desipiunt. subjungit: Habete in vobis sal et pacem. BEDA. Habere sal sine pace, non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, eo deterius delinquit.

²⁴² + **10.1 Et inde exurgens.** Hucusque ea quæ in Galilæa fecit et docuit: hinc narrat quæ in Judæa fecit, et docuit, et passus est. Et primo quæ trans Jordanem ad orientem: deinde quæ cis Jordanem, quando venit Jericho, et Bethaniam, et Jerusalem. Cum enim omnis Judæorum provincia generaliter ad distinctionem aliarum gentium Judæa dicta sit, specialius tamen meridiana plaga dicitur Judæa ad distinctionem Galilææ Decapolis, et cæterarum in eadem provincia regionum.

²⁴³ + **10.2 Pharisæi interrogabant.** Magna distantia inter turbas et Pharisæos. Hæ conveniunt, ut doceantur, et infirmi curentur, sicut Matthæus aperte dicit: Illi ut tentando decipiant. Has enim devotio pietatis: illos adducit stimulus livoris. Si licet viro. BEDA. Cornuto syllogismo

Moyses? ⁴ Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere, et dimittere. ⁵ Quibus respondens Jesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud: ²⁴⁴ ⁶ ab initio autem creaturæ masculum et feminam fecit eos Deus. ⁷ Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit ad uxorem suam: ⁸ et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. ²⁴⁵ ⁹ Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. ²⁴⁶ ¹⁰ Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum. ²⁴⁷ ¹¹ Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam. ²⁴⁸ ¹² Et si uxor dimiserit virum suum, et alii nupserit, mœchatur. ¹³ Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. ²⁴⁹ ¹⁴ Quos cum videret Jesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei. ²⁵⁰ ¹⁵ Amen dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. ²⁵¹ ¹⁶ Et complexans eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos. ¹⁷ Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? ²⁵² ¹⁸ Jesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi unus Deus. ²⁵³ ¹⁹ Præcepta nosti: ne adulteres, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimonium

tentavit, etc., usque ad sed peccantium necessitate concessa est.

²⁴⁴ + **10.5 Ad duritiam cordis.** ID. Nunquid Deus contrarius sibi est, etc., usque ad per odia et homicidia perseverare nuptiarum copulam.

²⁴⁵ + **10.8 Et erunt,** etc. Præmium nuptiarum est e duobus unam carnem fieri. Castitas juncta spiritui unus spiritus efficitur.

²⁴⁶ + **10.9 Homo non separet.** Desiderio secundæ uxoris. Deus separat: qui conjungit, quando ex consensu utriusque propter servitatem Dei (eo quod tempus breve sit), sic habent uxores quasi non habentes.

²⁴⁷ + **10.10 Et in domo,** etc. HIER. Non discipuli interrogaverunt prius, etc., usque ad ut panis cor hominis confirmet, ut est: Si quis vult post me venire Luc. 9., etc.

²⁴⁸ + **10.11 Quicumque dimiserit.** BEDA. Matthæus plenius: Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur Matth. 5.. Una ergo solummodo causa est carnalis, fornicatio: una spiritualis, timor Dei, ut uxor dimittatur, sicut multi religionis causa fecisse leguntur. Nulla autem causa est Dei lege præscripta, ut alia ducatur vivente ea quæ est relicta.

²⁴⁹ + **10.13 Discipuli autem comminabantur offerentibus.** Non quia nollent eis et manu et voce Salvatoris benedici, sed nondum plenam fidem habentes putabant eum more hominum offerentium importunitate lassari.

²⁵⁰ + **10.14 Talium enim est regnum Dei.** Talium significanter dicit, non istorum. Quasi dicat: Mores regnant, non ætas. His promittitur regnum cœlorum qui similem habent simplicitatem et innocentiam, quibus congruit illud apostolis: Nolite effici parvuli sensibus, sed malitia parvuli estote I Cor. 14..

²⁵¹ + **10.15 Quisquis non receperit regnum.** Qui non perseverat in ira, læsus non meminit, videns pulchram mulierem non concupiscit, non aliud habet in ore, aliud in corde. Quasi dicat: Si tales non fueritis, non intrabitis in regnum cœlorum. Regnum Dei. Id est, doctrinam Evangelii sicut parvuli accipere jubemur, id est, sicut parvulus doctoribus non contradicit, rationes adversus eos non componit, sed fideliter suscipit, cum metu obtemperat et quiescit: ita et nos obediendo simpliciter, et sine omni contradictione verba Domini debemus suscipere.

²⁵² + **10.17 Procurrens quidam genu.** BEDA. Audierat, credo, iste a Domino tantum eos qui volunt parvulis esse similes introitu regni cœlestis esse dignos, et ideo certior esse desiderat, non per parabolas, sed aperte: quibus operum meritis vitam æternam consequi possit.

²⁵³ + **10.18 Quid me dicis.** ID. Quia magistrum vocaverat bonum, etc., usque ad sed absque Deo, nullum bonum esse testatur.

dixeris, ne fraudum feceris, honora patrem tuum et matrem. ²⁵⁴ ²⁰ At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia observavi a juventute mea. ²⁵⁵ ²¹ Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. ²⁵⁶ ²² Qui contristatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas possessiones. ²³ Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt ! ²⁵⁷ ²⁴ Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire ! ²⁵ Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. ²⁵⁸ ²⁶ Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri? ²⁵⁹ ²⁷ Et intuens illos Jesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possible sunt apud Deum. ²⁶⁰ ²⁸ Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. ²⁶¹ ²⁹ Respondens Jesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me et propter Evangelium, ³⁰ qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc: domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in sæculo futuro vitam æternam. ²⁶² ³¹ Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi. ²⁶³ ³² Erant autem in via ascendentes Jerosolymam: et præcedebat illos Jesus, et stupebant: et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ

²⁵⁴ + **10.19 Ne adulteres.** ID. Hæc est puerilis innocentiae castitas, quæ nobis imitanda proponitur, si regnum Dei intrare velimus. Notandum sane, quod justitia legis suo tempore custodita, non solum bona temporalia, sed etiam vitam conferebat æternam.

²⁵⁵ + **10.20 Magister.** ID. Non putandus est voto tentantis, etc., usque ad unde addit: Vade, quæcumque habes vende, et da pauperibus Matth. 5., etc.

²⁵⁶ + **10.21 Et veni, sequere me.** ID. Quasi dicat: Post contemptas divitias Salvatorem imitare, id est, relictis malis fac bona. Facilius saccus contemnitur quam concupiscentia vel voluptas.

²⁵⁷ + **10.23 Quam difficile.** ID. Qui multiplicandis divitiis incumbunt, etc., usque ad intrare possint regnum Dei.

²⁵⁸ + **10.25 Facilius est camelum.** Quomodo ergo in Evangelio Matthæus et Zachæus, et Joseph et in Veteri Testamento quam plurimi divites intravere? Forte quia divitias pro nihilo habuere vel ex toto contemnere didicerunt, unde David: Unicus et pauper sum ego Psal. 24.. Et idem: Divitiæ si affluent, nolite cor apponere Ibid. 61.. Non ait, nolite suscipere.

²⁵⁹ + **10.26 Et quis potest.** Cum plures sint pauperes quam divites, non hoc dixissent nisi in divitum numero intellexissent cunctos qui divitias adipisci vellent.

²⁶⁰ + **10.27 Apud Deum.** Qui a cupiditate terrenorum ad charitatem æternorum convertere potest, et superbos facere humiles.

²⁶¹ + **10.28 Ecce nos dimisimus.** Grandis fiducia: piscator erat, dives non erat, victum manu et arte quærebat, et tamen confidenter dicit: Ecce nos reliquimus omnia. Et secuti sumus. Quia non sufficit sic dimittere, jungit quod perfectum est, et secuti sumus te. Quasi dicat: Fecimus quod jussisti: quid ergo dabis præmii?

²⁶² + **10.30 Centies tantum.** BEDA. Hac occasione quidam Judaicam mille annorum fabulam post resurrectionem justorum dogmatizant, etc., usque ad patriæ cœlestis, quæ per dexteram significatur, omnium pariter electorum verissima dilectione fruuntur.

²⁶³ + **10.31 Multi autem.** Quia multi incipiunt sed non perficiunt, terribilis sententia subditur: Multi autem, etc. Latro in cruce confessor eodem die quo pro peccatis suis crucifixus est, gratia fidei cum Christo in paradiso gaudet. Quotidie quoque videmus multos laicos magis vitæ meritum excellere, et alios a prima ætate spirituali studio ferventes, ad extremum otio torpescere.

essent ei eventura. ²⁶⁴ ³³ Quia ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis, et senioribus, et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus: ³⁴ et illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget. ³⁵ Et accedunt ad eum Jacobus et Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. ²⁶⁵ ³⁶ At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis? ³⁷ Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. ³⁸ Jesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? ²⁶⁶ ³⁹ At illi dixerunt ei: Possumus. Jesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; et baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: ²⁶⁷ ⁴⁰ sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. ²⁶⁸ ⁴¹ Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo et Joanne. ²⁶⁹ ⁴² Jesus autem vocans eos, ait illis: Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. ²⁷⁰ ⁴³ Non ita est autem in vobis, sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister: ⁴⁴ et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. ⁴⁵ Nam et Filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem pro multis. ⁴⁶ Et veniunt Jericho: et proficiscente eo de Jericho, et discipulis ejus, et plurima multitudo, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat juxta viam mendicans. ²⁷¹ ⁴⁷ Qui cum

²⁶⁴ + **10.32 Et stupebant.** Ideo scilicet quia meminerant quod se passurum multa a summis sacerdotibus et scribis prædixerat, et occidendum. Metuebant ergo ne vel ipsi cum eo occiderentur, vel ille, cujus vita et magisterio gaudebant, occideretur. Et assument. BEDA. Prævidens discipulorum animos ex passione sua perturbandos, etc., usque ad locum mortis quasi intrepidus adit.

²⁶⁵ + **10.35 Et accedunt.** Audita resurrectione, immemores secundi adventus putant eum more hominum regnare. Matthæus dicit matrem postulasse, sed Marcus dicit ipsos, desiderium eorum volens aperire quorum consilio mater petebat.

²⁶⁶ + **10.38 Aut baptismo.** Idem quod calix. Unde alibi de passione sua dicit: Baptismo habeo baptizari: et quomodo coarctor usque dum perficiatur.

²⁶⁷ + **10.39 Calicem quidem.** BED. Jacobus ab Herode capite truncatur, Joannes in ferventis olei dolium missus. Inde ad coronam martyrii athleta Christi processit, statimque in Pathmos relegatus. Itaque et martyrio animo non defuit, et calicem confessionis bibit quem biberunt in camino tres pueri, licet persecutor sanguinem non fuderit.

²⁶⁸ + **10.40 Sedere autem.** Quasi, Vultis ut hoc tribuam vobis? Sed regnum cœlorum non est dantis, sed accipientis. Non enim personarum acceptio est apud Deum Act. 10., sed quicumque dignus fuerit, accipiet quod non personæ sed vitæ paratum. Vobis. Adhuc superbis, quasi dicat: Si vultis accipere, nolite esse quod estis: aliis paratum est, et vos alii estote, et vobis paratum est, quod est, prius humiliamini qui jam vultis exaltari.

²⁶⁹ + **10.41 Indignati sunt.** Non de matre, sed de filiis, qui ignorantes mensuram suam immodica cupiditate ardebant.

²⁷⁰ + **10.42 Jesus autem vocans eos.** Humilis magister, et pius et mitis, nec cupiditatis immodicæ duos arguit, nec decem indignationis increpat et livoris, sed docet majorem esse qui minor fuerit, et dominum qui servus sit. Frustra igitur, aut illi ad majora suspirant aut hi super desiderio eorum dolent, cum ad summitatem virtutum non potentia sed humilitas ducat. Suis denique proponit exemplum, ut si dicta parvipenderent, ad opera erubescerent. Nam et Filius hominis, etc.

²⁷¹ + **10.46 Et veniunt Jericho.** HIER. Jericho luna vel anathema, quod congruit appropinquanti passioni. Defectus carnis Christi, præparatio est cœlestis Jerusalem, unde Jericho deser-

audisset quia Jesus Nazarenus est, cœpit clamare, et dicere: Jesu fili David, miserere mei. ²⁷² ⁴⁸ Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. ²⁷³ ⁴⁹ Et stans Jesus præcepit illum vocari. Et vocat cæcum, dicentes ei: Animæquior esto: surge, vocat te. ²⁷⁴ ⁵⁰ Qui projecto vestimento suo exiliens, venit ad eum. ²⁷⁵ ⁵¹ Et respondens Jesus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. ²⁷⁶ ⁵² Jesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum in via. ²⁷⁷

11 Et cum appropinquarent Jerosolymæ et Bethaniæ ad montem Olivarum, mittit duos ex discipulis suis, ²⁷⁸ ² et ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: solvite illum, et adducite. ²⁷⁹ ³ Et si quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc. ⁴ Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio: et solvunt eum. ²⁸⁰ ⁵ Et quidam de illic stantibus dicebant

entes, Jerusalem, id est visioni pacis, appropinquant. Et proficiscente eo. BEDA. Quia ascendente ad cœlos Domino et fidelibus sequentibus, etc., usque ad eosque ad illuminationem omnium populorum in mundum dispersit. Bartimæus cæcus. HIER. Cæcitas Judæorum quæ illustrabitur in fine in adventu Eliæ et Enoch.

²⁷² + **10.47 Qui cum audisset.** Populus gentium audita fama Christi, cujus particeps quærebat fieri, contradicebant multi, primo Judæi post etiam gentiles, ne illuminandus sanandusque mundus Christum invocaret, nec tamen ad vitam præordinatos æternam poterat impugnantium furor prohibere. Fili David. HIER. Per merita patriarcharum illuminatur Judaicus populus, cui adest misericors Deus et miserator illuminans cæcos et erigens elisos.

²⁷³ + **10.48 At illo multo magis.** Ingravescente bello vitiorum, manus levandæ sunt ad lapidem adjutorii cum clamore, id est, ad Jesum. HIER. Conveniens ordo salutis, etc., usque ad apostolos in altis considerans.

²⁷⁴ + **10.49 Et vocant cæcum.** BEDA. Allegorice, cæcum clamantem Dominus vocat, dum populo gentium scientiam veritatis desideranti, per sanctos prædicatores verbum fidei committit. Qui vocantes cæcum animæquiores esse et surgere, ad eumque venire, præcipiunt, cum prædicando spem salutis habere, de vitiorum torpore surgere, atque ad virtutum studia quibus illuminari mereatur, accingi jubent quasi dicat: Accedite ad eum et illuminamini Psal. 33.. Et, surge qui dormis Ephes. 5., etc.

²⁷⁵ + **10.50 Qui, projecto vestimento suo.** Id est, abjectis mundi curis, expedito mentis gressu ad datorem lucis properat. Exsiliens. Promptam voluntatem completionem desiderii remunerat, unde: Quodcunque petieritis in oratione credentes accipietis.

²⁷⁶ + **10.51 Rabboni, et videam.** Non aurum quærit, sed lumen. Cæcus enim divitias habere potest, sed non videt quod habet. Exemplo hujus non falsas divitias quæramus, sed lucem quam cum solis angelis videre possumus ad quam via fides est. Unde illuminato cæco dicitur: Vade, fides tua salvum te fecit.

²⁷⁷ + **10.52 Vidit et sequebatur.** BEDA. Videt et sequitur qui quod bene intelligit operatur. Sequi, imitari. Unde: Si quis mihi ministrat, me sequatur Joan. 12.. In via. Consideremus qua via graditur, et sequamur per humilitatem, per labores. Via quæ dicit: Ego sum via, veritas et vita Joan. 14.. Hæc est via angusta quæ ducit ad ardua, Hierosolymæ et Bethaniæ ad montem Olivarum, qui est mons luminis et consolationis.

²⁷⁸ + **11.1 Bethaniæ.** BEDA. Bethania villa sive civitas in latere montis Oliveti, etc., usque ad duos propter veritatis scientiam et operis munditiam. Duos ex discipulis. HIER. Bini vocantur, bini mittuntur, etc., usque ad inter duo cherubim Dominum cognoscant, spiritu mente psallentes.

²⁷⁹ + **11.2 Et statim.** BEDA. Introeuntes mundum prædicatores invenerunt populum nationum, etc., usque ad qui autem mundus et sanctus est, solius Dei est.

²⁸⁰ + **11.4 Pullum ligatum.** HIER. Pullus ligatus et indomitus, quem solvunt et domant,

illis: Quid facitis solventes pullum? ⁶ Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Jesus, et dimiserunt eis. ²⁸¹ ⁷ Et duxerunt pullum ad Jesum: et imponunt illi vestimenta sua, et sedit super eum. ²⁸² ⁸ Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus, et sternebant in via. ²⁸³ ⁹ Et qui præibant, et qui sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna: benedictus qui venit in nomine Domini: ²⁸⁴ ¹⁰ benedictum quod venit regnum patris nostri David: hosanna in excelsis. ²⁸⁵ ¹¹ Et introiit Jerosolymam in templum: et circumspexit omnibus, cum jam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. ²⁸⁶ ¹² Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. ¹³ Cumque vidisset a longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea: et cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum. ¹⁴ Et respondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus. ²⁸⁷ ¹⁵ Et veniunt in Jerosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit ejicere vendentes et ementes in templo: et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit: ²⁸⁸ ¹⁶ et non sinebat ut quisquam

populus gentilis est. Ante januam fidei, cum vinculis peccatorum suorum in bivio stat: in libertate arbitrii dubitat inter mortem et vitam.

²⁸¹ + **11.6 Et dimiserunt.** BEDA. Qui in solvendo contradicebant, etc., usque ad quo Christo sessore fiant digna operiunt.

²⁸² + **11.7 Et sedit.** HIER. Cœpit regnare ut non regnet peccatum in mortali vel lasciva carne: sed justitia et pax et gaudium in Spiritu sancto.

²⁸³ + **11.8 Multi autem straverunt.** Quia multi martyres se propriæ carnis amictu exuentes, simplicioribus viam suo sanguine parant, ut inoffensi ad supernam civitatem, ad quam ducit Jesus, incedant. HIER. Multi, etc. Pedes sunt extremi quos ad jungendum constituit Apostolus, qui etsi non sunt dorsum in quo sedit Dominus, tamen cum militibus a Joanne instruuntur. Alii autem. ID. Justi ut palma floreant, angusti in radicibus, lati in floribus et fructibus: quoniam bonus odor Christi sunt, et sternunt viam mandatorum Dei bona fama. BEDA. Alii autem frondes vel ramos de arboribus cædunt, qui in doctrina veritatis verba et sententias Patrum de eorum excerpunt libris. Et hæc in via Dei ad animum auditoris venientis humili prædicatione submittunt.

²⁸⁴ + **11.9 Et qui præibant.** Præcessit Judaicus populus, secutus est gentilis. Et quia omnes qui fideles sunt vel fuerunt in Christum crediderunt et credunt, et qui præeunt, et qui sequuntur, hosanna clamant: quod Salva nos, Latine dicitur: ab ipso enim omnes priores etiam salutem quæsierunt.

²⁸⁵ + **11.10 Benedictus qui venit.** Quoniam una fides, una spes omnium. Illi exspectabant et venturum credebant, et nos venisse credimus. BEDA. Per hoc quod jungitur: hosanna in excelsis: quod est salus, significat quod adventum Christi non solum hominum salus est, sed totius mundi terrena jungens cœlestibus, ut ei omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum Philip. 2.. HIER. Hoc Gabrieli consonat: qui ait: Hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur, etc., usque ad per ipsum verbum obsecrationis.

²⁸⁶ + **11.11 Et introiit.** ID. Jam appropinquante passione in loco passioni præfinito ante sæcula vult esse, etc., usque ad jam sacramentum beatæ immolationis inchoavit. In templum. Exemplum dedit nobis, ut quocunque veniremus, primum ad domum orationis si ibi sit divertamus: et cum nos per orationis studium Deo commendaverimus, ad ea propter quæ venimus agenda secedamus. Et circumspexit, etc. Non semel hoc fecit, sed per omnes quinque dies. Per diem in templo docebat, noctibus exiens in monte Oliveti morabatur, sicut Lucas ait. Docendo enim incredulis officium correctionis sedulus impendebat, manendo apud fideles gratiam benignitatis propitius exhibebat. Cumque vidisset. BEDA. Sicut per parabolas loquitur, ita facit, etc., usque ad miracula faciendo, et non invenit: ideo damnavit.

²⁸⁷ + **11.14 Jam non amplius.** ID. Tu quoque si non vis audire in judicio a Christo, Discedite a me, mali, in ignem æternum, quia esurivi et non dedistis mihi, manducandum Matth. 25., arbor sterilis esse caveto, sed potius Christo pauperi et esurienti fructum pietatis quo indiget offer.

²⁸⁸ + **11.15 Cœpit ejicere.** In ipsa re ostendit quod per figuram in ficu fecit. Ficus enim

transferret vas per templum: ²⁸⁹ ¹⁷ et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem fecistis eam speluncam latronum. ¹⁸ Quo audito principes sacerdotum et scribæ, quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina ejus. ¹⁹ Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. ²⁰ Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. ²⁹⁰ ²¹ Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. ²⁹¹ ²² Et respondens Jesus ait illis: Habete fidem Dei. ²³ Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. ²⁹² ²⁴ Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. ²⁵ Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quis habetis adversus aliquem: ut et Pater vester, qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. ²⁹³ ²⁶ Quod si vos non dimiseritis: nec Pater vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. ²⁷ Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, et scribæ, et seniores: ²⁸ et dicunt ei: In qua potestate hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias? ²⁹⁴ ²⁹ Jesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum, et respondete mihi: et dicam vobis in qua potestate hæc faciam. ²⁹⁵ ³⁰ Baptismus Joannis, de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. ³¹ At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus: De cælo, dicet: Quare ergo non

non peccavit si ante tempus fructum non habuit, sed sacerdotes. Vendentes. BEDA. Ea scilicet quæ qui de longinquo venerunt ab indigenis offerenda emebant, etc., usque ad semper privantur sacerdotio.

²⁸⁹ + **11.16 Et non sinebat.** Futuri iudicii exemplum præmittit, quando omnes reprobos ab Ecclesia repellit: et ne ultra ad eam turbandam intrent æterno verberare compescit. Vos autem fecistis. Ad hoc enim in templo erant, ut vel non dantes corporaliter persequerentur, vel dantes spiritualiter necarent. Templum et domus Dei mens est et conscientia fidelium, quæ in læsione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, et simpliciter gradientes interficiunt: et sic mens jam non domus Dei, sed spelunca est latronum.

²⁹⁰ + **11.20 Aridam factam.** BEDA. A radicibus arefacta est ficus, ut ostenderetur gens impia non ad tempus, vel ex parte corripienda externorum incursibus, et per poenitentiam liberanda, sicut sæpe factum est, sed omni et æterna damnatione ferienda. Aliter. Arefacta est a radicibus, ut ostendatur non solum humano extrinsecus, sed divino intus favore funditus destituenda: nam et vitam perdidit in cælis et patriam in terris.

²⁹¹ + **11.21 Recordatus Petrus.** Petrus agnoscit aridam, et abscissam radicem cui succedit oliva pulcherrima fructifera vocata a Domino. Unde sequitur: Amen, dico vobis, etc.

²⁹² + **11.23 Quicumque dixerit.** BEDA. Solent quidam dicere, quod nostri nondum plenam fidem habuerunt, etc., usque ad quanto a piorum læsione se expulsus gemit. HIER. Sed hoc factum est: quando dixerunt apostoli: Digne transferimur ad gentes, quia vos indignos iudicatis Matth. 21.. BEDA. Notanda est distinctio deprecantium, etc., usque ad si tamen in se peccantibus primo dimittunt.

²⁹³ + **11.25 Et cum stabitis.** HIER. Marcus suo more, septem versus orationis Dominicæ una oratione comprehendit. Is namque cui dimissa sunt omnia, quid amplius rogabit, nisi quod perseveret in eo quod obtinuit?

²⁹⁴ + **11.28 In qua potestate.** De Dei dubitant potestate, et volunt subintelligi diaboli esse quod facit.

²⁹⁵ + **11.29 Interrogabo.** Poterat aperta responsione calumniam tentatorum confutare: sed prudenter interrogat, ut vel silentio suo vel sententia condemnentur.

credidistis ei? ²⁹⁶ ³² Si dixerimus: Ex hominibus, timemus populum: omnes enim habebant Joannem quia vere propheta esset. ²⁹⁷ ³³ Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam. ²⁹⁸

12Et cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. ²⁹⁹ ² Et misit ad agricolas in tempore servum ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. ³ Qui apprehensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum. ⁴ Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt, et contumeliis affecerunt. ⁵ Et rursum alium misit, et illum occiderunt: et plures alios: quosdam cædentes, alios vero occidentes. ⁶

Adhuc ergo unum habens filium carissimum, et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum. ³⁰⁰ ⁷ Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est hæres: venite, occidamus eum: et nostra erit hæreditas. ³⁰¹ ⁸ Et apprehendentes eum, occiderunt: et ejecerunt extra vineam. ³⁰² ⁹ Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, et perdet colonos, et dabit vineam aliis. ¹⁰ Nec scripturam hanc legistis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: ³⁰³ ¹¹ a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris? ¹² Et quærebant eum tenere: et timuerunt turbam: cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. ¹³ Et mittunt ad eum quosdam ex

²⁹⁶ + **11.31 Si dixerimus.** HIER. De lucerna mundi obscurantur, unde dicit: Paravi lucernam Christo meo: inimicos ejus induam confusione Psal. 131.. Quare ergo, etc. Quasi dicat: Quem confitemini de cœlo habuisse prophetiam, mihi testimonium perhibuit et ab illo audistis in qua potestate hæc facio.

²⁹⁷ + **11.32 Si dixerimus.** Quodlibet horum respondeant: vident se in laqueum ruituros, timent lapidationem: sed magis confessionem veritatis.

²⁹⁸ + **11.33 Neque ego dico vobis.** BED. Duabus de causis scientia veritatis occultatur quærentibus, cum aut hic cui quærit minus intelligit, aut odio aut contemptu veritatis indignus est qui debeat aperiri. Propter alterum dicitur: Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Propter alterum, Nolite sanctum dare canibus.

²⁹⁹ + **12.1 Lacum,** sive torcular aut altare, aut illa torcularia quorum titulo quidam psalmi prænotantur. Peregre profectus. Dans liberum arbitrium operandi non mutatione loci, quia ubique Deus, et omnia complet.

³⁰⁰ + **12.6 Quia reverebuntur.** Non hoc ignorando dixit, quia omnia novit, sed semper ambigere dicitur Deus, ut libera voluntas homini reservetur. BEDA. Interrogamus Arium, et Eunomium, ecce pater dicitur ignorare, et sententiam temperat, et quantum in nobis est dicitur esse mentitus. Quidquid pro patre responderint, hoc intelligant pro filio, qui se dicit ignorare consumptionis diem.

³⁰¹ + **12.7 Coloni autem.** ID. Probat Judæorum principes non per ignorantiam Christum crucifixisse, etc., usque ad et suam justitiam quæ ex lege est, præferre nitebantur.

³⁰² + **12.8 Et ejecerunt.** Notat pertinaciam eorum: qui nec crucifixo ac resuscitato Domino ad prædicationem apostolorum credere voluerunt, sed quasi vile cadaver projecerunt: quia quantum in se erat, a suis finibus excludentes gentibus suscipiendum dederunt. BEDA. Cuicumque fidelium mysterium baptismi, etc., usque ad Dominum crucifigere et ostentatui habere gaudebit.

³⁰³ + **12.10 Lapidem quem reprobaverunt.** HIER. Lapis reprobus, quem gessit angulus, conjungens in cœna agnum cum pane, finiens Vetus, Novum inchoans Testamentum, hic præstat mira in oculis nostris.

pharisæis, et herodianis, ut eum caperent in verbo. ³⁰⁴ ¹⁴ Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, et non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus? ³⁰⁵ ¹⁵ Qui sciens versutiam illorum, ait illos: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam. ³⁰⁶ ¹⁶ At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus est imago hæc, et inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. ¹⁷ Respondens autem Jesus dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. ³⁰⁷ ¹⁸ Et venerunt ad eum sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse: et interrogabant eum, dicentes: ³⁰⁸ ¹⁹ Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cujus frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. ²⁰ Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine. ³⁰⁹ ²¹ Et secundus accepit eam, et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. ²² Et acceperunt eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et mulier. ²³ In resurrectione ergo cum resurrexerint, cujus de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem. ²⁴ Et respondens Jesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei? ²⁵ Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis. ³¹⁰ ²⁶ De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum, quomodo dixerit illi Deus, inquiring: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? ³¹¹ ²⁷ Non

³⁰⁴ + **12.13 Et mittunt ad eum.** BEDA. Turbam timebant, atque quod per se non poterant, etc., usque ad et regnum et omnia perdere maluerint, quam esse tributarii.

³⁰⁵ + **12.14 Magister, scimus.** ID. Blanda et fraudulenta interrogatio ad hoc provocat respondentem, ut magis Deum quam Cæsarem timeat, et dicat non debere tributa solvi, ut audientes Herodiani seditionis contra Romanos auctorem teneant.

³⁰⁶ + **12.15 Qui sciens versutiam.** Qui putant interrogationem Salvatoris ignoracionem esse, non dispensacionem, ex hoc loco discant, quod potuit scire cujus imago esset. Sed interrogat, ut ad sermonem eorum competenter respondeat. Denarium. Denarius genus nummi qui pro decem nummis computatur, et habet imaginem Cæsaris.

³⁰⁷ + **12.17 Reddite ergo quæ sunt Cæsaris.** Hoc ipse fecit: pro se et pro Petro solvendo tributa. Quæ sunt Dei Deo. Hoc quoque fecit Patris implens voluntatem. Aliter: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Impressionem suæ imaginis. Quæ sunt Dei Deo. Animam lumine vultus ejus illustratam, Unde: Signatum est super nos lumen vultus tui Psal. 4., etc.

³⁰⁸ + **12.18 Sadducæi,** etc. Duæ hæreses erant in Judæis, Pharisæorum et Sadducæorum. Pharisæi traditionum et observationum (quas illi vocant) justitiam præferebant: unde et divisi vocantur a populo. Sadducæi autem, id est, justi, et corporis et animæ resurrectionem negabant. Sadducæi, etc. BEDA. Qui resurrectionem corporum esse negant, vel non credunt animas judicantes interire cum corporibus; recte hujusmodi fabulam fingunt, quæ deliramenti arguat eos qui asserunt resurrectionem corporum. Potuit autem et in gente eorum aliquando hoc accidere.

³⁰⁹ + **12.20 Septem ergo,** etc. ID. Turpitudinem fabulæ opponunt, ut resurrectionem negent. Sed mystice, septem fratres sine filiis defuncti, omnibus reprobis congruunt: qui per totam vitam (quæ septem diebus volvitur) a bono opere steriles sunt, quibus viritim morientibus ad ultimum et ipsa mundana conversatio moritur, id est, transit, quasi uxor infecunda, quam illi sine fructu boni operis exegerunt. HIER. Mulier sterilis, nec relinquens semen ex septem fratribus, etc., usque ad quia initium sapientiæ timor Domini.

³¹⁰ + **12.25 Neque nubent, neque,** etc. BEDA. Græco idiomati Latina consuetudo non respondet: nubere enim proprie mulieres dicuntur: et viri ducere. Sed nos simpliciter dictum intelligamus, neque nubent viri, neque nubentur mulieres.

³¹¹ + **12.26 Ego sum Deus,** etc. BED. Cum multa apertiora testimonia de resurrectione posset

est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis. ²⁸ Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum. ³¹²

²⁹ Jesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Israë! Dominus Deus tuus, Deus unus est: ³⁰ et diliges Dominum Deum tuum ex tota corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. ³¹ Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Majus horum aliud mandatum non est. ³² Et ait illi scriba: Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum. ³¹³ ³³ Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine, et diligere proximum tamquam seipsum, majus est omnibus holocaustibus, et sacrificiis. ³⁴

Jesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare. ³¹⁴ ³⁵ Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt scribæ Christum filium esse David? ³⁶ Ipse enim David dicit in Spiritu Sancto: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. ³¹⁵ ³⁷ Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit. ³⁸ Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, ³¹⁶ ³⁹ et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cœnis: ⁴⁰ qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. ³¹⁷ ⁴¹ Et sedens Jesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, et multi divites jactabant multa. ³¹⁸ ⁴² Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta,

proferre, etc., usque ad quæ cum animabus vel bona vel mala gesserunt.

³¹² + **12.28 Interrogavit eum.** HIER. Quid sibi vult hæc quæstio, cum hoc sciant omnes periti in lege? Sed diverse in Exodo et Levitico et Deuteronomio ordinantur mandata. De his enim duobus uberibus super pectora sponsæ levatis alitur nostra infantia. Primum omnium, etc. Maximum quod ante omnia debemus in corde, quasi unicum pietatis fundamentum locare, hoc est, scilicet cognitio atque confessio divinæ unitatis cum executione divinæ operationis, quæ in dilectione Dei et proximi perficitur: hæc est fides quæ per dilectionem operatur.

³¹³ + **12.32 Bene magister.** BEDA. Ostendit scriba in hac responsione inter scribas et Phariseos gravem quæstionem diu versatam esse, etc., usque ad nemo autem absque fide et dilectione in qua sententia scriba iste declarat se fuisse.

³¹⁴ + **12.34 Non longe es a regno Dei,** etc. ISID. Quamvis ad tentandum venerit: longior namque est ignorantia quam scientia, ut Sadducæis dicitur: Erratis nescientes Scripturas neque virtutem Dei Matth. 22.. BEDA. Matthæus dicit, quia tentando quærebat, etc., usque ad secundum illud: Qui facile credit levis est corde, et minorabitur Eccl. 19.. Et nemo. Quia in sermonibus confutantur, ultra non interrogant; sed aperte comprehensum Romanæ potestati tradunt, unde patet venena invidiæ superari posse, sed difficile quiescere.

³¹⁵ + **12.36 Sede a dextris.** Nam in hoc infirmitatem filii, sed quia alter in altero operatur ostendit. Nam et filius subjicit inimicos Patri, et Deum Patrem glorificat super terram.

³¹⁶ + **12.38 Cavete.** BEDA. Nota, quia non vetat eos qui hujus officii sunt, etc., usque ad simulatione seducamur, vel æmulatione ad idem inflammemur.

³¹⁷ + **12.40 Qui devorant domos viduarum.** Quasi patroni in iudicio futuri, ab infirmis et peccatorum conscientia turbatis pecuniam accipere non dubitant: cum commendet Deo orationem manus porrecta ad dandum, non collecta ad accipiendum: quibus illud congruit: Oratio ejus fiat in peccatum.

³¹⁸ + **12.41 Gazophylacium.** BEDA. Græce, servare Latine. Gaza, Persice, divitiæ, Gazophy-

quod est quadrans, ³¹⁹ ⁴³ et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. ⁴⁴ Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia quæ habuit misit totum victum suum. ³²⁰

13Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, et quales structuræ. ³²¹ ² Et respondens Jesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. ³ Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, et Jacobus, et Joannes, et Andreas: ³²²

⁴ Dic nobis, quando ista fient? et quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari? ⁵ Et respondens Jesus cœpit dicere illis: Videte ne quid vos seducat: ³²³ ⁶ multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum: et multos seducent. ³²⁴ ⁷ Cum audieritis autem bella, et opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. ⁸ Exsurget

lacium locus quo divitiæ servantur, et arca, scilicet, in qua populi donaria congregabantur ad usus templi. Unde in libro Regum: Tulit Joiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper IV Reg. 12., etc., et porticus in quibus servabantur. Unde: Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo. Aspiciebat quomodo. Sicut appetitores primatus et vanæ gloriæ cavendos esse dixit, et simulatione orantibus prolixius iudicium prædixit, sic etiam offerentes justo examine discernit, ut retribuatur singulis, secundum cor et opera, quod et hodie facit in Ecclesia. Divites. BEDA. Divites, Judæi de justitia legis elati, etc., usque ad cunctis superborum Judæorum operibus, præstant.

³¹⁹ + **12.42 Vidua pauper.** HIER. Hæc pauperula me et similes signat, qui mitto quod possum et desidero quod non possum vobis explanare. Non quantum, sed ex quanto desiderat Deus. Unusquisque quadrantem potest offerre. Hæc est torta panis in Levitico, quæ est voluntas prompta. Quadrans, quia ex tribus consistit, cogitatu, verbo et facto. Quadrans. Quadrantem vocant calculatores quartam partem cuiusque rei, scilicet, loci, temporis, pecuniæ. Forsitan ergo hic quartam partem sicii, id est, quinque obolos significat.

³²⁰ + **12.44 Omnes enim.** BEDA. Judæus ex abundante mittit in munera, etc., usque ad Deus meus misericordia ejus præveniet me Psal. 58..

³²¹ + **13.1 Et cum egrederetur.** BEDA. Recedent de templo Domino, etc., usque ad erat luitura, et ædificia ruitura. Vides has, etc. Divinitus autem procuratum est, ut, patefacta per orbem fidei evangelicæ gratia, ipsum templum cum cæremoniis tolleretur: ne forte aliquis parvulus adhuc, ac lactens in fide, si videret manere illa a prophetis facta a Domino instituta admirando sanctum sæculare, paulatim ad Judaismum relaberetur. Aufertur ergo umbra, et palmam tenet veritas per orbem declarata. HIER. Prænuntiat cladem novissimi temporis, id est destructionem templi cum plebe et littera sua. De qua: Lapis super lapidem non relinquetur Luc. 21.: id est, testimonia prophetarum super eos in quos Judæi retorquebant ea ut in Esdram, in Zorobabel, in Machabæos.

³²² + **13.3 Et cum,** etc. BED. In sanctis quietus manet: dum superborum detestatur amentiam. Mons enim Olivarum fructiferam Ecclesiæ celsitudinem significat: mons ille non infructuosas arbores, sed oliveta gignit, quibus lumen alitur, requies lassus tribuitur, infirmitas solvitur.

³²³ + **13.5 Et respondens.** ID. A tempore Dominicæ passionis in populo Judæorum qui latronem seditiosum elegerunt, Christum Salvatorem abjecerunt, nec bella hostium nec seditiones civium cessaverunt; sed apostoli ne his adventantibus terreantur, et ne Hierosolymam Judæamque deserant, admonentur, quia non statim finis. In quadragesimum enim annum desolatio provincie et ultimum urbis ac templi excidium prolatum est.

³²⁴ + **13.6 Multi enim venient.** Imminente excidio multi venerunt qui se esse Christos, et jam tempus libertatis adesse mentirentur. Multi etiam in Ecclesia temporibus apostolorum inter cætera diem Domini instare minati sunt. Multi in nomine Christi venere Antichristi, quorum primus Simon Magus, cui auscultabant omnes qui erant in Samaria a minimo usque ad maximum dicentes: Hic est virtus Dei quæ vocatur magna: eo quod multo tempore magicis artibus dementasset eos.

enim gens contra gentem, et regnum super regnum, et erunt terræmotus per loca, et fames. Initium dolorum hæc. ³²⁵ ⁹ Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in consiliis, et in synagogis vapulabitis, et ante præsidēs et reges stabitis propter me, in testimonium illis. ³²⁶ ¹⁰ Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium. ³²⁷ ¹¹ Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus Sanctus. ¹² Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium: et consurgent filii in parentes, et morte afficient eos. ¹³ Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit. ¹⁴ Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, ubi non debet, qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes: ³²⁸ ¹⁵ et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introëat ut tollat quid de domo sua: ¹⁶ et qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum suum. ¹⁷ Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus. ³²⁹ ¹⁸ Orate vero ut hieme non fiant. ¹⁹ Erunt enim dies illi tribulationes tales quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus usque nunc, neque fient. ²⁰ Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro: sed propter electos, quos elegit, breviavit dies. ²¹ Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. ³³⁰ ²² Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa et portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. ²³ Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. ²⁴ Sed in illis diebus, post tribulationem illam, sol contenebrabitur, et luna non dabit splendorem suum: ³³¹ ²⁵ et stellæ cæli erunt decedentes, et virtutes, quæ in cælis sunt, movebuntur. ³³² ²⁶ Et tunc videbunt Filium hominis venientem

³²⁵ + **13.8 Exsurgat enim.** BEDA. Hæc omnia ante ultimos et acerbissimos dolores, etc., usque ad qui contra se invicem dimicantes, Ecclesiæ victoriam faciunt.

³²⁶ + **13.9 Videte autem.** BEDA. Quare hæc omnia inferantur, dicit Videte, etc. Ea enim vel sola maxima causa est excidii, quia post occisionem Domini, nominis quoque ac fidei præcones similes et confessores impia crudelitate vexabant.

³²⁷ + **13.10 Et in omnes gentes.** ID. Quia noverat Dominus corda discipulorum de perditione suæ gentis tristanda, hoc modo consolatur, ut sciant amissis Judæis se socios regni cœlestis ex toto orbe habituros. Sicut enim ecclesiasticæ historiæ testantur multo ante excidium Judææ, omnes apostoli ad prædicandum Evangelium per totum orbem sunt dispersi, exceptis Jacobo Zebedæi, et Jacobo fratre Domini, qui prius in Judæa pro verbo Evangelii sanguinem fuderunt.

³²⁸ + **13.14 Cum autem videritis,** etc. ID. Potest abominatio intelligi, vel Antichristus, vel imago Cæsaris quam Pilatus in templo posuit, etc., usque ad semper parebat imperio Romanorum.

³²⁹ + **13.17 Væ autem prægnantibus,** etc. Quia vel uteri pondere vel filiorum sarcina gravatæ fugere non poterunt. Unde in libro Historiarum legitur uxorem Jonathæ turbatam fuga, filium sinu suo lapsum recepisse perpetuo claudum.

³³⁰ + **13.21 Et tunc si quis.** BED. Quidam hoc ad captivitatem Judaicam referunt, quando multi Christos se esse dicentes, populum post se deceptum trahebant. Sed ibi nullus erat fidelis, quem Deus exhortaretur, ne perversos magistros sequeretur. Omnes et obsidentes et obsessi alieni a Christo obdurabant, unde melius de hæreticis accipiendum, qui contra Ecclesiam venientes, se Christos esse mentiuntur: quorum primus Simon Magus; extremus Antichristus.

³³¹ + **13.24 Sed in illis diebus,** etc. ID. Sidera in iudicio videbuntur obscura, etc., usque ad tunc fiet quod idem propheta alibi dicit: Et erit lux lunæ sicut sol, et lux solis erit septempleriter sicut lux septem dierum Isa. 3..

³³² + **13.25 Decedentes.** A lumine quando pene deerit semen Abrahæ, cui assimilatæ sunt stellæ. Et virtutes quæ, etc. BEDA. Quid mirum tremere homines, cum aspectu iudicii tremant

in nubibus cum virtute multa et gloria. ²⁷ Et tunc mittet angelos suos, et congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terræ usque ad summum cæli. ³³³ ²⁸ A ficu autem discite parabolam. Cum jam ramus ejus tener fuerit, et nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas: ³³⁴ ²⁹ sic et vos cum videritis hæc fieri, scitote quod in proximo sit, in ostiis. ³⁰ Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. ³¹ Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. ³³⁵ ³² De die autem illo vel hora nemo scit, neque angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. ³³⁶ ³³ Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus sit. ³⁴ Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, et dedit servis suis potestatem cujusque operis, et janitori præcepit ut vigilet, ³³⁷ ³⁵ vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane), ³⁶ ne, cum venerit repente, inveniatur vos dormientes. ³³⁸ ³⁷ Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilare.

angelicæ potestates? Unde Job: Columnæ cœli contremiscunt, et pavent ad nutum ejus Job. 26.. Et quid patitur virgula deserti, ubi concutitur cedrus paradisi? Movebuntur. HIER. Ad iram vindictæ quando mittentur a Filio hominis veniente in nubibus cœli cum virtute, quæ prius sicut pluvia in vellus descendit in humilitate.

³³³ + **13.27 A quatuor ventis.** Ab oriente et occidente, austro, aquilone, et non tantum ab his; sed a summo terræ usque ad summum cælum, id est, ab extremis finibus terræ per directum usque ad ultimos terminos ejus, ubi longe aspicientibus circulus cœli terræ videtur insidere.

³³⁴ + **13.28 A ficu autem.** Quasi dicat, quomodo cum fuerint in ficu teneri cauliculi, et gemma in florem erumpit, intelligitis adventum æstatis et veris et favonii; sic cum hæc quæ scripta sunt videritis, non putetis jam adesse finem mundi, sed quasi præcursores venire, qui ostendant prope esse. BEDA. Ficus Synagoga, quæ quia ad se veniente Domino fructum justitiæ non habuit, etc., usque ad et æstatem veræ lucis et pacis. HIER. Fici parabola, id est, prophetia. Folia nata, verba sunt præsentia, æstas vero proxima dies est iudicii, in quo unaquæque arbor manifestabit quod intus habuit an aridum ad comburendum, an viride ad plantandum in Eden cum ligno vitæ cujus folia in salutem gentium, id est, verba quibus dicitur, Venite, benedicti Patris mei, etc.

³³⁵ + **13.31 Cælum et terra transibunt.** Cælum æreum, a quo aves cœli et nebula cœli, unde Petrus: Cœli autem qui nunc sunt, et terra eodem verbo repositi sunt et igni reservati II Pet. 3., aperte docens, quia alii cœli sunt igne perituri quam aqua perdit, id est, inania et nebulosa. Aqua enim diluvii quæ tantum quindecim cubitis cacumina montium transcendit ultra æris ætherisque confinia non pervenit. Ecclesiastes Cap. 1.: Generatio præterit, et generatio advenit: terra vero in æternum stat. Sic ergo cælum et terra transeunt, secundum imaginem, manent in æternum secundum essentiam.

³³⁶ + **13.32 Neque filius. In eo enim sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi.** Ideo absconditi, quia nobis scire non expedit, unde ait: Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate Act. 1.. In quo ostendit quod sciat, sed nosse apostolis non expedit, ut semper incerti de adventu iudicis, sic quotidie vivant quasi alia die iudicandi. Sic ergo filius sibi, sed non nobis, ut semper simus solliciti, unde: videte, vigilate, etc. HILAR. Filius et Spiritus sanctus, quia non sunt a se, de die illa nesciunt a se: Pater autem, quia a se est, scit a se.

³³⁷ + **13.34 Et janitori,** etc. HIER. Ei, scilicet, qui prædicat. Cui dicitur: Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram Ezech. 3.. Vigilare ergo. Præmisso patrisfamilias exemplo, cur consummationis diem reticeat, dicit: vigilate ergo. Qui dormit, non corpora, sed phantasias videt, cum evigilat nihil habet de his quæ viderat. Sic sunt quos mundi amor rapit in vita, deserit post vitam.

³³⁸ + **13.36 Quod autem vobis.** Non solum rectores Ecclesiæ, sed et omnes vigilare præcipimur, januas cordium custodientes; ne antiqui hostis mala suggestio subintret, ne nos Dominus dormientes inveniatur, unde Paulus: Vigilare, justi, et nolite peccare.

14Erat autem Pascha et azyma post biduum: et quærebant summi sacerdotes et scribæ quomodo eum dolo tenerent, et occiderent. ³³⁹ ² Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. ³⁴⁰ ³ Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi: et fracto alabaastro, effudit super caput ejus. ³⁴¹ ⁴ Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est? ³⁴² ⁵ poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fremebant in eam. ³⁴³ ⁶ Jesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me: ³⁴⁴ ⁷ semper enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis. ³⁴⁵ ⁸ Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in sepulturam. ³⁴⁶ ⁹ Amen dico vobis: Ubiicumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. ³⁴⁷ ¹⁰ Et Judas Iscariotes, unus de duodecim,

³³⁹ + **14.1 Erat autem pascha.** HIER. Pascha, transitus interpretatur, phase vero immolatio, etc., usque ad et armati virtute comedamus dicentes: Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus Matth. 26.. BEDA. Pascha, quod Hebraice phase, a transitu, non a passione, etc., usque ad iter scilicet admonet subire virtutum. Et quærebant summi sacerdotes. HIER. A principibus egressa est iniquitas, qui templum parare, et vasa, et se purificare secundum legem ad esum agni debuerant.

³⁴⁰ + **14.2 Non in die festo.** ID. Vitant diem festum, quod convenit illis: non est festivitas eis qui vitam et misericordiam perdidierunt.

³⁴¹ + **14.3 Et cum esset Bethaniæ.** ID. Hinnulus cervorum semper ad lectulum suum redit, id est, Filius obediens Patri usque ad mortem: obedientiam a nobis petit. Simon enim obediens dicitur. Simonis leprosi. Simon leprosus mundum infidelem primo, postea fidelem significat. Et recumberet, venit, etc. Recumbente seipso, id est, humiliante se, ut eum tangeret fides peccatricis: quæ de pedibus ascendit ad caput, a capite descendit per fidem, id est, a Christo ad membra ejus. Mulier. BEDA. Maria Magdalena soror Lazari quem suscitavit Dominus, etc., usque ad ut Matthæus et Marcus perhibent, oleo sancto perfudit. Alabastrum. Alabastrum marmor candidum variis guttis distinctum unguenta incorrupta servat. Nardi spicati. Pistica nardus dicitur mista, quia non solum de radice, sed de spicis et de foliis compositum erat: quod est pretiosius. Et fracto. HIER. Domus impleta odore, cælum et terra est. Fractum alabastrum carnale est desiderium, quod frangitur ad caput: ex quo omne corpus compaginatum est. BED. Devotio Mariæ, fidem et pietatem designat Ecclesiæ, etc., usque ad pia prædicatione et devotis veneratur obsequiis.

³⁴² + **14.4 Erant autem quidam.** ID. Per synecdochen plurale pro singulari posuit, etc., usque ad cujus hac de causa furandi consuetudinem intimare curavit. Ut quid perditio ista. HIER. Perditus de salute perditionem invenit, ut in ficu fructifera mortis laqueum nancisceretur.

³⁴³ + **14.5 Poterat enim unguentum.** ID. Sub prætextu avaritiæ mysterium loquitur fidei, etc., usque ad spolia dividamus ad vesperam.

³⁴⁴ + **14.6 Bonum opus operata.** ID. Qui credit in Deum, reputatur ei in opus justitiæ. Aliud enim est credere ei, aliud est credere in eum, id est, totum se injicere in illum.

³⁴⁵ + **14.7 Me autem non semper.** BEDA. Corporali præsentia et familiaritate conjunctum sicut nunc. Unde Apostolus: Etsi noverimus Christum secundum carnem, sed nunc jam novimus II Cor. 5.. Spiritualiter autem semper est nobiscum, unde: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi omnibus diebus. HIER. Ita intelligendum est: Me autem non semper habebitis in corporali præsentia, ut prius in convictu et familiaritate.

³⁴⁶ + **14.8 Quod habuit.** Quod putatis perditionem esse unguenti, officium sepulturæ est. Nec mirum si mihi dedit odorem fidei bonum, cum ego pro ea fusurus sum sanguinem meum.

³⁴⁷ + **14.9 Amen dico vobis.** BEDA. Nota in Christo notitiam futurorum, passuros post paucos dies præscit Evangelium suum toto orbe prædicandum. Notandum, quod sicut Maria toto orbe quo est Ecclesia diffusa gloriam meruit de pio obsequio, quod Domino devote exhibuit: sic et Judas qui ei detraxit, perfidiæ nota longe lateque infamatur. Sed Dominus bonum pia laude remunerat,

abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. ³⁴⁸ **11** Qui audientes gavisii sunt: et promiserunt ei pecuniam se daturus. Et quærebat quomodo illum opportune traderet. ³⁴⁹ **12** Et primo die azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus, et paremus tibi ut manduces Pascha? ³⁵⁰ **13** Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans: sequimini eum, ³⁵¹ **14** et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? **15** Et ipse vobis demonstrat cœnaculum grande, stratum: et illic parate nobis. ³⁵² **16** Et abierunt discipuli ejus, et venerunt in civitatem: et invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt Pascha. **17** Vespere autem facto, venit cum duodecim. ³⁵³ **18** Et discumbentibus eis, et manducantibus, ait Jesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. ³⁵⁴ **19** At illi cœperunt contristari, et dicere ei singulatim: Numquid ego? ³⁵⁵ **20** Qui ait illis: Unus

futura impii contumelias tacet.

³⁴⁸ + **14.10 Uno de duodecim.** HIER. Unus numero, non merito, nomine non numine, corpore non animo, unde sponsus ad sponsam: Vulnerasti cor meum, soror mea, in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui Cant. 4.. Oculus et crinis sapientia est et virtus, quoniam Judæ cum cæteris dicitur: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei Matth. 13.. Et: Dedi vobis potestatem Luc. 10., etc. Abiit ad, etc. Ille abiit ad principes: et postquam exivit, intravit in eum Sathanas. Hic nox nocti indicat scientiam. Unumquodque animal ad sibi simile juugitur Matth. 28.. Maria currit ad apostolos ut dies diei eructet verbum; Judas ad Judæos, ut nox nocti indicet scientiam.

³⁴⁹ + **14.11 Et quærebat quomodo illum,** etc. HIER. Promittit se tradere, ut magister ejus ante dicebat: Tibi dabo hanc potestatem universam. BEDA. Multi hodie scelus Judæ exhorrent nec tamen cavent, etc., usque ad ut amotis arbitris mendacio veritatem, crimine mutent virtutem.

³⁵⁰ + **14.12 Et prima die azymorum.** ID. Quarta decima luna, quando abjecto fermento agnus occidebatur ad vesperum, etc., usque ad ipsius immolationis, id est, suæ passionis exordium sacravit. ISID. Cum amaritudine comeditur azyma, quæ est redemptio nostra. Amaritudo enim est passio Domini.

³⁵¹ + **14.13 Ite in civitatem.** BED. Indicium est præscientiæ divinitatis, etc., usque ad et ad tollenda mundi crimina vivifici fontis baptisma consecratur. HIER. Civitas est Ecclesia quæ muro fidei cingitur: homo occurrens primitivus populus est, amphora aquæ lex litteræ. Homo lagenam aquæ. BEDA. Consulte et aquæ bajuli, et Domini domus tacita sunt vocabula, ut omnibus verum pascha celebrare volentibus, id est sacramentis Christi imbui, eumque suæ mentis hospitio suscipere quærentibus, facultas danda signetur. Sequimini. HIER. Qui ducit in altum ubi refectio Christi, unde Raab exploratoribus mandat, ut non per ima sed per excelsa irent.

³⁵² + **14.15 Cœnaculum grande.** ID. Ecclesia magna, quæ narrat nomen Domini, strata varietate virtutum et linguarum, unde: Circumamicta varietate Psal. 44. virtutum, in qua paratur Domino pascha. Dominus domus Petrus apostolus cui Dominus domum suam credidit: ut sit una fides sub uno pastore. BED. Cœnaculum lex spiritualis, quæ de angustiis litteræ egrediens in sublimi loco recipit Salvatorem, etc., usque ad quia cuncta paschæ sacramenta et cætera legis decreta ejus esse sacramenta cognoscit.

³⁵³ + **14.17 Vespere autem.** HIER. Vespere diei vesperam indicat mundi. Circa undecimam namque horam veniunt novissimi: qui primi denarium accipiunt vitæ æternæ: quia ante crucem Abraham erat in inferno, et post crucem latro in paradiso.

³⁵⁴ + **14.18 Amen dico,** etc. Sicut de passione prædixerat: ita de proditore prædicit, dans locum poenitendi, ut cum intellexisset cogitationes suas præsciri a Deo, poeniteret eum facti sui. Non tamen ex nomine designat, ne aperte redargutus impudentior fiat. Mittit crimen in numerum: ut conscius poenitentiam agat. Unus ex vobis. Dum falsitas arguitur, veritas comprobatur et impletur. Qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem Psal. 40.. Omnes tanguntur ut fiat harmonia in cithara. Omnes nervi bene suspensi consona voce respondent: Nunquid ego sum, Domine? Unus remissus et pecuniæ amore affectus dixit: Nunquid ego sum, Rabbi?

³⁵⁵ + **14.19 Contristari.** Sicut undecim quia nihil mali contra Dominum cogitaverant: sed

ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. ³⁵⁶ 21 Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: vae autem homini illi per quem Filius hominis tradetur ! bonum erat ei, si non esset natus homo ille. ³⁵⁷ 22 Et manducantibus illis, accepit Jesus panem: et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. ³⁵⁸ 23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: et biberunt ex illo omnes. ³⁵⁹ 24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. 25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei. ³⁶⁰ 26 Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum. ³⁶¹ 27 Et ait eis Jesus: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, et dispergentur oves. ³⁶² 28 Sed postquam resurrexero, praecedam vos in Galilaeam. 29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. ³⁶³ 30 Et ait illi Jesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. ³⁶⁴ 31 At ille amplius loquebatur: Et si

plus credunt magistro quam sibi, et timentes fragilitatem suam, tristes de peccato suo interrogant, cujus non habebant conscientiam.

³⁵⁶ + **14.20 Unus ex duodecim.** HIER. Separat seorsum ovem lupus quam cupit. Ovis quae de ovili egreditur, lupi patet morsibus. Qui intingit. BEDA. Mira Domini patientia. Prius dixit: Unus ex vobis tradet me, perseverat proditor in malo. Apertius arguit: et tamen non proprie designatur. Judas aliis contristatis et manum retrahentibus a cibis temeritate et impudentia qua Dominum tradit; etiam manum cum magistro in catino mittit ut audacia bonam conscientiam mentiretur.

³⁵⁷ + **14.21 Vae autem.** ID. In sempiternum vae homini illi qui ad mensam Domini indigne accedit, etc., usque ad poena praedicatur ut qui pudore non vincitur, timore corrigatur.

³⁵⁸ + **14.22 Manducantibus.** ID. Finito veteri pascha quod in commemoratione liberationis populi Dei ab Aegypto agebatur, etc., usque ad ideoque velocius a morte resuscitandum. Accipit. HIER. Figurans corpus suum in pane, etc., usque ad exstinguuntur inimici quae sunt mysteria Ecclesiae Christi. BEDA. Panis qui confirmat cor hominis, etc., usque ad vel nos sine illius passione salvari.

³⁵⁹ + **14.23 Gratias.** Gratias egit et benedixit jam proximus passioni, qui poenam alienae iniquitatis suscipit: qui nihil dignum passione egit: ut ostendat quam aequanimiter unusquisque propriae culpae flagella sustinere debeat. Biberant. HIER. Ebrietas felix: salutaris satietas, etc., usque ad sanguis enim Novi Testamenti qui pro multis effunditur non omnes emundat.

³⁶⁰ + **14.25 Jam non bibam.** ID. Hic mutat sacrificium, sed non mutat tempus; ut nos nunquam coenam Jesu ante quartam decimam lunam faciamus. Qui facit in quarta decima resurrectionem, in undecima coenam Domini facit, quod nunquam inventum est nec in Novo nec in Vetere Testamento. Vitis. BEDA. Vitis vel vinea Domini Synagoga, etc., usque ad de salute ejusdem populi baptismo regenerati novo vobiscum gaudio perfundar.

³⁶¹ + **14.26 Et hymno dicto.** ID. Potest intelligi hymnus quem secundum Joannem Patri gratias agens decantabat, etc., usque ad et charismata sancti Spiritus quibus in corde perungamur, debere conscendere. In montem Olivarum. HIER. In monte Oliveti tenetur Jesus: et inde ascendit ad caelos: ut sciamus quia inde ascendimus ad caelos unde vigilamus, et oramus, et ligamur, nec repugnemus in terra. Omnes scandalizabimini. BEDA. Praedicat quid passuri sint: ut cum passi fuerint non desperent, sed poeniteant.

³⁶² + **14.27 In nocte ista. Qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt** I Thess. 5., et qui scandalizantur, nocte scandalizantur, id est, mente obscurati. HIER. Omnes cadunt, sed non omnes jacent. Nunquid quia dormit non adjiciet ut resurgat? Zach. 13. Carnale est cadere: diabolicum est jacere. Percutiam pastorem. Percute pastorem. Propheta postulat passionem Domini: Pater respondet: Percutiam pastorem. Precibus sanctorum Filius a Patre mittitur: id est, incarnatur et percutitur, et patitur: disperguntur oves pastore capto. Resurrectio promittitur ut spes non exstinguatur.

³⁶³ + **14.29 Petrus autem.** ID. Avis sine pennis in altum volare nititur: sed corpus aggravat animam ut, timore humanae mortis, timor Domini superetur.

³⁶⁴ + **14.30 Bis gallus vocem.** BEDA. Alii simpliciter: Priusquam gallus cantet, ter me

oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant. ³² Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec orem. ³⁶⁵ ³³ Et assumit Petrum, et Jacobum, et Joannem secum: et cœpit pavere et tædere. ³⁶⁶ ³⁴ Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate. ³⁶⁷ ³⁵ Et cum processisset paululum, procidit super terram, et orabat ut, si fieri posset, transiret ab eo hora. ³⁶⁸ ³⁶ Et dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt: transfer calicem hunc a me: sed non quod ego volo, sed quod tu. ³⁶⁹ ³⁷ Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare? ³⁷⁰ ³⁸ vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro vero infirma. ³⁷¹ ³⁹ Et iterum abiens oravit, eumdem sermonem dicens. ⁴⁰ Et reversus, denuo invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati), et ignorabant quid responderent ei. ⁴¹ Et venit tertio, et ait illis: Dormite jam, et requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. ⁴² Surgite, eamus: ecce qui me tradet, prope est. ³⁷² ⁴³ Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis et lignis, a summis sacerdotibus, et scribis, et senioribus. ⁴⁴ Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est,

negabis, etc., usque ad sicut et illud: Qui viderit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam Matth. 5.. HIER. Gallus cantat: Petrus negat ter, etc., usque ad et trinæ negationis sordes lavit lacrymis.

³⁶⁵ + **14.32 Gethsemani.** ID. Id est, vallis pinguium, ubi tauri pingues obsederunt eum et vituli multi circumdederunt eum. Sedete hic. ISID. Separantur in oratione qui separantur in passione: quia ille orat, illi dormiunt pinguedine cordis oppressi. Donec orem. BED. Cum Dominus in monte orat, etc., usque ad unde: Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Et majorem hac dilectionem nemo habet ut ponat qui animam suam pro amicis suis Phil. II; Joan. 15..

³⁶⁶ + **14.33 Et cœpit pavere.** HIER. Pavere et tristari docemur ante iudicium mortis, qui non possumus per nos dicere nisi per illum: Venit princeps hujus mundi et in me non habet quidquam Joan. 14..

³⁶⁷ + **14.34 Tristis est,** etc. BED. Non propter mortem tristis est, etc., usque ad sed a somno infidelitatis et torpore mentis.

³⁶⁸ + **14.35 Et orabat.** ID. Hæc vox est sonus infirmitatis nostræ, etc., usque ad sed quia aliter non fiet, Non quod ego volo, sed quod tu. HIER. Hoc contra Eutyrianos qui dicunt unam tantum in Christo operationem, unam voluntatem: hic autem ostendit humanam quæ per infirmitatem carnis recusat passionem, et divinam quæ prompta est perficere dispensationem.

³⁶⁹ + **14.36 Sed non quod.** HIER. Usque in finem non cessat docere nos patribus obedire: et voluntatem eorum voluntati nostræ præponere.

³⁷⁰ + **14.37 Et ait Petro,** etc. Qui dixerat: Et si oporteat me mori tecum, non te negabo: etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego Matth. 26.; nunc tristitiæ magnitudine somnium vincere non potest.

³⁷¹ + **14.38 Ut non intretis.** Non ait ut non tentemini, sed ut non intretis in tentationem, id est, ut tentatio vos non superet, non teneat intra suos casses. HIER. In tentationem intrat qui orare negligit. Ter discipuli dormiunt, ter Dominus orans suscitavit. Trina dormitio, tres mortuos quos Dominus suscitavit significat. Primus in domo, secundus ad sepulcrum, tertius de sepulcro. Trina Domini vigilia tres personas nos habere in orando docet, et de præteritis et de præsentibus, et futuris veniam rogare. Caro autem infirma. BEDA. Caro namque pondere suo ad ima semper trahit.

³⁷² + **14.42 Surgite.** Postquam tertio oravit, apostolorum timorem poenitentia corrigendum docuit, securus ad passionem pergit, dicens: Surgite, eamus. Quasi dicat nos non inveniant timentes, sed ultro eamus obviam, ut passuri gaudium et confidentiam videant.

tenete eum, et ducite caute. ³⁷³ ⁴⁵ Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: et osculatus est eum. ³⁷⁴ ⁴⁶ At illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt eum. ⁴⁷ Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis, et amputavit illi auriculam. ³⁷⁵ ⁴⁸ Et respondens Jesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehendere me? ³⁷⁶ ⁴⁹ quotidie eram apud vos in templo docens, et non me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ. ⁵⁰ Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. ³⁷⁷ ⁵¹ Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: et tenuerunt eum. ⁵² At ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis. ³⁷⁸ ⁵³ Et adduxerunt Jesum ad summum sacerdotem: et convenerunt omnes sacerdotes, et scribæ, et seniores. ³⁷⁹ ⁵⁴ Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis: et sedebat cum ministris ad ignem, et calefaciebat se. ³⁸⁰ ⁵⁵ Summi vero sacerdotes et omne concilium quærebant adversus Jesum testimonium ut eum morti traderent: nec inveniebant. ⁵⁶ Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: et convenientia testimonia non erant. ³⁸¹ ⁵⁷ Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: ⁵⁸ Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manu factum, et per triduum aliud non manu factum ædificabo. ⁵⁹ Et non erat conveniens testimonium illorum. ⁶⁰ Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens: Non respondes quidquam ad

³⁷³ + **14.44 Signum.** HIER. Dat signum osculi cum veneno diaboli: sicut Cain obtulit sacrificium subdolum et reprobatum, unde vinum cum aceto in cruce ponunt.

³⁷⁴ + **14.45 Rabbi.** BEDA. Impudens et scelerata confidentia magistrum vocat, etc., usque ad illud etiam complet: Cum his qui oderunt pacem Psal. 119., etc.

³⁷⁵ + **14.47 Unus.** ID. Petrus secundum Joannem eodem ardore mentis quo cætera. Sciebat enim quod Phinees puniendo sacrilegos, mercedem justitiæ et sacerdotii perennis acceperat. Lucas ait: Quod Dominus tetigit auriculam et sanavit eam Luc. 22.. Ipse enim pietatis nunquam obliviscitur, hostes etiam suos vulnerari non patitur. Mystice: Docens eos qui in suæ mortis consensione vulnus animæ contraxerunt, si digne poenituerunt salutem posse mereri.

³⁷⁶ + **14.48 Tanquam ad latronem.** ID. Quasi dicat: Stultum est cum gladiis et fustibus comprehendere, qui ultro se vobis tradit: et in nocte quasi latitantem investigare per proditorem, cum quotidie in templo doceat. Sed ideo adversum me congregamini in tenebris, quia potestas vestra in tenebris est.

³⁷⁷ + **14.50 Tunc,** etc. ID. Impletur quod dixit, quod omnes scandalizarentur, etc., usque ad et a Deo revocandi, adversariis dare didicerunt.

³⁷⁸ + **14.52 At ille,** etc. Sicut Joseph relicto pallio nudus de manibus impudicæ dominæ effugit. Qui autem vult effugere manus iniquorum, relinquens mente quæ mundi sunt, post Jesum fugiat. Ab eis. Quorum et præsentiam detestabatur et facta. Non a Domino, cujus amorem etiam absens corpore fixum servavit in mente.

³⁷⁹ + **14.53 Summum,** etc. Caiphæ scilicet, qui secundum Joannem erat pontifex anni illius, de quo consentaneum scribit Josephus, quod pontificium sibi absque merito dignitatis emerat a principe Romano: quid ergo mirum, si iniquus pontifex inique judicat?

³⁸⁰ + **14.54 A longe.** BEDA. Quia negationi proximus, si Christo proximus fuisset non negasset: in hoc tamen admirandus est, quod Dominum non reliquit etiamsi timeat. Quod timeat naturæ est, quod sequitur devotionis est: quod negat obreptionis est, quod poenitet fidei est. Atrium. HIER. Atrium, sæcularis circumitus est. Ministri, dæmonia sunt. Ignis desiderium carnale, cum quibus qui manet, flere peccata non valet. Et calefaciebat se. BEDA. Est ignis charitatis; de quo dicitur, etc., usque ad moxque sui cordis arcana prunis inflammavit amoris.

³⁸¹ + **14.56 Falsum testimonium.** ID. Falsus est qui non in eodem sensu dicta intelligit quo dicuntur, etc., usque ad ut proprie de templo Judaico videatur dixisse.

ea quæ tibi obijciuntur ab his? ³⁸² ⁶¹ Ille autem tacebat, et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei: Tu es Christus Filius Dei benedicti? ⁶² Jesus autem dixit illi: Ego sum: et videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cæli. ³⁸³ ⁶³ Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? ³⁸⁴ ⁶⁴ Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. ³⁸⁵ ⁶⁵ Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem ejus, et colaphis eum cædere, et dicere ei: Prophetiza: et ministri alapis eum cædebant. ³⁸⁶ ⁶⁶ Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis: ⁶⁷ et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Jesu Nazareno eras. ⁶⁸ At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit. ³⁸⁷ ⁶⁹ Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. ⁷⁰ At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam et Galilæus es. ³⁸⁸ ⁷¹ Ille autem cœpit anathematizare et jurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. ⁷² Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Jesus: Priusquam gallus cantet bis,

³⁸² + **14.60 Et exurgens**, etc. Iratus, quia non invenit locum calumniæ, motu corporis insaniam mentis demonstrat. Non respondens, etc. Ad responsum provocat, ut ex qualibet occasione sermonis locum accusandi inveniatur. Jesus autem non respondit, quia prævidit quidquid responderet in calumniam verti. Tu es Christus. HIER. Quem expectabat a longe non videbat prope: sicut Isaac caligantibus oculis, Jacob sub manibus non agnoscebat, sed longe post de eo futura canit.

³⁸³ + **14.62 Et videbitis**. Sacerdos interrogat Filium Dei; Jesus respondit Filium hominis; ut intelligamus eundem Filium Dei esse et Filium hominis, ne quaternitatem faciamus in Trinitate, et homo in Deo, et Deus in homine sit. A dextris virtutis. Quia humiliavit seipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen Phil. 2.. Cum nubibus cæli. HIER. Ascendit in nube, cum nube venit: id est cum corpore solo suo quod assumpsit a virgine ascendit, et cum multiforimi Ecclesia, quæ est corpus ipsius et plenitudo ad iudicium venturus est, sicut dicit Matthæus: Cum autem venerit Filius hominis, et omnes angeli cum eo, etc.

³⁸⁴ + **14.63 Summus autem sacerdos**. BEDA. Eadem rabies quæ prius de sede excusserat, etc., usque ad cum in Lycaonia quasi dii honorarentur, fecerunt. Vestimenta sua, etc. HIER. Hoc est, ephod in quo Judæi habebant honorem, amiserunt, etc., usque ad ejus tamen inviolata permanet castitas usque ad consummationem sæculi in illis, quos sors electionis invenerit.

³⁸⁵ + **14.64 Qui omnes**, etc. HIER. Quo reatu suo nostrum reatum solveret, etc., usque ad hinc propheta: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Psal. CXV.

³⁸⁶ + **14.65 Velare faciem**, etc. Non ut scelera eorum non videat, sed, ut ipsi quondam Moysi fecerunt, a se gratiam cognitionis ejus abscondant. Hoc velamentum usque hodie manet super cor eorum, quod in Christum credentibus est ablatum. Unde eo moriente velut templum scissum est, et sancta sanctorum arcana patefacta. Alapis eum cædebant. BEDA. Qui tunc cæsus est alapis, et nunc cæditur blasphemis falsorum Christianorum. Qui consumptus salivis infidelium, nunc vesanis fidelium opprobriis exhonoratur.

³⁸⁷ + **14.68 At ille**, etc. Nota, quod negat Christum qui se negat ejus esse discipulum. Dominus enim non dixit: Negabis te discipulum meum, sed me negabis. Negavit ergo eum cum se negavit ejus esse discipulum. Et exiit foras, etc. HIER. Petrus sine spiritu, voci ancillæ cessit, etc., usque ad et foras eximus extra quod fuimus.

³⁸⁸ + **14.70 Nam et Galilæus**. BEDA. Eadem lingua Galilæis et Hierosolymitis est, sed tamen quæcunque provincia et regio habet proprium loquendi sonum quem mutare, etc., usque ad quia nomen illud aliter Hierosolymitæ, aliter Galilæi sonabant.

ter me negabis. Et cœpit flere. ³⁸⁹

15 Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, et scribis, et universo concilio, vincientes Jesum, duxerunt, et tradiderunt Pilato. ³⁹⁰ 2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Judæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. ³⁹¹ 3 Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. 4 Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant. ³⁹² 5 Jesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. 6 Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vincitis, quemcumque petissent. 7 Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum seditiosis erat vincitus, qui in seditione fecerat homicidium. 8 Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. 9 Pilatus autem respondit eis, et dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum? 10 Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. 11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. ³⁹³ 12 Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum? 13 At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. 14 Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. ³⁹⁴ 15 Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, et tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur. ³⁹⁵ 16

³⁸⁹ + **14.72 Et recordatus est.** ID. Petrus nocte negat, ad galli cantum pœnitet. In die quem tertio negaverat, se tertio amare professus est. Quod enim, etc., usque ad egreditur foras (ut alii Evangelistæ narrant), ut ab impiis secretus, negationis culpam liberius abluat fletibus.

³⁹⁰ + **15.1 Et confestim,** etc. Sequitur: Vincientes Jesum. Mos erat Judæis, ut quem morte adjudicassent, vincitum judici traderent. Et notandum, quod non tunc primum ligaverant, sed mox comprehensum nocte in horto, ut Joannes dicit: Et sic adduxerunt eum ad Annam primum Joan. 18.. HIER. Adest Samson vincitus a Dalila. Samson interpretatur, etc., usque ad et fontem perennis vitæ sitientibus nobis, id est corporis sui, aperit.

³⁹¹ + **15.2 Tu es rex Judæorum?** Cum Pilatus nihil criminis interrogat nisi an sit rex Judæorum, arguitur impietas eorum qui nec falso quidem quod objiciant invenerunt. Tu dicis. Sic temperat responsum, ut verum dicat, nec tamen calumniæ pareat. Et nota, quod Pilato qui invitus fert sententiam, aliqua in parte responderit: sacerdotibus autem et principibus respondere noluerit, indignosque sermone suo judicaverit.

³⁹² + **15.4 Vide,** etc. Ethnicus condemnat Jesum, sed causam refert in populum Judæorum. Vide in quantis, etc.

³⁹³ + **15.11 Ut magis Barabbam.** BEDA. Adhæret Judæis usque hodie petitio sua, quam toto labore impetraverunt. Data enim optione sibi, pro Jesu latronem, pro Salvatore interfectorem elegerunt. Merito ergo salutem et vitam perdiderunt et latrocinii ac seditionibus in tantum se subdiderunt, ut regnum et patriam perderent, et libertatem corporis et animæ nunquam reciperent.

³⁹⁴ + **15.14 Pilatus vero.** Multas occasiones dedit Pilatus liberandi Salvatorem, primo justo confers latronem, deinde inferens: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum? Cumque respondissent: Crucifigatur, non statim acquievit, sed secundum suggestionem uxoris quæ mandaverat ei (ut Matthæus dicit): Nihil tibi et justo illi Matth. 27., respondens ait: Quid enim mali fecit? Quod dicendo, Jesum absolvit. At illi magis, etc. David: Circumdederunt me canes multi Psal. 21., etc. Isaias: Expectavi ut faceret judicium, et ecce iniquitas: et justitiam, et ecce clamor Isa. 5.. Jeremias: Facta est hæreditas mea mihi sicut leo in silva: dedit contra me vocem Jer. 12..

³⁹⁵ + **15.15 Barabbam, et tradidit,** etc. HIER. Hi sunt duo hirci, unus apompeius, id est emissarius, cum peccato populi in desertum inferni absolutus dimittitur. Alter pro peccatis absolutorum, ut agnus occiditur. Pars Domini semper mactatur, pars diaboli, qui est magister eorum, effrenata in tartara præcipitatur. Jesum flagellis. Ut nos flagellis liberaret; unde: Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo Psal. 90.: cum prius diceretur: Multa flagella peccatoris Psal.

Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam cohortem, ¹⁷ et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam. ³⁹⁶ ¹⁸ Et cœperunt salutare eum: Ave rex Judæorum. ¹⁹ Et percutiebant caput ejus arundine: et conspuebant eum, et ponentes genua, adorabant eum. ³⁹⁷ ²⁰ Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt eum vestimentis suis: et educunt illum ut crucifigerent eum. ³⁹⁸ ²¹ Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem ejus. ³⁹⁹ ²² Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Calvariæ locus. ⁴⁰⁰ ²³ Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit. ⁴⁰¹ ²⁴ Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis,

31.. BEDA. Jesum flagellis cæsum. Cæsus est ab ipso Pilato, unde Joannes: Apprehendit Pilatus Jesum et flagellavit: et post subjunxit: Et milites plectentes coronam de spinis Joan. 19., etc. Et militibus illudendum præbuit. Quod ideo fecit, ut ejus pœnis et opprobriis saturati ultra mortem non sitirent.

³⁹⁶ + **15.17 Et induunt.** BEDA. Matthæus ita: Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei Marc. 27.. Quod idem est. Pro regia enim purpura data est, etc., usque ad purpura vel cocco vestitur, cum triumpho gloriosorum martyrum gloriatur.

³⁹⁷ + **15.19 Et percutiebant,** etc. Caput Christi percipiunt qui eum denegant esse Deum. Et qui Scripturæ auctoritate errorem suum defendunt (quia scriptura arundine solet fieri), quasi arundine caput ejus feriunt. In faciem ejus spuunt qui præsentiam gratiæ ejus execrandis verbis ex interna cæcæ mentis insania conceptis respuunt, et eum in carne venisse negant. Adorabant eum. Quasi falso se dixisset Deum. Sed hodie (quod est gravioris insaniæ) quidam eum certa fide ut Deum verum adorant, sed perversis actibus mox verba ejus quasi fabulosa despiciunt, ac promissa regni illius temporalibus illecebris postponunt. Et educunt illum. HIER. Hic educitur Abel in agrum a fratre ut perimatur. Hic adest Isaac, etc., usque ad hic adest Jonas de ligno navis foris et in mare ventremque ceti triduo missus.

³⁹⁸ + **15.20 Ut crucifigerent.** HIER. Ipsa crucis species quid est nisi forma quadrati mundi? Oriens de virtute fulget, arcton dextera tenet, auster læva consistit, occidens sub plantis firmatur. Unde Apostolus: Ut sciamus quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas et profundum Ephes. 3.. Aves in forma crucis ad æthera volant, homo adorat, et natat in forma crucis, navis per maria antenna cruci assimilata sufflatur. Tau littera signum salutis et crucis demonstrat.

³⁹⁹ + **15.21 Et angariaverunt.** BEDA. Ipse Dominus primo crucem suam portavit, sicut Joannes dicit: Post iste Simon, de quo et alii dicunt, et hoc satis congruo ordine mysterii. Christus enim passus pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus Joan. XIX; I Petr. 2.. HIER. Simon qui portat crucem in angaria, hic est qui laborat pro laude humana. Cogunt eum homines huic labori quem non cogit timor vel dilectio Dei. Patrem Alexandri. Magnæ opinionis Simon iste videtur esse, cum et filii ejus tanquam noti omnibus ex nomine designantur. HIER. Alii per merita patrum suorum commemorantur, alii per merita filiorum. Hic autem Simon, etc., usque ad unde: per Jeremiam ad Judæam dicitur: Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum.

⁴⁰⁰ + **15.22 Calvariæ locus.** HIER. Tradunt Judæi quod in hoc loco montis immolatus fuerit aries pro Isaac Gen. 22., ut ibi decalvetur Christus, id est carne sua, scilicet Judæa carnali, separetur. BEDA. Extra portam truncabantur capita damnatorum, et calvariæ decollatorum loca dicuntur. Ideo ibi crucifixus Dominus ut ubi erat area damnatorum, ibi erigantur vexilla martyrum. Et quoniam pro nobis factum est maledictum crucis et flagellatus et crucifixus pro salute omnium, quasi noxius inter noxios voluit crucifigi.

⁴⁰¹ + **15.23 Et dabant.** BEDA. Matthæus, cum felle mistum Matth. 27., quod idem est. Fel enim pro amaritudine posuit. Myrrhatum enim vinum est amarissimum; quanquam fieri possit ut et felle et myrrha amarissimum redderent vinum. HIER. Et dabant, etc. Hoc aceto succus lethalis pomi abstergitur. Et non accepit. Id pro quo patitur. Unde de eo: Quæ non rapui tunc exsolvebam Psal. 68.. Et non accepit. Matthæus: Et cum gustasset, noluit bibere. Indicat Matthæus quod pro nobis amaritudinem mortis gustaverit, sed die tertia resurrexit.

quis quid tolleret. ⁴⁰² ²⁵ Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum. ⁴⁰³
²⁶ Et erat titulus causæ ejus inscriptus: Rex Judæorum. ⁴⁰⁴ ²⁷ Et cum eo
 crucifigunt duos latrones: unum a dextris, et alium a sinistris ejus. ⁴⁰⁵ ²⁸ Et
 impleta est Scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. ²⁹ Et
 prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes: Vah !
 qui destruis templum Dei, et in tribus diebus reædificas, ⁴⁰⁶ ³⁰ salvum fac
 temetipsum descendens de cruce. ³¹ Similiter et summi sacerdotes
 illudentes, ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit; seipsum non
 potest salvum facere. ⁴⁰⁷ ³² Christus rex Israël descendat nunc de cruce, ut
 videamus, et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei. ⁴⁰⁸
³³ Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam
 nonam. ⁴⁰⁹ ³⁴ Et hora nona exclamavit Jesus voce magna, dicens: Eloï,

⁴⁰² + **15.24 Et crucifigentes cum.** HIER. Hic figitur salus in ligno. Primo infixæ est mors in ligno. Lignum primum, scientiæ boni et mali; secundum boni tantum et vitæ nobis lignum est. Extensio primæ manus ad lignum mortem apprehendit; extensio secundæ vitam quæ perierat invenit. Ligno hoc vehimur per mare undosum ad terram viventium. Vestimenta sua. BEDA. Quadripartita vestis Christi secundum numerum militum, significat Ecclesiam quatuor partibus orbis æqualiter, id est concorditer distributam. HIER. Vestimenta Domini mandata sunt quibus tegitur corpus ejus, quod est Ecclesia, quia dividuntur inter milites gentium ut sint quatuor ordines cum sit una fides, id est conjugati, viduati, præpositi, separati. Sortiti sunt tunicam indivisam quæ est pax et veritas in cunctis in modum regalis amictus vel annuli. Mittentes sortem. ID. Super tunicam, scilicet quæ erat inconsutilis. Hic sortita, etc., usque ad et sors solius Dei judicio venit vel cedit.

⁴⁰³ + **15.25 Erat autem hora ter.** HIER. Hoc proprie Marcus, nam sexta hora tenebræ suffuderunt terram, ut non quis posset movere caput. A tricesimo namque, etc., usque ad qui magis dicendi sunt eum crucifixisse quamvis nitantur hoc dissimulare, quam milites qui secundum officium suum duci suo parere.

⁴⁰⁴ + **15.26 Et erat titulus.** BEDA. Titulus ostendit quod nec occidendo potuerunt efficere quod non esset eis rex; unde: Ego autem constitutus sum rex ab eo, etc. Bene enim simul est rex et pontifex, cum eximiam Patri suæ carnis hostiam offerret in altari crucis, et regis dignitatem titulo prætenderet, ut cunctis insinuaret quod per crucis patibulum non perdidit, sed confirmaverit imperium.

⁴⁰⁵ + **15.27 Et cum eo crucifigunt.** BEDA. Sicut dicit Apostolus: Vetus homo noster simul cum illo crucifixus est ut destruat corpus peccati, ut ultra non dominetur super nos peccatum. Quandiu ergo agunt opera nostra ut evacuetur corpus peccati, quandiu, etc., usque ad unde Apostolus: Ut in charitate radicati et fundati possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas et profundum Ephes. 3.. Duos latrones. ID. Latrones qui cum Domino crucifixi sunt signant eos qui fide et confessione Christi, vel agone sui martyrii, vel quamlibet arctam continentiam subeunt. Et qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis merito et fide signantur. Qui autem pro humana gloria vel qualibet minus digna intentione, sinistri latronis mentem imitantur et actus. HIER. Cum iniquis veritas deputata unum relinquit sinistrum, alterum assumit dextrum; sic faciet in die judicii, ex simili crimine dissimiles sortiuntur vias. Alter præcedit Petrum in paradysum, alter Judam in infernum. Confessio brevis vitam acquirit longam, et blasphemia finita poena plectitur æterna. Hic pullus Judæ ligatur ad vitem, id est, pallium tingitur in sanguine uvæ, hic lacerant hædi vineam.

⁴⁰⁶ + **15.29 Moventes capita.** HIER. Emittitur mors iniquorum quando excitantur vincula inferni usque ad cervicem, quæ est cervix humani generis.

⁴⁰⁷ + **15.31 Alios salvos.** HIER. Etiam nolentes confitentur quod alios fecit salvos, et se propria damnant sententia, quia alios salvos fecit et se si vellet salvare poterat.

⁴⁰⁸ + **15.32 Descendat nunc.** Plus est de sepulcro surgere, et tamen non crediderunt. Hi omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt Psal. 13.. Et qui cum eo. BEDA. Secundum Lucam Luc. 23. unus latro blasphemabat dicens: Si tu es Christus, salvum fac te et nos. Alter, etc., usque ad qui cœlestia petunt, ad ea sine dubio Christo mediante et miserante perveniunt.

⁴⁰⁹ + **15.33 Et facta hora sexta.** BEDA. Notandum quod hora sexta, id est sole recessuro a

eloi, lamina sabachthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? ³⁵ Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat. ⁴¹⁰ ³⁶ Currens autem unus, et implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum. ⁴¹¹ ³⁷ Jesus autem emissa voce magna expiravit. ⁴¹² ³⁸ Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum. ⁴¹³ ³⁹ Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat. ⁴¹⁴ ⁴⁰ Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi minoris, et Joseph mater, et Salome: ⁴¹⁵ ⁴¹ et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, et ministrabant ei, et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jerosolymam. ⁴² Et cum jam sero esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum), ⁴¹⁶ ⁴³ venit Joseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui et ipse erat exspectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. ⁴¹⁷ ⁴⁴ Pilatus autem mirabatur si jam obiisset. Et accersito

centro mundi, crucifixus sit, et diluculo, oriente sole resurrexit, etc., usque ad et qua hora primus Adam peccando mundo mortem intulit, eadem hora secundus Adam mortem moriendo destrueret. Tenebræ. HIER. Hic adest Nœ inebriatus ac nudatus cœlo ac terra ebrioso pallio tectus, et ab homine irrisus hic stillavit de ligno sanguis.

⁴¹⁰ + **15.35 Et quidam**, etc. Non omnes. Forsitan milites Romani non intelligentes proprietatem Hebræi sermonis, ex eo quod dicitur Eloi, putaverunt Eliam ab eo vocari. Vel Judæi solito sibi sermone verba Domini depravantes, imbecillitatis infamabant eum quod Eliæ vocaret auxilium.

⁴¹¹ + **15.36 Currens autem**, etc. BEDA. Joannes plenius dicit: Postea sciens Jesus, etc. Quasi: Hoc minus fecistis, date quod estis. Erant enim, etc., usque ad de quo: Dominus plantavit vineam Soreth: et quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ: et exspectavi ut faceres uvas, et fecisti spinas Isa. 5..

⁴¹² + **15.37 Jesus autem**, etc. BEDA. Quid dixerit Lucas aperit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum; et hoc dicens expiravit Luc. 23.. Quod autem dicit Joannes: Cum accepisset acetum, dixit: inclinatio capite tradidit spiritum Joan. 19.. Inter hoc quod ait: Consummatum est, et illud: inclinatio capite emisit spiritum, emissa est vox illa magna, quam Joannes tacet, cæteri commemorant: In manus tuas, etc. HIER. Infirmata etenim carne mox virtus divina invaluit quæ dicit: Aperite mihi portas justitiæ Psal. 117., etc. Nos autem cum nulla, vel una voce morimur qui de terra sumus; ille enim cum exaltata voce expiravit qui de cœlo descendit.

⁴¹³ + **15.38 Et velum templi**. Ut arcam testamenti, et omnia legis sacramenta quæ tegebantur appareant, et ad gentes transeant. Ante dicebatur: Notus in Judæa Deus, in Israël magnum nomen ejus Psal. 75.; nunc autem: Exaltare super cœlos Deus Ibid. 56., et in omni, etc.; et in Evangelio prius: In viam gentium ne abieritis Matth. 10.; et post passionem: Ite, et docete omnes gentes Ibid. 28..

⁴¹⁴ + **15.39 Videns autem**, etc. Ostenditur quare centurio miratur, quia vidit eum sic expirasse, id est spiritum emisisse. Nullus enim habet potestatem emittendi spiritum, nisi conditor animarum. Vere, etc. HIER. Nota quod centurio ante crucem in ipso scandalo passionis vere Filium Dei confitetur: et Arius, etc., usque ad et vere Filium Dei Synagoga tacente confirmat.

⁴¹⁵ + **15.40 Erant autem**. ID. Sicut non excluditur muliebris sexus a salute per Mariam virginem: ita non repellitur a mysterio crucis scientiæ et resurrectionis per viduam Mariam Magdalenam et cæteras matres. Jacobi minoris et Joseph. BEDA. Minorem Jacobum dicit Jacobum Alphei, qui et frater Domini, eo quod esset filius Mariæ materteræ Domini. De qua Joannes: Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus Joan. 19., etc. Cleophæ videtur eam dicere a patre vel a cognatione.

⁴¹⁶ + **15.42 Et cum jam sero esset**, etc. ID. Græce, præparatio Latine. Hoc nomine Judæi inter Græcos morantes sextam sabbati appellabant, quia in eo quæ sabbato erant necessaria præparabant secundum quod, etc., usque ad donec octava veniente ætate et ipsa corpora resurrectione glorificata cum animabus simul incorruptionem æternæ hæreditatis accipiant.

⁴¹⁷ + **15.43 Venit Joseph**. HIER. Joseph venit sero parasceve ab Arimathia, quæ interpretatur

centurione, interrogavit eum si jam mortuus esset. ⁴⁵ Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus Joseph. ⁴⁶ Joseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti. ⁴¹⁸ ⁴⁷ Maria autem Magdalene et Maria Joseph aspiciebant ubi poneretur. ⁴¹⁹

16Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jesum. ⁴²⁰ ² Et valde mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam sole. ⁴²¹ ³ Et dicebant ad invicem: Quis revolvit nobis lapidem ab ostio monumenti? ⁴²² ⁴ Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. ⁴²³ ⁵ Et introentes in monumentum viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, et obstupuerunt. ⁴²⁴ ⁶ Qui dicit illis: Nolite expavescere: Jesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic,

deponens, ad deponendum corpus Christi, etc., us que ad aspicientibus a longe electis qui sunt stellæ maris, quando, si fieri potest, scandalizabuntur etiam electi.

⁴¹⁸ + **15.46 Joseph autem,** etc. BEDA. Ex simplici sepultura Domini, ambitio divitum condemnatur, qui nec in tumulis, etc., usque ad lineo terreno celebrat, sicut corpus Domini in syndone munda sepultum est: sic a papa Sylvestro statutum est. Quod erat excisum. BEDA. Dicitur quod monumentum Domini domus rotunda fuit de subjacente rupe excisa tantæ altitudinis ut homo rectus consistens vix extenta manu culmen possit attingere. Et habet introitum, etc., usque ad color autem monumenti et loculi albo et rubeo dicitur esse permistus.

⁴¹⁹ + **15.47 Maria autem,** etc. ID. Lucas dicit: Quia astabant omnes noti ejus a longe, et mulieres quæ secutæ fuerant eum Luc. 23.. Sed aliis deposito corpore ejus ad sua remeantibus, solæ mulieres, etc., usque ad et si forte valeant imitari pia curiositate, quo ordine sit ejus passio amplectenda, perpendunt.

⁴²⁰ + **16.1 Et cum transisset.** BEDA. Lucas dicit quia revertentes a monumento paraverunt aromata et unguenta, et sabbato siluerunt, quia mandatum erat ut sabbati silentium, etc., usque ad illuminata facie decussis vitiorum tenebris odorem bonorum operum Domino et orationum suavitatem offerre. HIER. Nunc cum aromatibus redolentibus cum sponsa et adolescentulis currunt, post eam conspergimus librum, id est cubile, etc., usque ad et Domino in eo cum triumpho resurgente et dicente: Hæc est dies quam fecit Dominus, etc. PSAL. 117..

⁴²¹ + **16.2 Et valde mane.** HIER. Quod alius dicit diluculo. Diluculum est inter tenebras noctis et diei claritatem in qua salus venit in Ecclesia declaranda more solis, qui consurgens roseam præmittit auroram, ut tantus splendor præparatis oculis possit videri, cum tempus Dominicæ resurrectionis illuxit, ut tunc laudes Christi tota cantaret ecclesia sanctarum feminarum, quando vitam præstitit et lumen credulitatis infundit.

⁴²² + **16.3 Et dicebant ad invicem.** HIER. Aquilæ congregantur ad corpus, martyres et apostoli vident lapidem revolutum, qui est lex mortis, quasi dicat: Ubi est, mors, aculeus tuus I Cor. 15.?

⁴²³ + **16.4 Revolutum lapidem.** BEDA. Quomodo lapis per angelum sit revolutus, Matthæus dicit? Allegorice autem, lapidis revolutio resurrectionem sacramentorum Christi quæ velamine litteræ legis tecta erant, insinuat. Lex etenim in lapide scripta est cujus ablato tegmine, gloria resurrectionis ostensa est, et abolitio mortis antiquæ, et vita nobis speranda perpetua toto orbe cœpit prædicari.

⁴²⁴ + **16.5 Juvenem.** HIER. Non senem, non infantem, sed jucundum ætate, ut dicitur: Lætare, juvenis, in adolescentia tua Eccle. 11., quæ non est hic vera dum senio mista. BEDA. Mulieres angelos vident quæ cum aromatibus venerunt, quia illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutibus ad Deum per sancta desideria veniunt. Sedentem in dexteris. BEDA. Ad meridianam partem loci illius, ubi positum fuerat, etc., usque ad intrantes in monumentum duos angelos ibi stantes invenerunt. GREG. Per sinistram vita præsens, per dexteram vita æterna, etc., usque ad et ad angelorum numerum restituens cœlestis patriæ damna reparavit.

ecce locus ubi posuerunt eum. ⁴²⁵ ⁷ Sed ite, dicite discipulis ejus, et Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. ⁴²⁶ ⁸ At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: invaserat enim eas tremor et pavor: et nemini quidquam dixerunt: timebant enim. ⁴²⁷ ⁹ Surgens autem mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua ejecerat septem dæmonia. ⁴²⁸ ¹⁰ Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus et flentibus. ¹¹ Et illi audientes quia viveret, et visus esset ab ea, non crediderunt. ⁴²⁹ ¹² Post hæc autem duobus ex his ambulatibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam: ⁴³⁰ ¹³ et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis crediderunt. ¹⁴ Novissime recumbentibus illis undecim apparuit: et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis: quia iis,

⁴²⁵ + **16.6 Nolite expavescere.** GREG. Quasi: Paveant illi qui non amant adventum Domini vel supernorum civium, qui vitiis pressi de eorum societate desperant. Vos autem, quid timetis quæ vestros concives videtis? Unde Matthæus angelum apparuisse describens ait: Erat aspectus ejus sicut fulgur, et vestimenta ejus sicut nix Matt. 28.. Jesum. Salutare. Sed quia multi non substantialiter sed nuncupative hoc nomine dicebantur, determinat per locum Nazarenum, et causam subdit: Crucifixum. Atque addit: Surrexit, non est hic. Per præsentiam carnis, qui tamen nusquam deest per præsentiam majestatis. Ecce locus. Ostenditur mortalitas mortalibus ad actionem gratiarum debitam, ut intelligamus quid simus et fuerimus, et sciamus quid erimus.

⁴²⁶ + **16.7 Et Petro.** BEDA. Petrus vocatur ex nomine, ne desperet ex negatione. Nisi enim, etc., usque ad ut qui futurus erat pastor Ecclesiæ in sua culpa disceret quomodo aliis misereri deberet. Et Petro. HIER. Qui se indignum discipulatu indicat, cum ter magistrum negat. Sed peccata præterita non nocent, quando non placent. Præcedit vos. Bene de Redemptore nostro dicitur: de Galilæa namque transmigratio facta interpretatur. Jam enim a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a pœna ad gloriam transmigraverat. Et bene post resurrectionem in Galilæa a discipulis videtur, quia resurrectionis ejus gloriam post læti videbimus, si modo a vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulcro nuntiatur, in transmigratio ostenditur; et qui in mortificatione carnis agnoscitur, in transmigratio mentis videtur. BEDA. Nota quod Marcus dicit: Præcedit vos in Galilæam, etc. Nec tamen ibi visum retulit. Matthæus autem, etc., usque ad sicut in illa æternitate cognoscetur, quo et nos perducet propter formam servi, ut liberi contempler formam Domini.

⁴²⁷ + **16.8 Fugerunt.** HIER. De futura vita dicitur: Fugiet dolor et gemitus. Imitantur mulieres ante resurrectionem omnium quod faciunt post, id est, quod facturæ sunt fugiunt mortem et pavorem. Et nemini. HIER. Quia illi soli mysterium resurrectionis vident qui meruerunt, unde, secundum Joannem: Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, ut videret quæ audivit.

⁴²⁸ + **16.9 Surgens autem.** Mane surrexit, sero sepultus est, ut hoc adimpleret: Ad vesperum demorabitur fletus et ad matutinum lætitia Psal. 29.. Sepultus ergo sexta sabbati quæ vocatur parasceve circa ve peram sequenti nocte et die sabbati, cum sequenti nocte in monumento positus, die tertia, id est primo mane prima sabbati, surrexit. Et bene una die et duabus noctibus in sepulcro jacuit, quia lucem suæ simplæ mortis nostræ duplæ mortis tenebris adjunxit. In morte enim animæ et spiritus tenebamur, unde ad nos suam, id est carnis mortem attulit, et duas nostras solvit: simplam suam duplæ nostræ contulit, et duplam nostram moriens abstulit. Apparuit primo Mariæ Magdalene. Mariæ Magdalene primo ostenditur, de qua ejecerat septem dæmonia: quia meretrices, et publicani præcedunt Synagogam in regnum Dei, ut latro præcessit apostolos. Apostoli flent et lugent, quia necdum viderunt, sed cito consolabuntur. BEDA. In principio mulier auctor culpæ viro fuit, exsecutor vir erroris, etc., usque ad ut ipsis evangelistis et apostolis resurrectionem evangelizaret.

⁴²⁹ + **16.11 Et illi audientes.** BEDA. Quod discipuli resurrectionem tarde credunt, non tam est illorum infirmitas, quam nostra firmitas; dubitantibus enim resurrectio per multa argumenta monstrata est, quibus et nos firmitus solidamur.

⁴³⁰ + **16.12 Duobus ex his.** BEDA. Hoc Lucas apertius Luc. 24.: Oculi eorum, etc. Post cognoverunt eum in fractione panis. Et sicut Lucas ait: Surgentes eadem hora reversi sunt in Hierusalem, etc. Ambulantibus. HIER. Fides hic laborat agens activam vitam, illic contemplativa, etc., usque ad oblitus carnis suæ postulat in ista vita quod post illam speramus in futura.

qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. ⁴³¹ ¹⁵ Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. ⁴³² ¹⁶ Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. ⁴³³ ¹⁷ Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: ⁴³⁴ ¹⁸ serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, et bene habebunt. ⁴³⁵ ¹⁹ Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei. ⁴³⁶ ²⁰ Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis. ⁴³⁷

⁴³¹ + **16.14 Novissime**, etc. BEDA. Quadragesimo die, quando erat jam ab eis recessurus in cælum, hoc eis maxime, etc., usque ad: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium. Duritiam cordis, etc. HIER. Ut succedat cor carneum charitate plenum: hinc quod catervæ martyrum mortem hujus sæculi libenter affectant, quia norunt pro temporali interitu perpetuo se esse victuros.

⁴³² + **16.15 Omni creaturæ**. Omni nationi gentium. Ante enim dictum erat: In viam gentium ne abieritis Matth. 10.: ut scilicet apostolorum prius a Judæa repulsa prædicatio, tunc gentibus in adjutorium fieret. HIER. Omni generi humano, quod habet aliquid commune omni creaturæ, angelis, pecoribus, lignis, lapidibus, igni et aquæ, calido et frigido, humido et arido, quia minor mundus homo dicitur.

⁴³³ + **16.16 Qui crediderit**, etc. Per alios parvuli credunt, sicut ex aliis ea quæ in baptismo eis remittuntur, peccata extraxerunt.

⁴³⁴ + **16.17 Signa autem**, etc. Nunquid si signa non faciamus, non credimus? Sed hæc in exordio necessaria fuerunt, ut fides miraculis nutrireretur, fide autem Ecclesiæ jam confirmata non sunt necessaria. Dæmonia ejicient, etc. Hoc hodie spiritualiter facit Ecclesia, cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponit, et malignos spiritus expellit. Linguis loquentur novis. Hoc fit dum fideles veteris vitæ sæcularia verba relinquunt, et sancta mysteria insonant, et Dei laudes et potentiam quantum valent extollunt.

⁴³⁵ + **16.18 Si mortiferum**, etc. Dum pestiferas persuasiones audiunt, nec ad operationes usque perducunt, quod inde eis non nocet si mortiferum bibunt. Super ægros manus, etc. Dum proximos in bono opere confirmatos roborant exemplo bonæ operationis, super ægros manus imponunt, et bene habebunt. Hæc miracula tanto majora, quanto spiritualia; per hoc enim animæ suscitantur, non corpora.

⁴³⁶ + **16.19 In cælum**. AUG. Nota quod aliquando cælos pluraliter et aliquando cælum singulariter, etc., usque ad ubi fidelium credulitas plus actibus quam locutionibus eruditur. Et sedet a dextris. BEDA. Et nunc omnia judicans, in fine omnium Judex venturus est. Stephanus autem vidit eum stantem, quia in certamine habuit eum adjutorem.

⁴³⁷ + **16.20 Illi autem**, etc. BEDA. Nota quod Marcus Evangelium suum quanto inchoavit tardius, tanto, etc., usque ad quo apostoli idem Evangelii verbum per totum orbem seminaverunt.